STRATEGIA ROZWOJU GMINY PANKI

NA LATA 2026–2035

PROJEKT

Panki, 2026 r.

SPIS TREŚCI

Wykaz najważniejszych skrótów i symboli ... 2
Podstawowe informacje o opracowaniu ... 3
CZĘŚĆ ANALITYCZNA ... 4
1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Panki ... 5
1.1 Sytuacja społeczna ... 6
1.2 Sytuacja gospodarcza ... 21
1.3 Sytuacja przestrzenna ... 28
1.4 Sytuacja klimatyczno-środowiskowa ... 41
Wody powierzchniowe ... 41
Wody podziemne ... 42
1.5 Wnioski z diagnozy ... 52
2 Określenie cech warunkujących rozwój gminy i społeczności lokalnej ... 55
2.1 Analiza SWOT /TOWS ... 55
2.2 Identyfikacja potencjału rozwojowego gminy ... 58
CZĘŚĆ STRATEGICZNA ... 59
3 Wizja, misja i cele Strategii ... 60
3.1 Wizja i misja ... 60
3.2 Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań ... 65
3.3 Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym ... 71
3.2 3.4 Model funkcjonalno-przestrzenny ... 92
4 Założenia wdrożeniowe ... 115
4.1 Planowane przedsięwzięcia ... 115
4.2 Ramy finansowe i źródła finansowania ... 117
4.3 System realizacji Strategii oraz wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych ... 119
Podsumowanie ... 126
Spis tabel, rysunków, wykresów i zdjęć ... 128

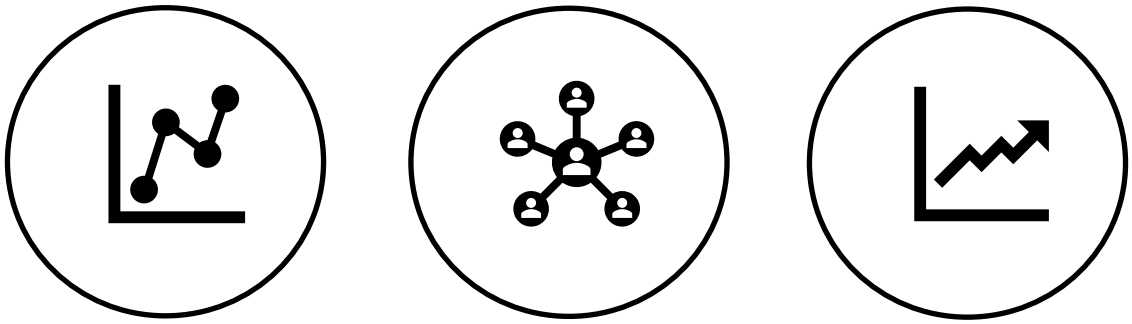
Wykaz najważniejszych skrótów i symboli

1.	**Dz.U.**	–	Dziennik Ustaw
2.	**EBI**	–	Europejski Bank Inwestycyjny
3.	**EBOR**	–	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
4.	**EOG**	–	Europejski Obszar Gospodarczy
5.	**e-PUAP**	–	Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej
6.	**Gmina**	–	Gmina Panki
7.	**PSZOK**	–	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
8.	**GPZ**	–	Główny Punkt Zasilający, stacja elektroenergetyczna zasilająca sieć SN
9.	**JCWP**	–	Jednolita Część Wód Podziemnych
10.	**JCWPd**	–	Jednolita Część Wód Powierzchniowych
11.	**Mg**	–	megagram
12.	**GOK**	–	Gminny Ośrodek Kultury w Gminie Panki
13.	**GOPS**	–	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Panki
14.	**OSI**	–	Obszar Strategicznej Interwencji
15.	**OSP**	–	Ochotnicza Straż Pożarna
16.	**PKD**	–	Polska Klasyfikacja Działalności
17.	**REGON**	–	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
18.	**S.A.**	–	spółka akcyjna
19.	**SMS**	–	z ang. Short Message Service, krótka wiadomość tekstowa w cyfrowych sieciach telefonii
20.	**SN**	–	linia elektroenergetyczna o średnim napięciu
21.	**Sp. z o.o.**	–	spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
22.	**SWOT/TOWS**	–	analiza SWOT, metoda porządkowania i weryfikowania informacji
23.	**UE**	–	Unia Europejska
24.	**zł**	–	złoty, podstawowa jednostka monetarna w Polsce

Podstawowe informacje o opracowaniu

Jedną z podstawowych metod zarządzania gminną jednostką samorządu terytorialnego jest planowanie strategiczne rozwoju gminy w dłuższym horyzoncie czasowym. Głównym narzędziem wykorzystywanym w planowaniu strategicznym jest natomiast dokument planistyczny w postaci strategii rozwoju gminy, która stanowi wyznacznik kierunków rozwoju gminy w przyjętej perspektywie czasowej. Horyzont czasowy przedmiotowej Strategii wyznaczono do 2035 r., wskazując tym samym na długofalowy charakter tego dokumentu pozwalający na osiągnięcie zakładanych celów oraz realizację wyznaczonych przedsięwzięć. Przyjęty okres obowiązywania nowego dokumentu strategicznego wynikał także w dużej mierze z uwarunkowań zewnętrznych wynikających z horyzontów czasowych stosowanych w planowaniu strategicznym w skali regionalnej, krajowej czy w skali całej UE. Strategia obejmuje wszystkie sfery działalności gminy i została podzielona na 4 obszary działania: sferę społeczną, sferę gospodarczą, sferę przestrzenną i sferę klimatyczno-środowiskową. W tym zakresie cele i przedsięwzięcia wyznaczone w ramach Strategii odnoszą się jednak nie tylko do zadań i obszarów działania gminy jako samorządu terytorialnego realizowanych przez władze gminy, ale mają swoje odniesienie także do sposobów i kierunków działania wszystkich innych instytucji/podmiotów działających na terenie gminy. Strategia Rozwoju Gminy Panki na lata 2026–2035 to jeden z najważniejszych dokumentów, który określa wizję rozwoju gminy na najbliższe lata. Gmina Panki będzie pełniła rolę instytucji wdrażającej w życie założenia Strategii oraz odpowiedzialnej za jej prawidłową realizację i osiągnięcie założonych celów Strategii. Metodologię opracowania Strategii oparto o powszechnie stosowane metody planowania strategicznego. W pracach nad Strategią kierowano się jednocześnie potrzebą zapewnienia jak najpełniejszego uspołecznionego charakteru Strategii i umożliwienia wpływu na jej kształt na każdym etapie jej przygotowywania i wdrażania społeczności lokalnej. W pracach nad Strategią uczestniczyli eksperci, radni, urzędnicy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy i mieszkańcy. W tym zakresie w trakcie opracowywania Strategii przeprowadzono konsultacje z mieszkańcami dotyczące najważniejszych potrzeb i kierunków rozwoju w gminie. W końcowym etapie Strategii opracowano system jej wdrażania, monitoringu oraz oceny stopnia realizacji jej założeń. Jak wynika z powyższego opisu przedmiotowa Strategia – co jest charakterystyczne dla tego typu dokumentów – ma charakter ogólny, wyznaczając kierunki rozwoju gminy na poziomie celów (strategicznych i operacyjnych) oraz typów przedsięwzięć zmierzających do realizacji tych celów. Nie określano natomiast zamkniętego katalogu konkretnych i szczegółowych projektów do realizacji, które zostaną określone w szczegółowych dokumentach planistycznych gminy. Opracowany w ten sposób dokument będzie stanowił swoistą mapę drogową wytyczającą priorytety rozwoju gminy w perspektywie do 2035 r. Jednocześnie Strategia ma charakter otwarty a metodologia jej wdrażania zakłada możliwość dokonywania zmian i aktualizacji jej zapisów w reakcji na zmieniające się uwarunkowania makroekonomiczne, wyniki okresowych analiz efektów realizacji Strategii czy inne czynniki mogące mieć wpływ na przyjęte założenia. Wszystkie zmiany w tym zakresie będą jednak odbywały się przy udziale i konsultacji ze społecznością lokalną zachowując uspołeczniony charakter tego dokumentu.

CZĘŚĆ ANALITYCZNA

1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Panki

Poniżej przedstawiono podstawowe uregulowania funkcjonowania Gminy Panki jako jednostki samorządu terytorialnego.

Wójt Gminy Panki jest organem wykonawczym gminy. Wójt wykonuje uchwały Rady Gminy oraz realizuje zadania wynikające z przepisów prawa. Do kluczowych obszarów odpowiedzialności Wójta należą w szczególności przygotowywanie i wdrażanie dokumentów rozwojowych, gospodarowanie mieniem komunalnym oraz wykonywanie budżetu gminy, w tym organizowanie bieżącej pracy urzędu i koordynacja realizacji zadań własnych oraz zleconych.

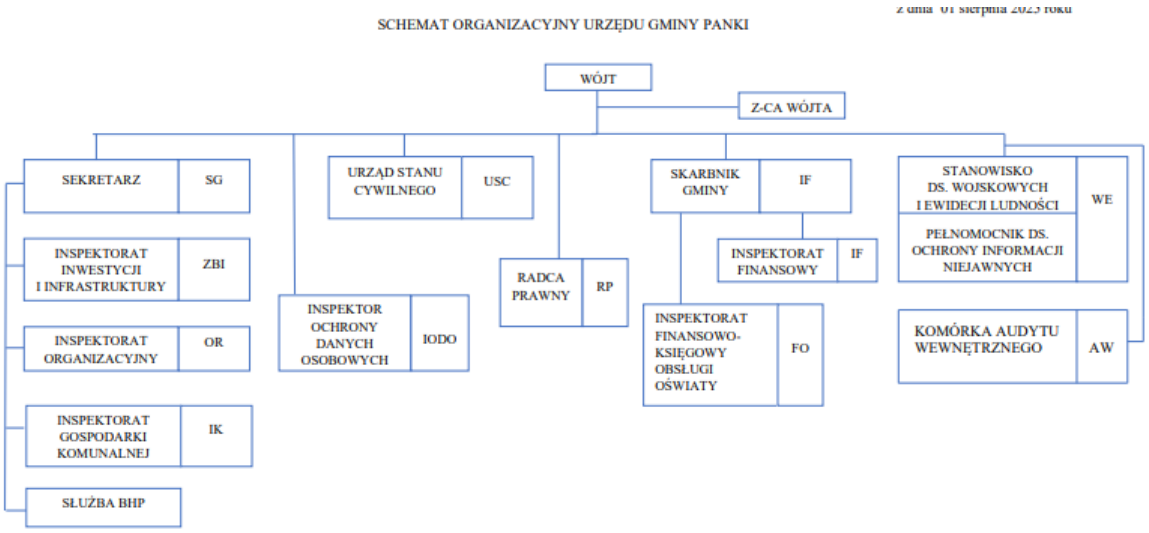
Rada Gminy Panki jest organem stanowiącym i kontrolnym. Radni wybierani są w wyborach powszechnych przez mieszkańców i działają na rzecz wspólnoty samorządowej, utrzymując stały kontakt z mieszkańcami oraz ich organizacjami. W praktyce oznacza to przyjmowanie postulatów i wniosków, kierowanie ich do rozpatrzenia przez właściwe organy i jednostki, a także udział w pracach Rady, komisji oraz innych gremiów, do których radni zostali wybrani lub desygnowani. Nadzór nad działalnością gminy sprawują organy wskazane w ustawie o samorządzie gminnym, w tym wojewoda i Prezes Rady Ministrów, natomiast w zakresie gospodarki finansowej właściwa jest regionalna izba obrachunkowa.

Gmina wykonuje swoje zadania głównie przy pomocy Urzędu Gminy Panki, który zapewnia obsługę organizacyjną, administracyjną i finansową organów gminy oraz realizuje zadania z zakresu administracji publicznej, w tym zadania własne, zadania zlecone z administracji rządowej oraz zadania powierzone na podstawie porozumień.

Realizacja zadań publicznych prowadzona jest również przez gminne jednostki organizacyjne. Do kluczowych jednostek należą: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pankach, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Pankach oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Pankach, a także jednostki oświatowe prowadzone przez gminę, w tym publiczne przedszkole oraz szkoły podstawowe. W ujęciu strategicznym struktura ta wyznacza podstawowe kanały świadczenia usług publicznych i stanowi punkt odniesienia dla planowania działań rozwojowych, zwłaszcza w obszarach polityki społecznej, kultury, sportu i edukacji.

Poniżej przedstawiono schemat organizacyjny Gminy Panki .

Rysunek 1 Schemat organizacyjny Gminy Panki

Źródło: schemat organizacyjny Urzędu Gminy Panki pobrany z Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Panki

1.1 Sytuacja społeczna

W przedmiotowym punkcie przedstawiono diagnozę sytuacji społecznej gminy Panki. Zaprezentowano dane statystyczne wraz z wnioskami dotyczące demografii i rynku pracy. W dalszej części opisano infrastrukturę społeczną gminy w kontekście oświaty i wychowania, kultury i sportu, ochrony zdrowia, opieki społecznej oraz działalności organizacji pozarządowych. Opisano kwestię bezpieczeństwa publicznego, występujących problemów społecznych oraz cyfryzacji usług publicznych.

Demografia

Poniżej przedstawiono liczbę mieszkańców gminy Panki w latach 2021-2025.

Tabela 1 Liczba ludności w gminie Panki w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba mieszkańców	4892	4866	*4822*	4778	4756

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 liczba mieszkańców gminy Panki zmniejszyła się z 4 892 do 4 756 osób, czyli o 136 osób (2,8%). Spadek wystąpił w każdym kolejnym roku i potwierdza trwały ubytek demograficzny. W planowaniu usług publicznych i inwestycji należy zatem uwzględniać jednocześnie malejącą liczbę mieszkańców oraz wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 2 Saldo migracji w gminie Panki w latach 2021-2025

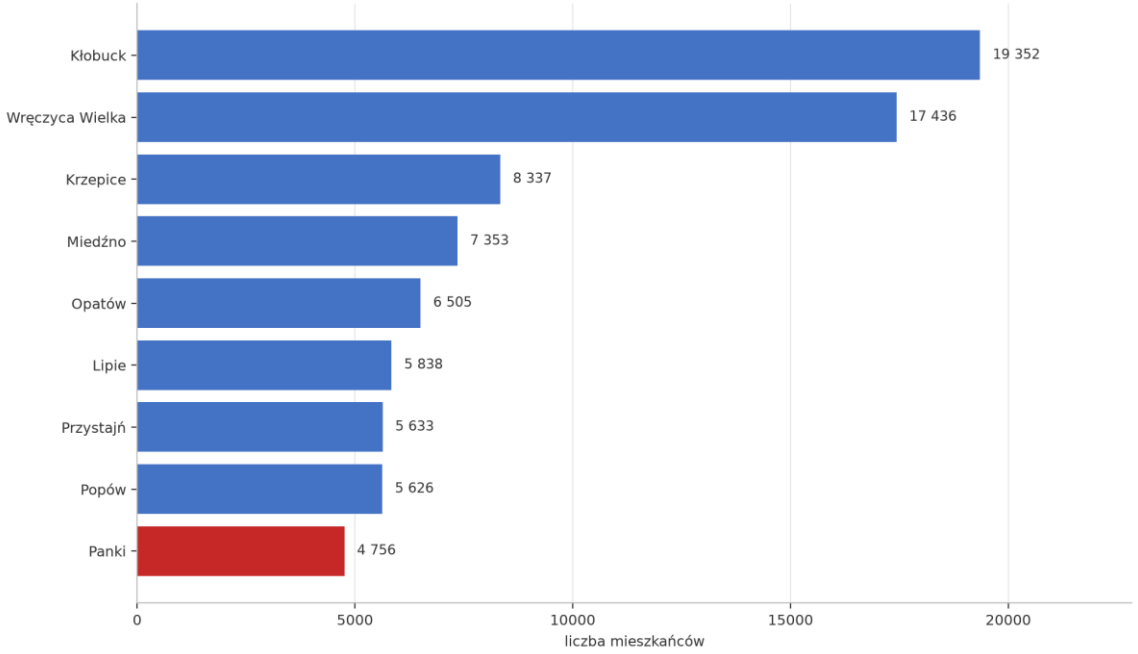
	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo migracji ogółem	-4	1	1	-29	21
Saldo migracji wewnętrznych	-5	2	6	-28	19
Saldo migracji zagranicznych	1	-1	-5	-1	2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 saldo migracji w gminie Panki było zmienne: od -29 osób w 2024 r. do +21 osób w 2025 r. Dodatni wynik ostatniego roku przerwał wcześniejsze pogorszenie, lecz nie odwrócił trwałego spadku liczby ludności, którego głównym źródłem pozostaje ujemny przyrost naturalny. Dla gminy oznacza to potrzebę wzmacniania atrakcyjności osadniczej i oferty dla rodzin przy równoczesnym dostosowywaniu usług do zmian struktury wieku.

Poniżej przedstawiono porównanie gminy Panki z innymi gminami powiatu kłobuckiego.

Wykres 1 Liczba mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r.

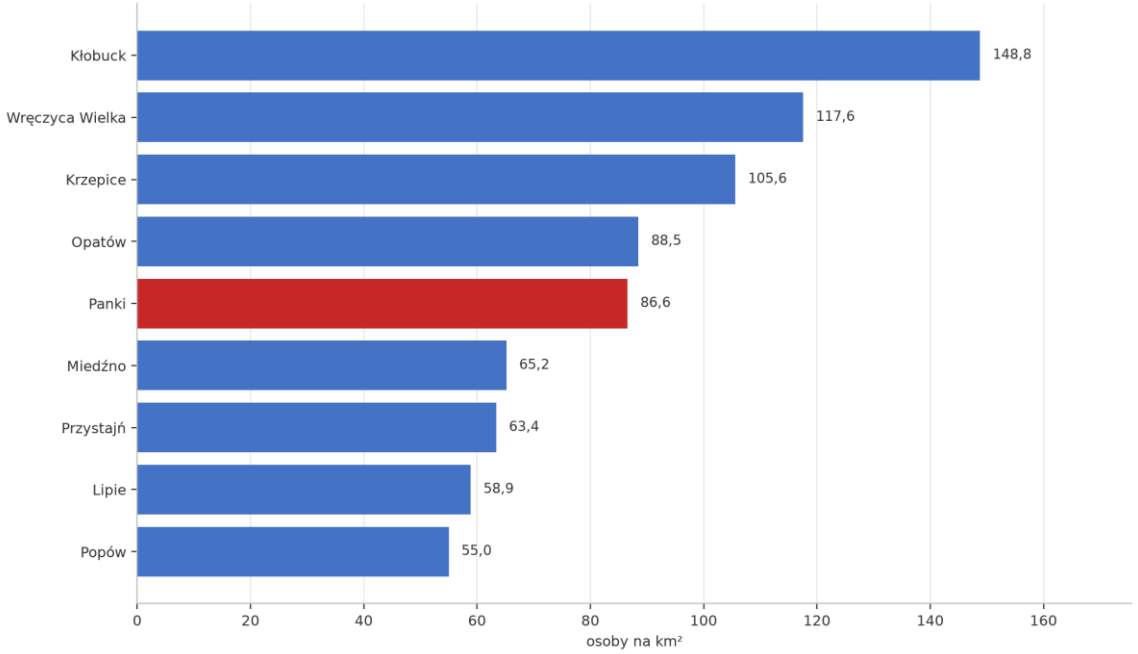

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. gmina Panki liczyła 4 756 mieszkańców i była najmniejszą pod względem liczby ludności gminą powiatu kłobuckiego. Ograniczona skala demograficzna zwiększa znaczenie efektywnej organizacji usług publicznych oraz współpracy międzygminnej, zwłaszcza w usługach wymagających większej liczby użytkowników.

Poniżej przedstawiono porównanie gęstości zaludnienia gminy Panki z innymi gminami powiatu kłobuckiego.

Wykres 2 Gęstość zaludnienia w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r. (osoby na km²)

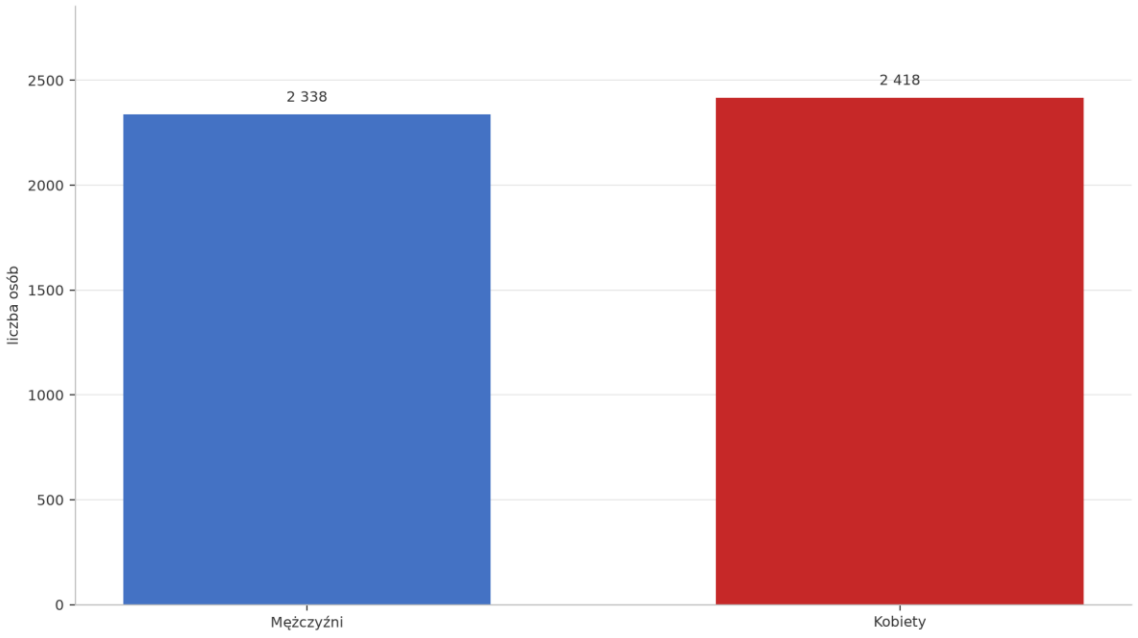

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. gęstość zaludnienia w gminie Panki wynosiła 86,6 osoby na km². Była niższa niż w Kłobucku, Wręczycy Wielkiej, Krzepicach i Opatowie, lecz wyższa niż w pozostałych gminach wiejskich powiatu. Rozproszony układ osadniczy pozostaje wyzwaniem dla kosztów i dostępności infrastruktury oraz usług.

Poniżej przedstawiono strukturę ludności gminy Panki w podziale na płeć.

Wykres 3 Ludność gminy Panki według płci w 2025 r.

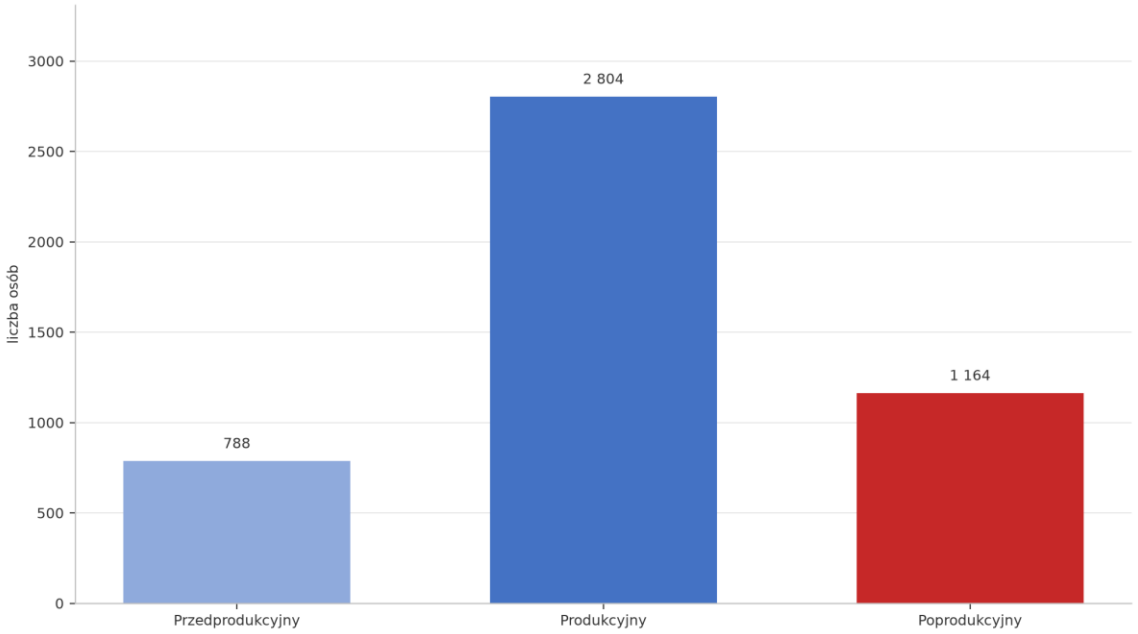

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Według danych BDL w 2025 r. gminę Panki zamieszkiwało 2 338 mężczyzn i 2 418 kobiet. Struktura płci była zrównoważona, z niewielką przewagą kobiet wynoszącą 80 osób. Różnica ta nie zmienia zasadniczo ogólnego obrazu demograficznego gminy.

Poniżej zaprezentowano liczbę mieszkańców gminy Panki według ekonomicznych grup wieku w 2025 r.

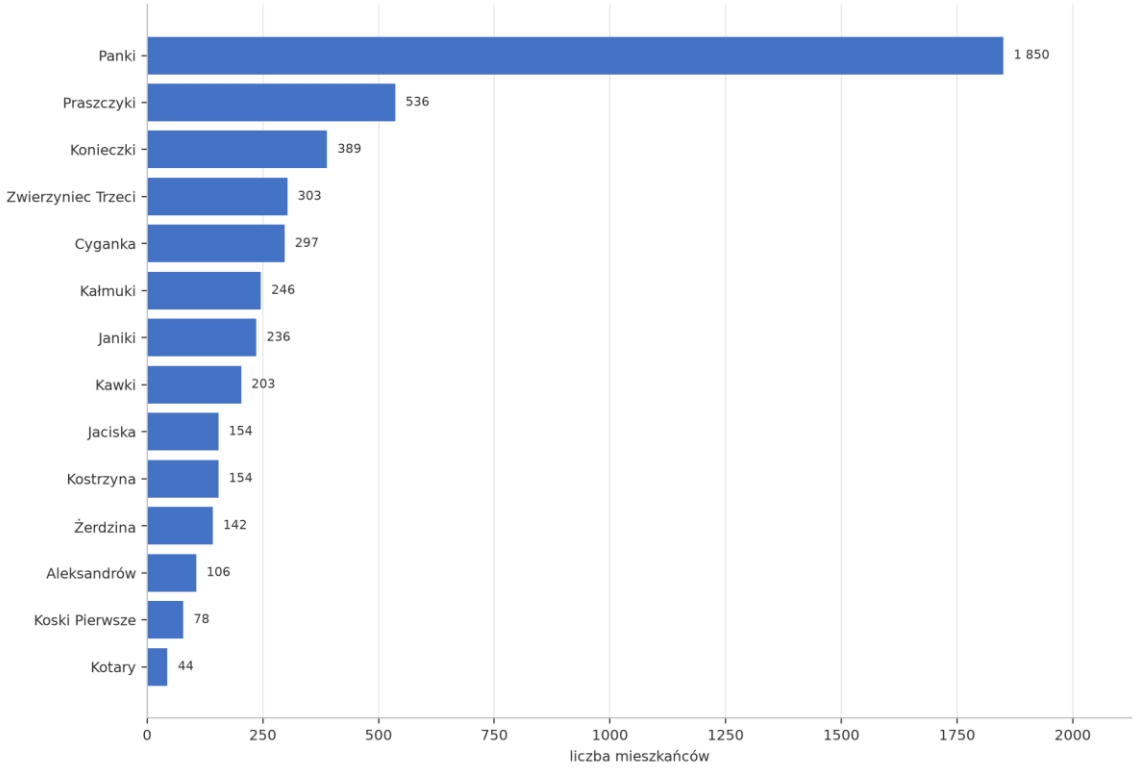
Wykres 4 Ludność gminy Panki według ekonomicznych grup wieku w 2025 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. w gminie Panki 788 osób było w wieku przedprodukcyjnym, 2 804 osoby w wieku produkcyjnym, a 1 164 osoby w wieku poprodukcyjnym. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 24,5% mieszkańców, a w wieku przedprodukcyjnym 16,6%, co potwierdza potrzebę dostosowywania usług do starzenia się ludności przy jednoczesnym utrzymaniu oferty dla dzieci i rodzin.

Wykres 5 Liczba mieszkańców jednostek osadniczych gminy Panki w 2024 r.

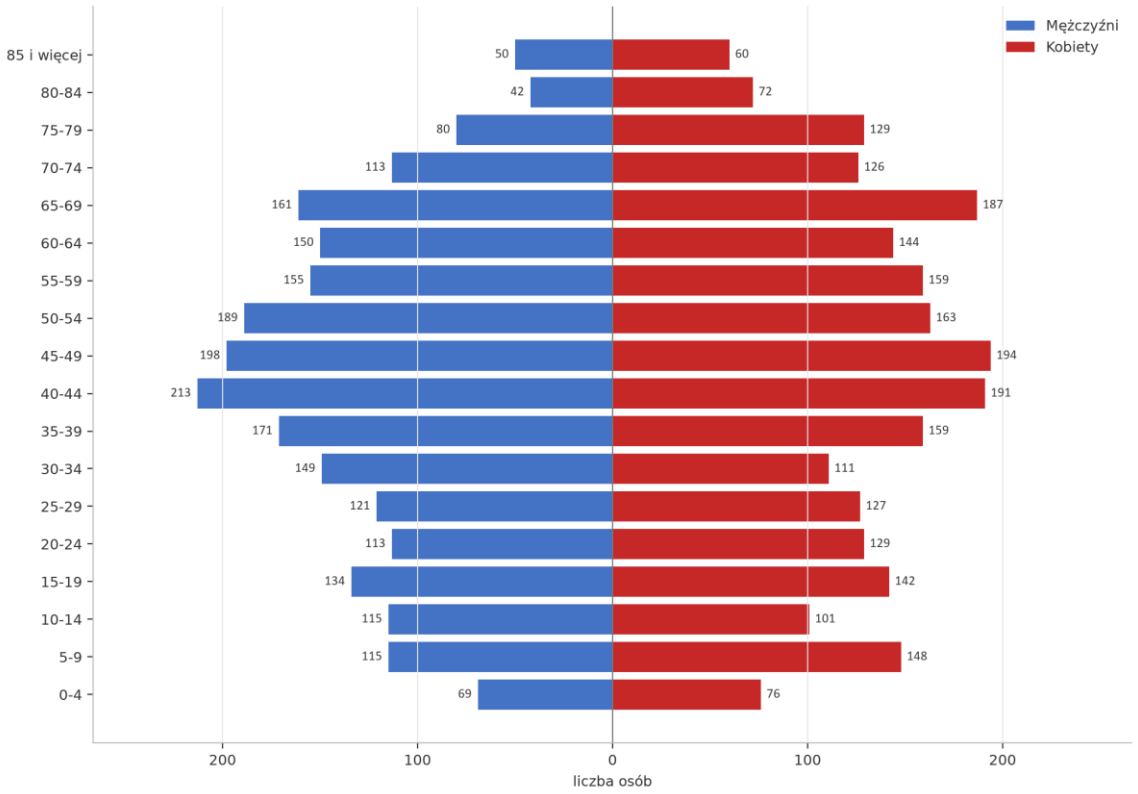

Źródło: Raport o stanie Gminy Panki za 2024 rok.

Ludność gminy Panki koncentruje się w kilku głównych miejscowościach, przy rozproszeniu pozostałych. Rozkład ten wpływa na zróżnicowanie potrzeb w zakresie dowozu do szkół, dostępu do usług i infrastruktury. Planowanie inwestycji powinno uwzględniać zarówno ośrodki większe, jak i mniejsze sołectwa.

Poniżej przedstawiono strukturę wieku ludności gminy Panki w 2025 r. w formie piramidy wieku.

Wykres 6 Piramida wieku ludności gminy Panki w 2025 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Piramida wieku gminy Panki w 2025 r. obejmuje 4 756 mieszkańców: 2 338 mężczyzn i 2 418 kobiet. Wąska podstawa piramidy (408 osób w wieku 0-9 lat) oraz liczne roczniki w wieku 40-64 lata potwierdzają starzenie się ludności. Wymaga to rozwijania usług dla seniorów bez ograniczania działań wspierających rodziny i dostępność edukacji.

Poniżej przedstawiono przyrost naturalny w gminie Panki w latach 2021-2025.

Tabela 3 Przyrost naturalny w gminie Panki w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Przyrost naturalny	-32	-29	-28	-23	-28
Urodzenia żywe	32	32	29	24	29
Zgony ogółem	64	61	57	47	57

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 przyrost naturalny w gminie Panki był ujemny w każdym roku i wynosił od -23 do -32 osób. W 2025 r. odnotowano 29 urodzeń i 57 zgonów, co dało przyrost naturalny na poziomie -28. Trwała przewaga zgonów nad urodzeniami jest głównym czynnikiem spadku liczby mieszkańców.

Oświata i wychowanie

Infrastruktura

Gmina Panki jest organem prowadzącym placówki oświatowe na poziomie wychowania przedszkolnego oraz szkół podstawowych. Sieć placówek obejmuje:

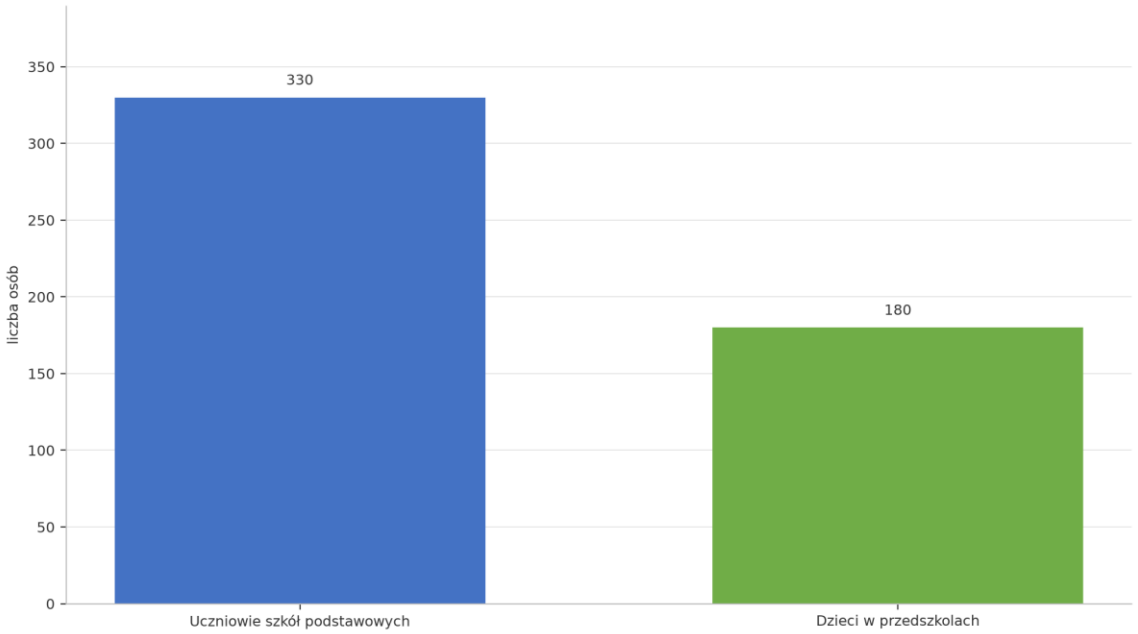
– Szkołę Podstawową im. Tadeusza Kościuszki w Pankach (ul. Tysiąclecia 17),
– Szkołę Podstawową im. Stanisława Staszica w Aleksandrowie (Aleksandrów 31),
– Szkołę Podstawową im. Jana Pawła II w Konieczkach (Konieczki 64),
– Przedszkole w Pankach (ul. 1 Maja 7a).

Placówki realizują zadania dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, a gmina – jako organ prowadzący – odpowiada za zapewnienie warunków ich funkcjonowania, w tym utrzymanie infrastruktury, organizację obsługi administracyjno-technicznej oraz realizację obowiązków wynikających z przepisów dotyczących dostępności edukacji i dowozu uczniów. W praktyce szkoły korzystają także z rozwiązań cyfrowych wspierających organizację pracy dydaktycznej (np. dziennik elektroniczny w Szkole Podstawowej w Pankach).

Organizacja

Poniżej przedstawiono liczbę dzieci w przedszkolu i punktach przedszkolnych, uczniów w szkołach podstawowych oraz liczbę oddziałów w szkołach i oddziałach przedszkolnych).

Wykres 7 Liczba uczniów szkół podstawowych i dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Panki w 2024 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Dane wskazują, że w 2024 r. liczba uczniów szkół podstawowych istotnie przewyższa liczbę dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Oznacza to relatywnie większe obciążenie systemu edukacji na poziomie szkolnym oraz konieczność zapewnienia stabilnych warunków organizacyjnych i kadrowych w szkołach podstawowych. W ujęciu strategicznym zasadne jest równoległe monitorowanie naboru do przedszkoli, gdyż jego poziom będzie bezpośrednio determinował przyszłą liczbę uczniów w szkołach.

Finansowanie

Poniżej zaprezentowano wydatki z budżetu gminy Panki na oświatę i wychowanie w latach 2020-2024.

Tabela 4 Wydatki z budżetu gminy Panki na oświatę i wychowanie w latach 2020-2024 (zł)

	2020	2021	2022	2023	2024
Wydatki na oświatę (zł)	8 058 792,98	9 149 419,49	10 678 032,41	11 763 485,74	14 691 005,32

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Wydatki na oświatę i wychowanie w gminie Panki wzrosły z 8,1 mln zł w 2020 r. do 14,7 mln zł w 2024 r., czyli o około 82%. Wzrost nakładów przy malejącej liczbie mieszkańców zwiększa znaczenie monitorowania kosztów i jakości usług edukacyjnych, bez przesądzania o zmianach organizacyjnych wyłącznie na podstawie wartości nominalnych.

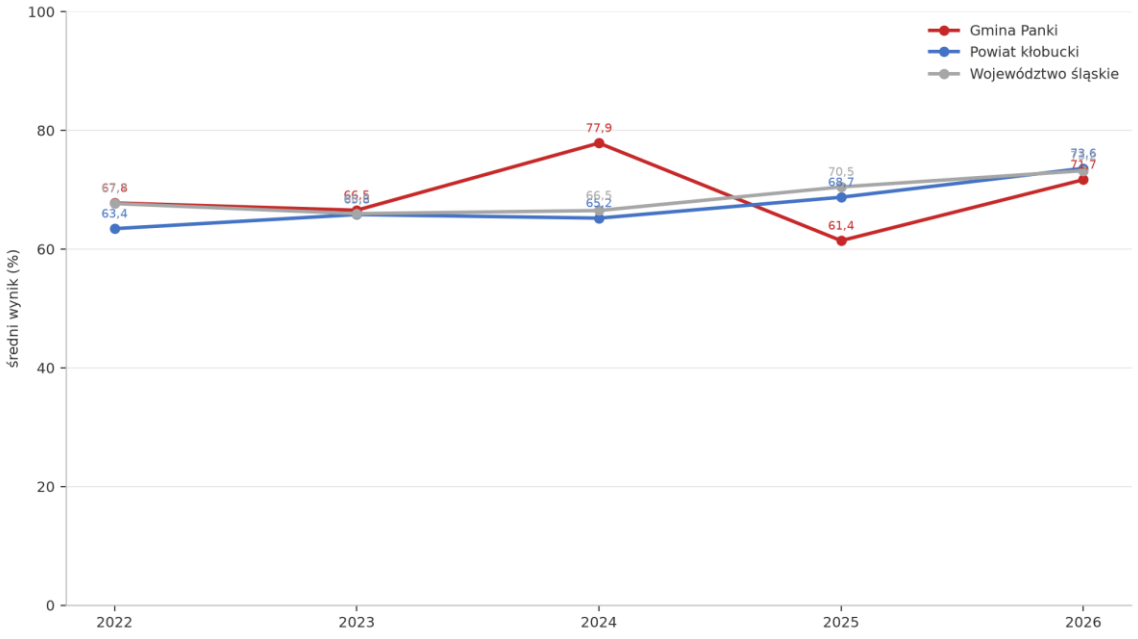
Poziom nauczania

Poziom nauczania w jednostkach prowadzonych przez Gminę przeanalizowano poprzez porównanie zdawalności egzaminu ośmioklasisty z wynikami dla powiatu i województwa.

Egzamin ósmoklasisty

Poniżej przedstawiono porównania wyników egzaminu ósmoklasisty w gminie Panki, powiecie kłobuckim i województwie śląskim w latach 2022-2026 w podziale na język polski, język angielski i matematykę.

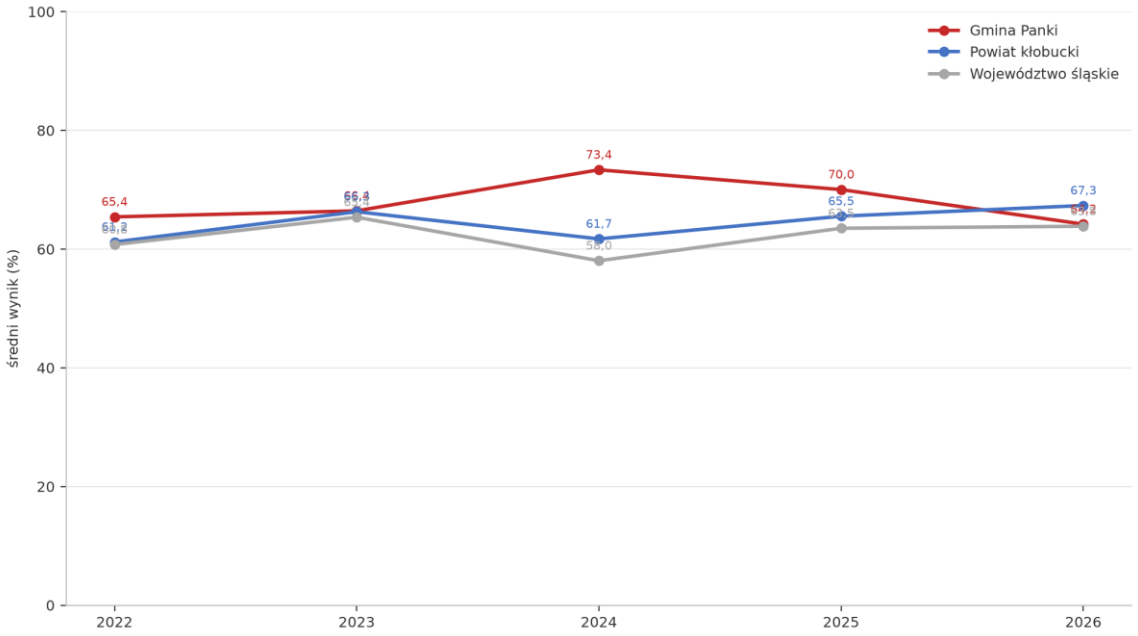
Wykres 8 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminie Panki, powiecie kłobuckim i województwie śląskim w latach 2022-2026

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie.

W latach 2022-2026 wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminie Panki były zmienne. Po spadku do 61,4% w 2025 r. wynik wzrósł w 2026 r. do 71,7%, pozostając poniżej średniej powiatu kłobuckiego (73,6%) i województwa śląskiego (73,2%). Ze względu na niewielką liczbę zdających ocena jakości kształcenia powinna opierać się na trendzie wieloletnim, a nie na pojedynczym roczniku.

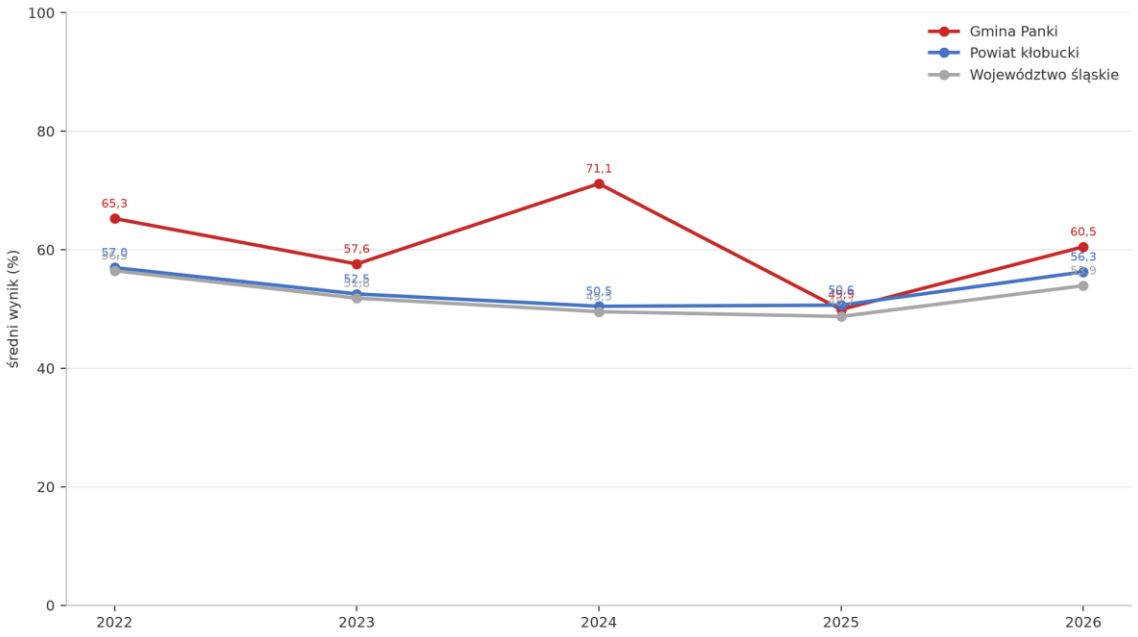
Wykres 9 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminie Panki, powiecie kłobuckim i województwie śląskim w latach 2022-2026

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie.

W latach 2022-2026 wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminie Panki zmieniały się od 64,2% do 73,4%. W 2026 r. wynik gminy wyniósł 64,2%, był niższy od średniej powiatu (67,3%), lecz zbliżony do średniej wojewódzkiej (63,8%). Wyniki wymagają dalszego monitorowania w ujęciu wieloletnim.

Wykres 10 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminie Panki, powiecie kłobuckim i województwie śląskim w latach 2022-2026

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie.

W latach 2022-2026 wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminie Panki były silnie zmienne: od 49,9% w 2025 r. do 71,1% w 2024 r. W 2026 r. wynik wyniósł 60,5% i był wyższy od średniej powiatu kłobuckiego (56,3%) oraz województwa śląskiego (53,9%). Przy małej liczbie zdających zasadne jest analizowanie kilku kolejnych roczników i utrzymanie wsparcia dydaktycznego.

Ochrona zdrowia

Podstawowa opieka zdrowotna dla mieszkańców gminy jest realizowana m.in. przez Poradnię Medycyny Rodzinnej w Pankach przy ul. 1 Maja 12, funkcjonującą w strukturach Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kłobucku. Placówka udziela świadczeń lekarza POZ oraz zapewnia dostęp do świadczeń pielęgniarki środowiskowej, zgodnie z profilem podstawowej opieki zdrowotnej. Na terenie gminy funkcjonują apteki ogólnodostępne wskazywane w harmonogramach dyżurów i dostępności aptek na poziomie powiatu, w tym placówki zlokalizowane w Pankach (m.in. przy ul. Tysiąclecia 3 oraz ul. 1 Maja 10). Świadczenia nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej (NiŚOZ) dla obszaru obejmującego także gminę Panki są zabezpieczane przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Kłobucku w ambulatoriach w Kłobucku oraz Krzepicach, zgodnie z wykazami publikowanymi przez NFZ oraz jednostki samorządu powiatowego.

Tabela 5 Wskaźnik liczby zgonów na 1000 mieszkańców w gminie Panki w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Zgony na 1000 mieszkańców	13,10	12,49	11,76	9,80	11,97

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 wskaźnik zgonów w gminie Panki wahał się od 9,80 do 13,10 na 1000 mieszkańców. Po spadku w 2024 r. wzrósł w 2025 r. do 11,97. Zmienność pojedynczych lat w małej populacji nie pozwala sama w sobie wnioskować o poprawie lub pogorszeniu stanu zdrowia mieszkańców.

Opieka i pomoc społeczna

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pankach, z siedzibą przy ul. Tysiąclecia 5, realizujący ustawowe zadania gminy w zakresie pomocy społecznej, obsługi świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego oraz szeroko rozumianego wsparcia socjalnego mieszkańców. Zakres działalności GOPS obejmuje w szczególności organizację pracy socjalnej, udzielanie pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych lub doświadczającym długotrwałych trudności życiowych, przyznawanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, świadczenie usług opiekuńczych oraz kierowanie osób wymagających wsparcia do odpowiednich form pomocy instytucjonalnej. Ośrodek realizuje również zadania związane z obsługą świadczeń rodzinnych, w tym zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami, zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych, świadczenia rodzicielskiego oraz jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka, a także świadczeń z funduszu alimentacyjnego i programu „Za życiem". Do kompetencji GOPS należy ponadto prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych, obsługa Karty Dużej Rodziny, przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych, organizacja kolonii letnich oraz wydawanie zaświadczeń na potrzeby programu „Czyste Powietrze". Ośrodek realizuje także zadania związane z koordynacją świadczeń rodzinnych oraz świadczeń wychowawczych z okresu, w którym pozostawały one w jego kompetencji. Istotnym elementem działalności GOPS jest również wsparcie żywnościowe osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, prowadzone m.in. we współpracy z Bankiem Żywności, a także realizacja działań w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu" na lata 2024–2028.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące pomocy społecznej w gminie Panki za pięć ostatnich dostępnych lat, tj. 2020-2024.

Tabela 6 Liczba beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w gminie Panki w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców	230	211	236	208	217

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2020-2024 liczba beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w gminie Panki wahała się od 208 do 236 i wyniosła 217 w 2024 r. Dane wskazują na względnie stabilny poziom korzystania ze wsparcia, bez podstaw do wnioskowania o trwałej poprawie wyłącznie na podstawie ostatniego roku.

Tabela 7 Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Panki w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	113	103	115	100	104

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Panki zmniejszyła się ze 113 w 2020 r. do 104 w 2024 r., przy wahaniach od 100 do 115 osób. Skala zmian była niewielka, dlatego kluczowe pozostaje utrzymanie dostępności pracy socjalnej i wczesnej interwencji.

Tabela 8 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w gminie Panki w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	127	109	90	75	47

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2020-2024 liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w gminie Panki zmniejszyła się ze 127 do 47, czyli o 63%. Spadek tego wskaźnika należy interpretować łącznie ze zmianami demograficznymi oraz kryteriami uprawniającymi do świadczeń; nie jest on samodzielną miarą poprawy sytuacji materialnej rodzin.

Kultura i sport

Kultura

Działalność kulturalna na poziomie gminnym jest prowadzona przede wszystkim przez Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Pankach (ul. Ogrodowa 11, 42-140 Panki), funkcjonujący jako samorządowa instytucja kultury realizująca zadania w obszarze kultury oraz sportu i rekreacji na terenie gminy. W dokumentach programowych jednostki (koncepcja działania na lata 2025–2027) wskazuje się m.in. rolę ośrodka jako koordynatora działań kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych oraz rozwijanie oferty odpowiadającej na potrzeby lokalnej społeczności, przy równoległym wykorzystaniu gminnej infrastruktury (m.in. obiektów sportowo-rekreacyjnych zarządzanych przez GOKiS).

Uzupełnieniem infrastruktury kultury jest Gminna Biblioteka Publiczna w Pankach (ul. 1 Maja 8/10, 42-140 Panki), która prowadzi działalność biblioteczną i informacyjną, w tym udostępnianie zbiorów, obsługę czytelników oraz działania upowszechniające czytelnictwo. W ujęciu organizacyjnym biblioteka działa w oparciu o własne regulacje wewnętrzne, a informacje o sposobie funkcjonowania (w tym godziny udostępniania zbiorów i kontakt) są publikowane w trybie informacji publicznej oraz na stronie biblioteki.

Gmina współpracuje z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań publicznych, wykorzystując instrumenty programowania współpracy (coroczne programy współpracy, konkursy ofert i sprawozdawczość z realizacji). Przykładowo, w 2025 r. ogłoszono otwarty konkurs ofert na wsparcie realizacji zadania publicznego w obszarze upowszechniania kultury fizycznej i sportu (w oparciu o program współpracy na rok 2025 przyjęty uchwałą rady gminy), co potwierdza stosowanie standardowych mechanizmów zlecania zadań podmiotom społecznym oraz finansowania inicjatyw kierowanych do mieszkańców.

Biblioteka prowadzi cykliczne formy animacji czytelniczej i kulturalnej oraz działania edukacyjne, współpracując z instytucjami lokalnymi i środowiskiem mieszkańców, w szczególności:

– spotkania autorskie i wydarzenia literackie,
– konkursy i działania dla dzieci i młodzieży (w tym aktywności w okresie ferii),
– inicjatywy ogólnopolskie promujące czytelnictwo (np. „Narodowe Czytanie”),
– programy adresowane do najmłodszych czytelników (np. „Mała książka – wielki człowiek”) oraz inne projekty i wydarzenia prezentowane w aktualnościach i fotorelacjach biblioteki.

Zasadniczym zadaniem biblioteki pozostaje promocja czytelnictwa i zapewnienie dostępu do zbiorów, przy jednoczesnym wykorzystaniu narzędzi cyfrowych (katalog on-line) ułatwiających wyszukiwanie i korzystanie z oferty. W praktyce biblioteka pozyskuje także środki zewnętrzne na rozwój księgozbioru (np. dotacje na zakup nowości wydawniczych w ramach programu rozwoju czytelnictwa), co wzmacnia możliwość bieżącego dostosowywania oferty do potrzeb użytkowników.

Tabela 9 Czytelnicy Biblioteki Publicznej Gminy Panki w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Czytelnicy Biblioteki Publicznej	794	818	817	827	775
Czytelnicy na 1000 mieszkańców	163	168	169	172	163

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 liczba czytelników Biblioteki Publicznej Gminy Panki wahała się od 775 do 827. Po najwyższej wartości w 2024 r. (827 osób) w 2025 r. spadła do 775, a wskaźnik na 1000 mieszkańców powrócił do poziomu 163. Dane uzasadniają dalsze wspieranie oferty biblioteki i monitorowanie trwałości uczestnictwa.

Sport, turystyka i rekreacja

Zadania w obszarze sportu i rekreacji, w tym organizacja zajęć oraz wykorzystanie i utrzymanie infrastruktury sportowej będącej w dyspozycji gminy, są realizowane w ramach działalności Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu, co pozwala łączyć działania animacyjne z ofertą aktywności fizycznej i wydarzeniami środowiskowymi. Dla powyższych obszarów ramy działania JST wynikają w szczególności z przepisów regulujących: system oświaty i prowadzenie szkół oraz wychowania przedszkolnego, zasady udzielania świadczeń POZ i organizacji NiŚOZ w systemie finansowania ze środków publicznych,

zadania własne gminy w pomocy społecznej oraz reguły współpracy z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań publicznych.

Organizacje pozarządowe

Liczba organizacji pozarządowych w gminie Panki pozostaje stabilna. Poniżej przedstawiono liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz wskaźnik w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2021-2025.

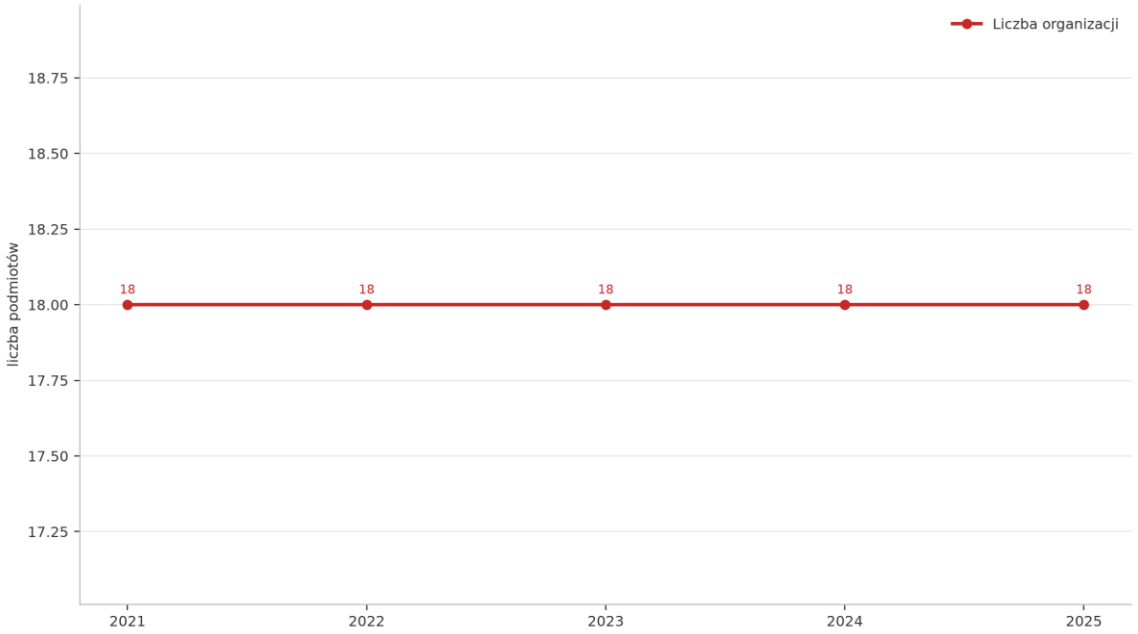
Tabela 10 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w gminie Panki w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	3,68	3,70	3,73	3,77	3,78

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Panki wzrósł nieznacznie z 3,68 do 3,78 na 1000 mieszkańców. Ponieważ liczba organizacji pozostawała stała i wynosiła 18, wzrost wskaźnika wynikał przede wszystkim ze spadku liczby ludności, a nie ze zwiększenia liczby podmiotów.

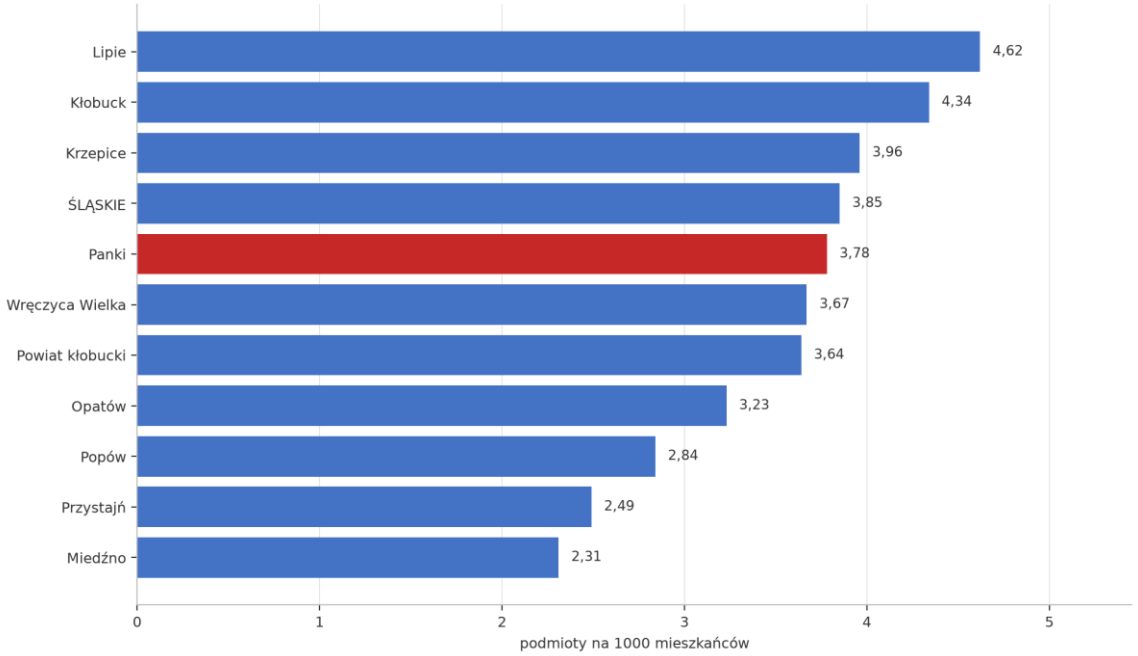
Wykres 11 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Panki w latach 2021-2025

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Panki pozostawała stała i wynosiła 18. Oznacza to stabilność sektora pozarządowego. Współpraca gminy z NGO powinna być kontynuowana i oceniana także przez skalę ich faktycznej aktywności.

Wykres 12 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. w gminie Panki przypadało 3,78 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców. Wskaźnik był wyższy od średniej powiatu kłobuckiego (3,64), lecz nieco niższy od średniej województwa śląskiego (3,85). Pozycja gminy uzasadnia utrzymanie instrumentów współpracy z organizacjami społecznymi.

Problemy społeczne

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane są w gminie przez ośrodek pomocy społecznej, który prowadzi wsparcie w formach przewidzianych przepisami, w tym w szczególności dla gospodarstw domowych o niskich dochodach, rodzin w kryzysie oraz osób wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu. W obszarze przeciwdziałania przemocy domowej funkcjonuje mechanizm pracy międzyinstytucjonalnej, a w dokumentach gminnych raportowane są przypadki wszczynania procedur Niebieskiej Karty w danym roku. Dla polityki rozwoju oznacza to potrzebę utrzymywania ciągłości działań profilaktycznych i interwencyjnych, wzmacniania pracy z rodziną oraz łączenia wsparcia socjalnego z aktywizacją społeczną, w tym poprzez ofertę instytucji kultury i sportu.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo lokalne w gminie opiera się na współdziałaniu samorządu, Policji oraz ochrony przeciwpożarowej. Istotną rolę pełnią jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych działające w gminie, a część z nich jest włączona do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, co wzmacnia zdolność reagowania na zdarzenia i ułatwia dostęp do szkoleń oraz standardów operacyjnych. Jednocześnie rozwój infrastruktury publicznej i rekreacyjnej zwiększa potrzeby w zakresie prewencji, zabezpieczenia imprez oraz dbałości o ład i porządek w przestrzeniach wspólnych. Dla rozwoju gminy kluczowe jest utrzymywanie gotowości operacyjnej służb, planowanie modernizacji wyposażenia i obiektów OSP oraz konsekwentne działania prewencyjne, zwłaszcza w kontekście zdarzeń pogodowych i sezonowego wzrostu aktywności w przestrzeni publicznej.

Dostęp do usług publicznych

Celem ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami jest systemowa poprawa warunków życia i funkcjonowania osób narażonych na marginalizację lub dyskryminację (m.in. ze względu na niepełnosprawność, wiek czy stan zdrowia), poprzez nałożenie na podmioty publiczne obowiązku zapewniania dostępności w sposób planowy i weryfikowalny. Ustawa zakłada, że minimalny standard dostępności ma być osiągany przez uniwersalne projektowanie (tj. projektowanie rozwiązań „dla wszystkich" już na etapie planowania) oraz przez racjonalne usprawnienia (tj. adekwatne, proporcjonalne działania usuwające istniejące bariery, gdy pełna przebudowa nie jest możliwa lub uzasadniona).

Minimalne wymagania w instytucjach publicznych obejmują w szczególności zapewnienie:

– dostępności architektonicznej (eliminacja barier w dostępie do budynków i poruszaniu się wewnątrz, w tym dostosowanie wejść i ciągów komunikacyjnych, zapewnienie rozwiązań wspierających osoby z ograniczeniami mobilności);

– dostępności cyfrowej, uregulowanej ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, wraz z obowiązkiem publikacji deklaracji dostępności oraz utrzymywania zgodności serwisów z wymaganiami dostępności;

– dostępności informacyjno-komunikacyjnej (zapewnienie informacji i kanałów kontaktu w formach możliwych do wykorzystania przez osoby o różnych potrzebach – w tym zapewnienie alternatywnych sposobów komunikacji i dostępu do treści, zgodnie z wymogami ustawowymi)

Zarządzanie kryzysowe

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na poziomie gminy jest wójt, a działania obejmują monitorowanie zagrożeń, planowanie, reagowanie oraz usuwanie skutków zdarzeń. W praktyce skuteczność lokalnego systemu zależy od spójności dokumentów planistycznych, łączności i procedur, a także od regularnych ćwiczeń z udziałem służb ratowniczych i jednostek OSP. Dla rozwoju gminy oznacza to konieczność traktowania odporności na ryzyka jako elementu jakości usług publicznych, szczególnie wobec rosnącej częstości zjawisk ekstremalnych oraz ryzyk infrastrukturalnych.

Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego

Gmina współpracuje z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w ramach:

– Lokalna Grupa Działania Zielony Wierzchołek Śląska: partnerstwa terytorialnego realizującego podejście RLKS i prowadzącego nabory w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju; gmina jest wskazana wśród gmin partnerskich LGD obejmującej obszar powiatu kłobuckiego.

– Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej: organizacji zrzeszającej gminy wiejskie, ukierunkowanej na reprezentację interesów JST oraz wymianę doświadczeń i dobrych praktyk; gmina figuruje w wykazie gmin członkowskich.

– Jurajski Związek Powiatowo-Gminny Komunikacja Jurajska: współpracy w formule związku powiatowo-gminnego w obszarze publicznego transportu zbiorowego, obejmującej m.in. koordynację siatki połączeń i organizację usług przewozowych; w BIP opublikowano projekt uchwały dotyczący przystąpienia gminy do Związku.

– porozumienia międzygminnego z Gminą Przystajń: współdziałania przy procedurze wyznaczenia aglomeracji Panki w rozumieniu przepisów Prawa wodnego, co stanowi podstawę koordynacji działań w zakresie gospodarki ściekowej na obszarze funkcjonalnie powiązanym.

– Związek Międzygminny Panki-Przystajń ds. Ochrony Wód: współpracy instytucjonalnej ukierunkowanej na zadania z zakresu ochrony wód i gospodarki wodno-ściekowej, prowadzonej w formule związku międzygminnego.

– współpracy inwestycyjnej z Powiatem Kłobuckim, w tym poprzez udzielanie pomocy finansowej na realizację zadań powiatowych (w szczególności infrastrukturalnych), zgodnie z uchwałami Rady Gminy przyjmowanymi w tym zakresie.

– podejmowania działań na rzecz poprawy infrastruktury drogowej we współpracy z właściwymi zarządcami dróg, w tym Zarządem Dróg Wojewódzkich w Katowicach, z uwzględnieniem potrzeb dotyczących drogi wojewódzkiej nr 494 na terenie miejscowości Panki.

DIAGNOZA

Gmina Panki dysponuje podstawowym zapleczem instytucjonalnym dla realizacji usług publicznych i działań społecznych, opartym na lokalnych jednostkach organizacyjnych oraz sieci aktywności obywatelskiej. Funkcjonują placówki oświatowe zapewniające edukację przedszkolną i szkolną, a życie społeczne uzupełniają podmioty kultury, sportu oraz organizacje społeczne i ochotnicze formacje bezpieczeństwa, co wspiera integrację mieszkańców w układzie rozproszonych miejscowości. Jednocześnie kluczowym wyzwaniem pozostają procesy demograficzne: spadek liczby ludności, niekorzystny bilans urodzeń i zgonów oraz postępujące starzenie się populacji, które zwiększają presję na system wsparcia społecznego, dostępność usług opiekuńczych i transport do usług ponadpodstawowych. W dłuższej perspektywie oznacza to potrzebę wzmacniania usług dla seniorów, podtrzymywania atrakcyjności osiedleńczej dla rodzin oraz stabilizowania warunków życia dla osób w wieku produkcyjnym.

1.2 Sytuacja gospodarcza

W przedmiotowym punkcie przedstawiono diagnozę sytuacji gospodarczej gminy Panki. Zaprezentowano dane statystyczne wraz z wnioskami dotyczące podstawowych wskaźników obrazujących siłę gospodarczą gminy. Opisano charakter gospodarczy gminy, podejmowane działania w celu pozyskiwania inwestorów oraz scharakteryzowano główne podmioty gospodarcze z terenu gminy.

Podmioty gospodarcze i lokalny rynek

Charakter gospodarczy gminy

Gmina Panki (gmina wiejska, województwo śląskie, powiat kłobucki) ma profil typowo rolniczy, a użytkowanie terenu jest zdominowane przez użytki rolne, które zajmują prawie 60% powierzchni gminy. Powierzchnia gminy wynosi 54,94 km², co sprzyja modelowi rozwoju opartemu na gospodarstwach rolnych oraz usługach lokalnych powiązanych z obsługą mieszkańców i produkcji rolnej.

Powierzchnia gminy wynosi 54,94 km², co sprzyja modelowi rozwoju opartemu na gospodarstwach rolnych oraz usługach lokalnych powiązanych z obsługą mieszkańców i produkcji rolnej.

Istotnym komponentem funkcjonalnym są zasoby leśne: lesistość gminy wynosi 34,2%, a łączna powierzchnia lasów według danych BDL za 2023 r. to 1 876,93 ha. Znacząca część lasów pozostaje w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Lasy gminy znajdują się w zasięgu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach: część zachodnia w zasięgu Nadleśnictwa Herby, a wschodnia – Nadleśnictwa Kłobuck. Praktycznie cała powierzchnia leśna gminy znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą", co wzmacnia znaczenie funkcji środowiskowych i rekreacyjnych oraz wyznacza ramy zagospodarowania tych terenów.

Warunki agroprodukcyjne są zróżnicowane, z przewagą gleb o przeciętnych walorach rolniczych i dominacją kompleksów żytnich oraz zbożowo-pastewnych; gleby o najlepszych parametrach pojawiają się lokalnie, m.in. w okolicach miejscowości Panki. Znaczne powierzchnie użytków rolnych są zmeliorowane, a grunty orne zmeliorowane obejmują łącznie 1 395 ha przy długości rowów melioracyjnych 40,3 km, co wskazuje na istotne znaczenie gospodarki wodnej dla stabilności produkcji rolnej.

Struktura aktywności gospodarczej ma w przeważającej mierze charakter rozproszony i lokalny, z udziałem drobnych zakładów usługowych i rzemieślniczych, których oddziaływania środowiskowe mają zasadniczo zasięg miejscowy. Na terenie gminy działają również podmioty przemysłowe, w tym PSO Maskpol S.A. w Konieczkach, uzupełniające dominujące funkcje rolniczo-leśne. W ujęciu historycznym miejscowość Panki pełniła funkcje przemysłowe, ponieważ działała tu jedna z większych hut w Polsce. Współcześnie układ funkcjonalny gminy opiera się przede wszystkim na rolnictwie, zasobach leśnych, lokalnych usługach i działalności przemysłowej, przy uwzględnieniu uwarunkowań środowiskowych i form ochrony przyrody.

Działalność gospodarcza w gminie

W tabeli przedstawiono liczbę podmiotów zarejestrowanych w REGON w gminie Panki według sekcji PKD w latach 2021-2025.

Tabela 11 Rodzaj działalności gospodarczej z podziałem na sekcje PKD wśród podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminie Panki w latach 2021-2025.

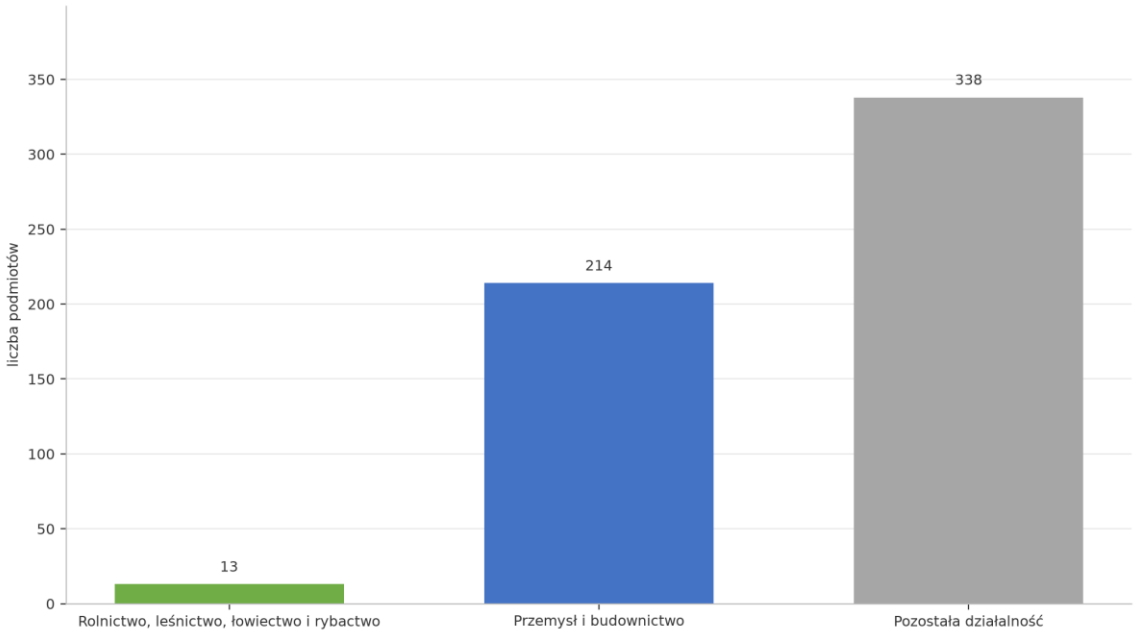
SEKCJA PKD	2021	2022	2023	2024	2025
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12	11	11	12	13
Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0
Przetwórstwo przemysłowe	76	79	80	79	80
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0	0	0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	1	1	1	1
Budownictwo	110	114	119	127	133
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	118	116	117	119	121
Transport i gospodarka magazynowa	27	25	26	26	25
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5	5	6	6	7
Informacja i komunikacja	10	13	13	18	18
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	8	10	11	13	14

Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	5	5	5	3	4
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	29	32	40	43	46
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	10	9	9	12	15
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	12	12	13	12	12
Edukacja	11	12	12	11	13
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	9	12	12	14	14
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7	8	8	8	7
Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	34	35	34	38	42
Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w gminie Panki wzrosła z 484 do 565. W 2025 r. najwięcej podmiotów działało w budownictwie (133), handlu i naprawie pojazdów (121) oraz przetwórstwie przemysłowym (80). Największy wzrost względem 2021 r. dotyczył budownictwa oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Dane potwierdzają rozwój przedsiębiorczości i zróżnicowanie struktury działalności.

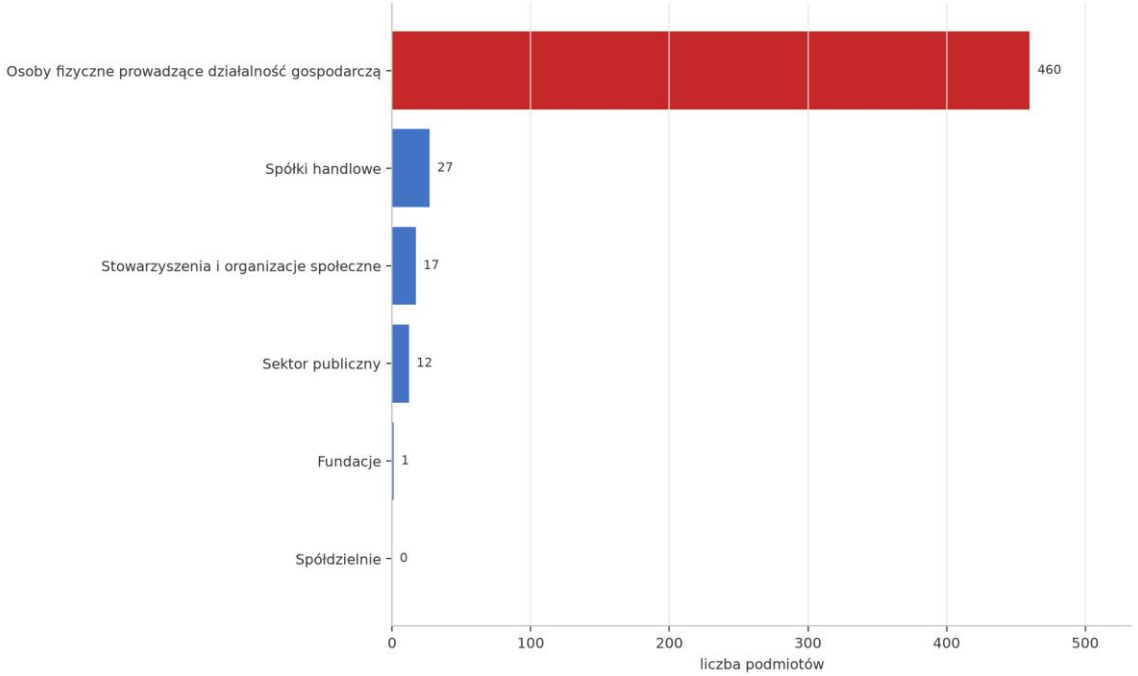
Wykres 13 Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Panki według sektorów działalności w 2025 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. w gminie Panki działało 565 podmiotów gospodarczych: 338 w pozostałej działalności, 214 w przemyśle i budownictwie oraz 13 w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. Oznacza to dominację usług i innych działalności pozarolniczych, przy istotnej roli przemysłu i budownictwa.

Wykres 14 Podmioty gospodarcze w gminie Panki według wybranych form własności w 2025 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. w gminie Panki dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (460). Wśród pozostałych form odnotowano 27 spółek handlowych, 17 stowarzyszeń i organizacji społecznych, 12 podmiotów sektora publicznego oraz 1 fundację; nie wykazano spółdzielni. Struktura potwierdza dominację mikroprzedsiębiorczości.

Wskaźniki siły gospodarczej gminy

Poniżej przedstawiono podstawowe wskaźniki opisujące siłę gospodarczą gminy Panki .

Tabela 12 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w gminie Panki w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców	99,3	103,0	107,4	113,6	118,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2021-2025 liczba podmiotów wpisanych do REGON na 1000 mieszkańców w gminie Panki wzrosła z 99,3 do 118,8. Wzrost wynikał zarówno ze zwiększenia liczby podmiotów, jak i ze spadku liczby mieszkańców, dlatego oba czynniki powinny być uwzględniane przy ocenie przedsiębiorczości.

Tabela 13 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w gminie Panki w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	82	85	87	92	97

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrósł z 82 do 97 na 1000 mieszkańców w latach 2021-2025. Trend potwierdza rosnącą rolę samozatrudnienia i mikroprzedsiębiorczości w lokalnej gospodarce.

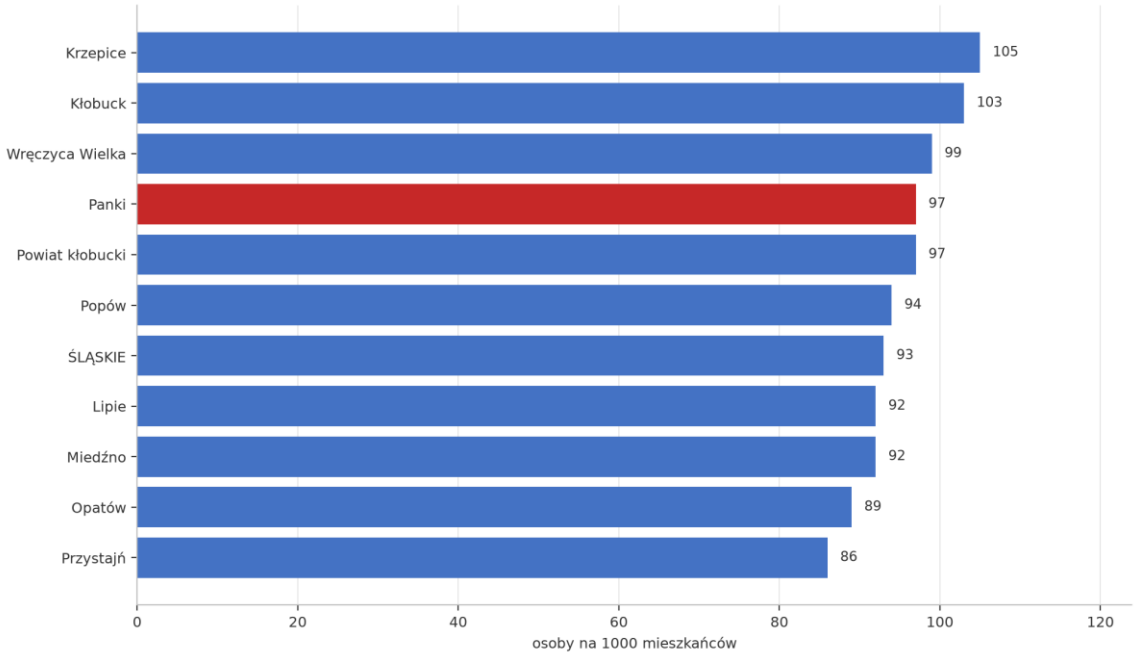
Tabela 14 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Panki w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	399	412	421	441	460

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Panki wzrosła z 399 w 2021 r. do 460 w 2025 r., czyli o 15,3%. Wzrost przy malejącej liczbie ludności dodatkowo podniósł wskaźnik przedsiębiorczości.

Wykres 15 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r.

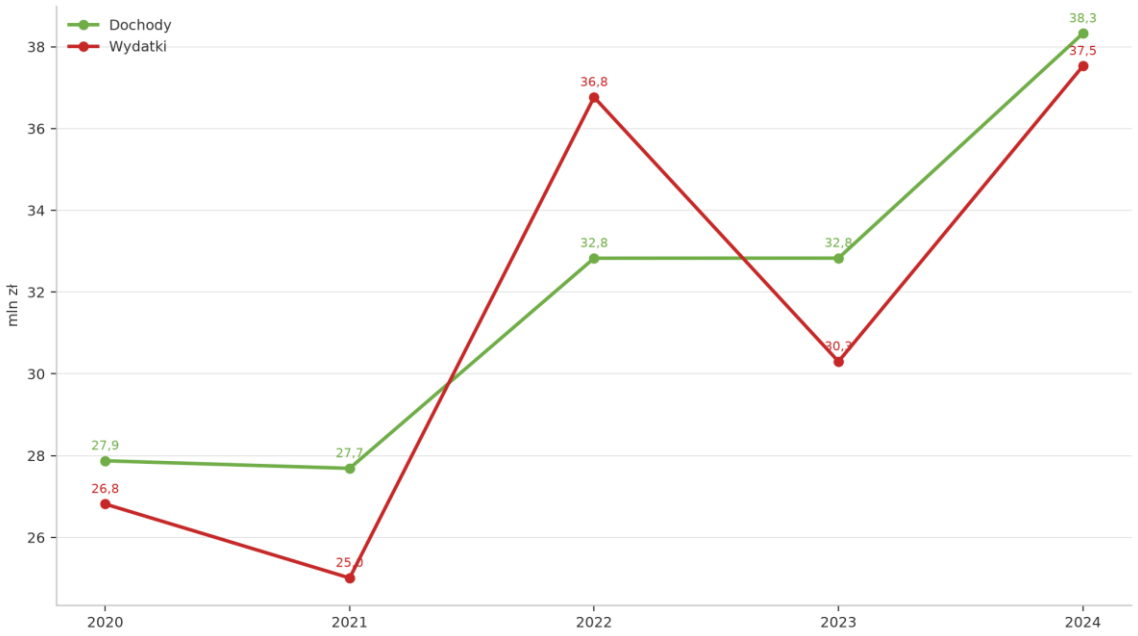
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. w gminie Panki odnotowano 97 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców. Wskaźnik był równy średniej powiatu kłobuckiego i wyższy od średniej województwa śląskiego (93), a wśród gmin powiatu lokował Panki w środkowej części zestawienia.

Finanse publiczne

Poniżej przedstawiono dochody i wydatki budżetu gminy Panki w pięciu ostatnich dostępnych latach, tj. 2020-2024.

Wykres 16 Dochody i wydatki budżetu gminy Panki w latach 2020-2024 (mln zł)

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W latach 2020-2024 dochody budżetu gminy Panki wzrosły z 27,9 mln zł do 38,3 mln zł, a wydatki z 26,8 mln zł do 37,5 mln zł. W 2022 r. wydatki przewyższyły dochody, natomiast w 2024 r. budżet zamknął się nadwyżką około 0,8 mln zł. Dane wskazują na wzrost skali finansów, ale także na ich zmienność, co wymaga ostrożnego planowania inwestycji i zabezpieczania wkładu własnego.

Tabela 15 Dochody gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Panki w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody na 1 mieszkańca (zł)	5 667,72	5 669,23	6 724,22	6 773,20	7 989,25

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Dochody budżetowe gminy Panki na 1 mieszkańca wzrosły z 5 667,72 zł w 2020 r. do 7 989,25 zł w 2024 r., czyli o około 41%. Wzrost zwiększa możliwości realizacji zadań, lecz nie przesądza samodzielnie o trwałej zdolności inwestycyjnej, która zależy również od struktury dochodów, wydatków i zadłużenia.

Tabela 16 Dochody budżetowe na 1 mieszkańca w gminie Panki na tle powiatu kłobuckiego i województwa śląskiego w 2024 r.

JEDNOSTKA	DOCHODY NA 1 MIESZKAŃCA (zł)
ŚLĄSKIE	7 585,57
Powiat kłobucki	7 506,05
Kłobuck	6 383,43
Krzepice	8 477,34
Lipie	9 767,57
Miedźno	6 679,86
Opatów	9 059,01
Panki	7 989,25
Popów	10 071,29

Przystajń	7 413,68
Wręczyca Wielka	6 359,75

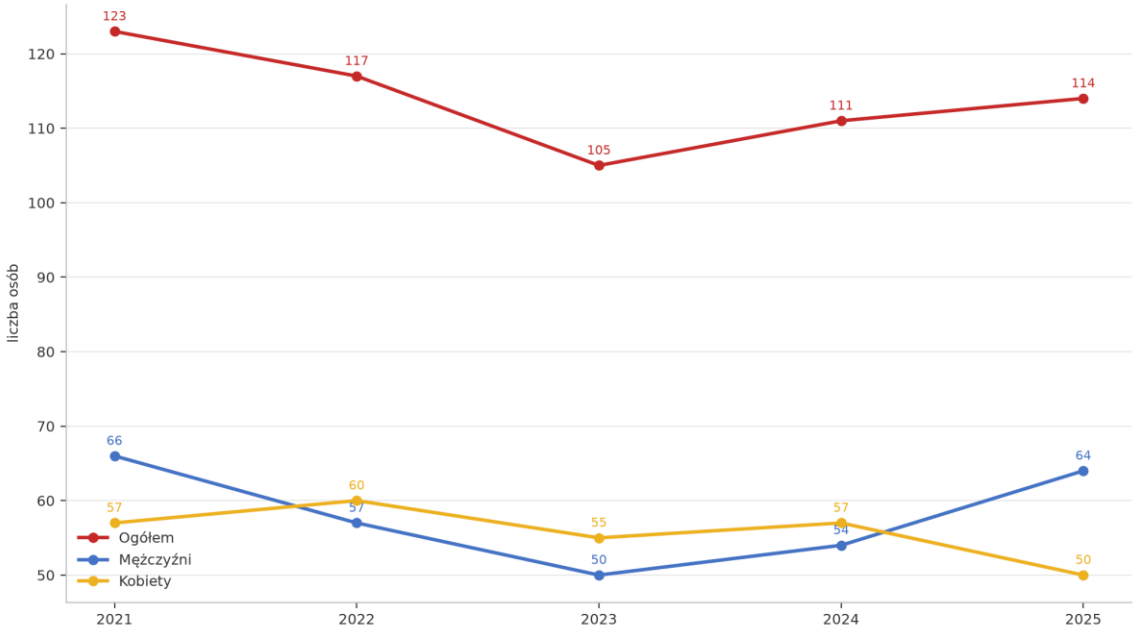
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2024 r. dochody budżetowe gminy Panki wynosiły 7 989,25 zł *na* mieszkańca. Były wyższe od wartości dla powiatu kłobuckiego (7 506,05 zł) i województwa śląskiego (7 585,57 zł), lecz niższe niż w czterech spośród dziewięciu gmin powiatu. Panki zajmowały zatem pozycję środkową, co uzasadnia dalsze wzmacnianie bazy dochodowej i pozyskiwanie środków zewnętrznych.

Rynek pracy

Poniżej przedstawiono liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Panki w latach 2021-2025.

Wykres 17 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Panki w latach 2021-2025

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Panki zmniejszyła się ze 123 osób w 2021 r. do 105 w 2023 r., po czym wzrosła do 111 w 2024 r. i 114 w 2025 r. W 2025 r. wśród bezrobotnych było 64 mężczyzn i 50 kobiet. Ostatnie dwa lata wskazują na niewielkie pogorszenie po wcześniejszym spadku, co uzasadnia dalszy monitoring i działania aktywizacyjne.

Tabela 17 Dane dotyczące bezrobocia w gminach powiatu kłobuckiego i w powiecie kłobuckim – stan na 2025 r.

GMINA/POWIAT	UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W **LUDNOŚCI** W WIEKU PRODUKCYJNYM (%)	**LICZBA** BEZROBOTNYCH
Powiat kłobucki	5,0	2379
Kłobuck	5,8	643
Krzepice	4,9	233
Lipie	3,7	123
Miedźno	5,9	254
Opatów	4,7	178
Panki	4,1	114
Popów	4,1	137
Przystajń	4,9	160

Wręczyca Wielka	5,2	537

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Panki wyniósł 4,1% (114 osób), co lokuje gminę w grupie jednostek o relatywnie najkorzystniejszej sytuacji na rynku pracy w powiecie kłobuckim. Poziom ten pozostaje wyraźnie poniżej średniej powiatowej (5,0%) oraz niższy niż w części większych gmin, co świadczy o stosunkowo stabilnej strukturze zatrudnienia i umiarkowanej presji na lokalny system pomocy społecznej. W ujęciu strategicznym oznacza to konieczność utrzymania działań sprzyjających wysokiej aktywności zawodowej mieszkańców, w tym kontynuacji współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, wspierania podnoszenia kwalifikacji oraz kierowania instrumentów aktywizacyjnych do grup zagrożonych trwałym wykluczeniem z rynku pracy, tak aby utrzymać korzystną pozycję gminy w kolejnych latach.

DIAGNOZA

Profil gospodarczy gminy ma charakter wiejski, z istotną rolą rolnictwa, gospodarki leśnej oraz usług lokalnych, a struktura przedsiębiorczości opiera się głównie na mikro i małych podmiotach funkcjonujących w skali miejscowej. W ostatnich latach widoczna jest aktywność rejestrowana w sektorze prywatnym oraz stopniowa różnicacja usług, jednak potencjał rozwojowy ogranicza niewielka skala działalności wytwórczej i ograniczona liczba stabilnych miejsc pracy na miejscu, co wzmacnia znaczenie dojazdów do ośrodków zewnętrznych. W praktyce oznacza to wrażliwość lokalnego rynku na zmiany koniunktury oraz potrzebę wspierania inwestycji zwiększających wartość dodaną, w tym w obszarach powiązanych z przetwórstwem rolno-spożywczym, usługami technicznymi i rozwojem kompetencji zawodowych. Jednocześnie stabilność realizacji zadań publicznych i zdolność do prowadzenia inwestycji zależy od utrzymania równowagi finansowej oraz skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych.

1.3 Sytuacja przestrzenna

W przedmiotowym punkcie przedstawiono diagnozę sytuacji przestrzennej gminy Panki . Opisano lokalizację gminy pod kątem komunikacyjnym i przedstawiającym charakter rolniczo-przemysłowy gminy. Następnie przedstawiono kwestie gospodarki odpadami, infrastruktury technicznej, dóbr kulturowych i zagospodarowania przestrzennego.

Infrastruktura drogowa i dostępność komunikacyjna

Gmina Panki zlokalizowana jest w północno-zachodniej części województwa śląskiego, w południowo-zachodniej części powiatu kłobuckiego. Stanowi gminę wiejską, której siedzibą administracyjną jest miejscowość Panki.

Poniżej przedstawiono rysunek obrazujący lokalizację gminy Panki na tle województwa śląskiego.

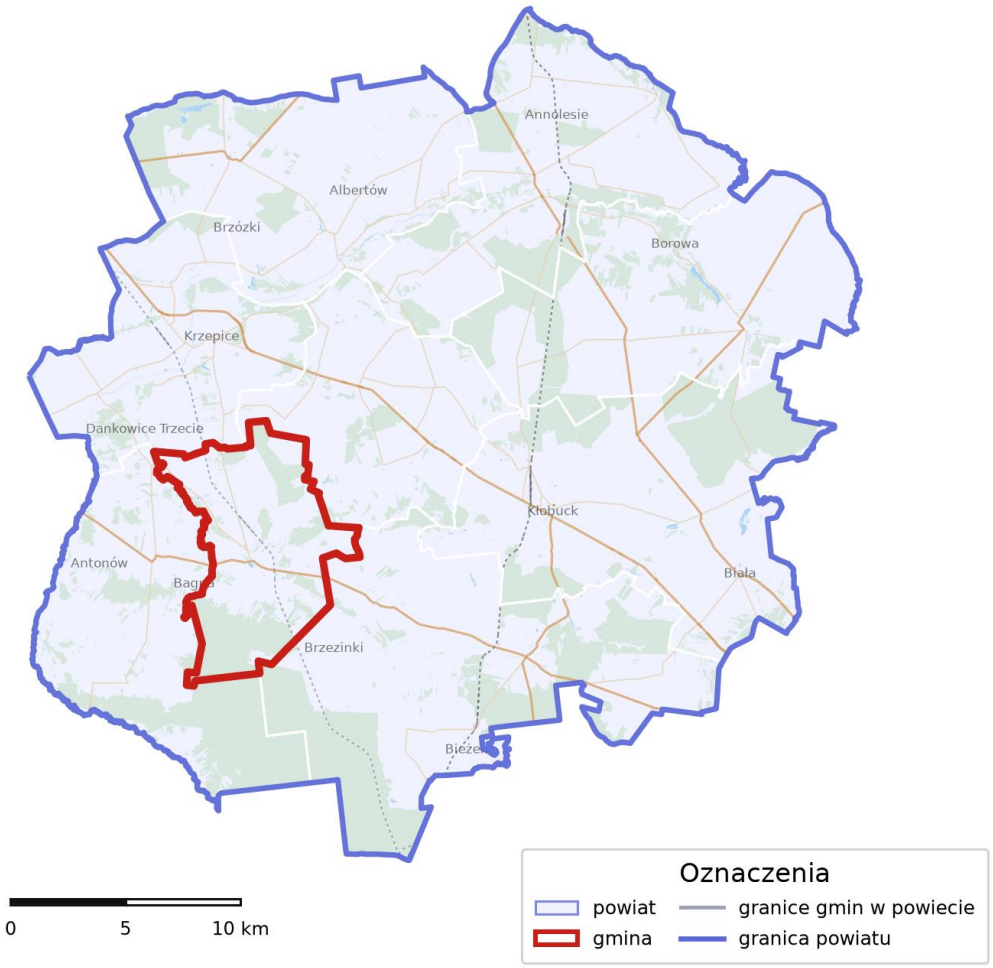
Rysunek 2 Położenie gminy Panki w województwie śląskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK i OpenStreetMap.

Gmina Panki jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa śląskiego i południowo-zachodniej części powiatu kłobuckiego. Siedzibą władz samorządowych jest miejscowość Panki. Gmina graniczy z gminami Krzepice, Opatów, Przystajń i Wręczyca Wielka, które tworzą jej bezpośrednie otoczenie administracyjne i funkcjonalne. Położenie zapewnia powiązania przestrzenne zarówno z ośrodkiem powiatowym – Kłobuckiem, jak i z obszarem funkcjonalnym Częstochowy, będącej głównym ośrodkiem subregionalnym. Układ osadniczy obejmuje miejscowości wiejskie o rozproszonej strukturze zabudowy, a charakter przestrzenny gminy jest typowo wiejski, z dominacją funkcji mieszkaniowej, rolniczej i lokalnych usług.

Rysunek 3 Położenie gminy Panki w powiecie kłobuckim

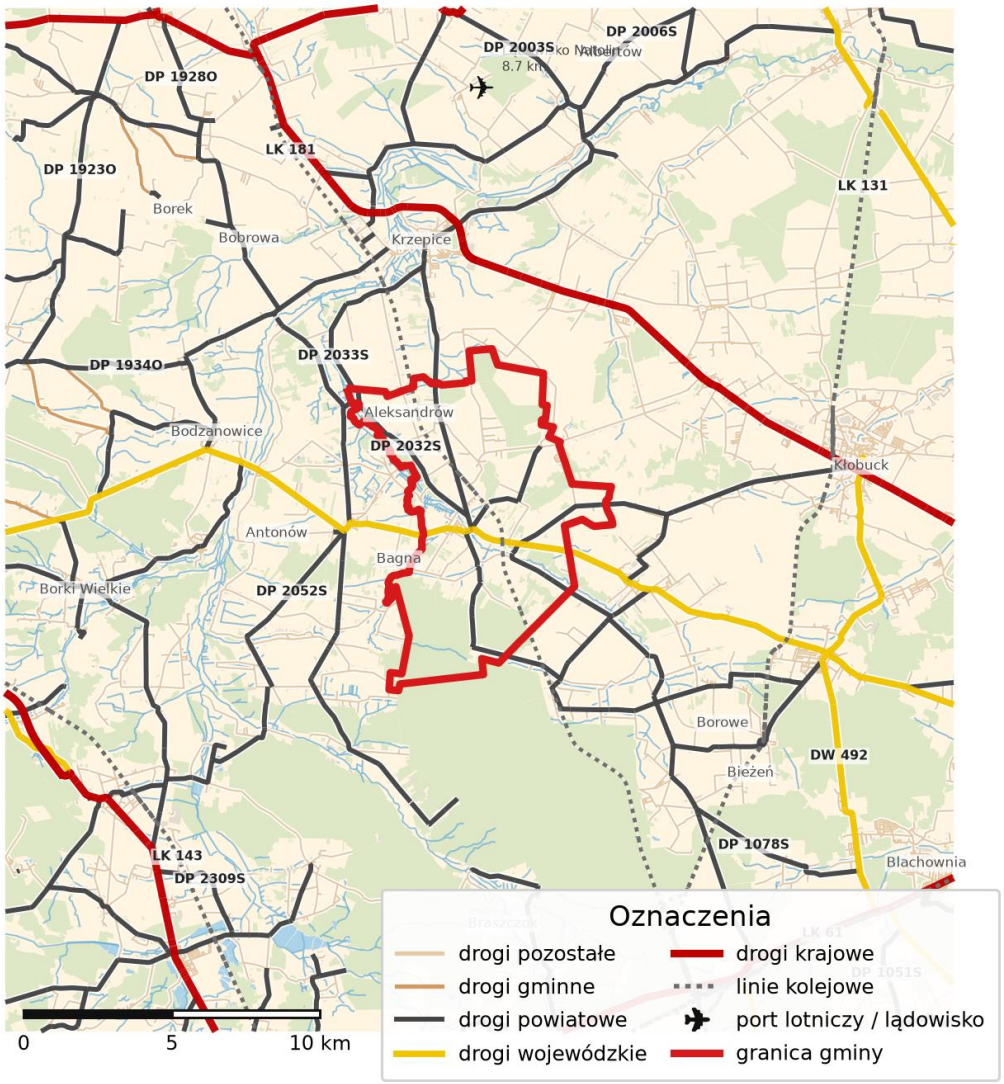

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK i OpenStreetMap.

Pod względem administracyjnym gmina Panki obejmuje 12 sołectw: Aleksandrów, Cyganka-Pacanów, Jaciska, Janiki-Ślusarze, Kałmuki, Kawki, Konieczki, Kostrzyna-Kotary, Koski-Żerdzina, Panki, Praszczyki oraz Zwierzyniec Trzeci. W ujęciu statystycznym gmina liczy 16 miejscowości, 12 sołectw, a jej powierzchnia wynosi 55 km². Krajobraz gminy ma charakter rolniczo-leśny, z istotnym udziałem terenów leśnych: powierzchnia lasów wynosi 1 872 ha, co odpowiada lesistości 34,1%.

Poniżej przedstawiono położenie komunikacyjne gminy Panki.

Rysunek 4 Położenie komunikacyjne gminy Panki na tle regionu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK i OpenStreetMap.

Sieć dróg na obszarze gminy tworzą: droga wojewódzka, drogi powiatowe, drogi gminne oraz drogi wewnętrzne, w tym dojazdy gospodarcze do pól. Układ drogowy – przy relatywnie rozproszonej sieci osadniczej – pełni podstawową rolę w obsłudze komunikacyjnej mieszkańców i dojazdach do usług w ośrodkach sąsiednich. Kluczowym powiązaniem ponadlokalnym jest droga wojewódzka nr 494 (DW494), przebiegająca przez miejscowość Panki i łącząca kierunek częstochowski z województwem opolskim (w tym z węzłowym powiązaniem z siecią dróg krajowych na dalszym przebiegu trasy). Powiązania z drogą krajową nr 43 (DK43) realizowane są także poprzez odcinki dróg powiatowych wskazywane w dokumentach zarządcy powiatowego (relacja „DK43–Panki"). Z punktu widzenia potrzeb modernizacyjnych istotne są zarówno parametry nośności i odwodnienia jezdni, jak i infrastruktura towarzysząca (chodniki, pobocza, zatoki, oznakowanie i oświetlenie w obszarach zabudowanych). ZDW w Katowicach prowadzi prace projektowe dotyczące rozbudowy/przebudowy DW494, które pozostają w toku i mają istotne znaczenie dla głównej osi transportowej gminy, co potwierdza ciągłość działań planistyczno-inwestycyjnych w odniesieniu do głównej osi transportowej gminy.

Dziedzictwo kulturowe

Na obszarze gminy występują obiekty dziedzictwa materialnego ujęte w formach ewidencyjnych ochrony zabytków, jednak – zgodnie z aktualnymi materiałami planistycznymi – na terenie gminy nie znajduje się zabytek wpisany do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego. Podstawowym narzędziem porządkowania i wskazywania zasobu wymagającego uwzględniania w polityce przestrzennej jest Gminna Ewidencja Zabytków (GEZ), utworzona zarządzeniem Wójta Gminy Panki w 2014 r.; obejmuje ona 21 zabytków nieruchomych, wśród których dominują budynki mieszkalne, a ponadto wskazano m.in. kaplicę (Janiki), most żelazny (Panki), dwór (Panki), kościół parafialny oraz obiekty związane z kolejnictwem (budynek dworca PKP). Równolegle, w GEZ ujęto zasób archeologiczny – wykaz stanowisk archeologicznych obejmuje łącznie 60 pozycji (m.in. ślady osadnictwa i punkty osadniczo-produkcyjne) w kilku miejscowościach gminy, co implikuje konieczność każdorazowego stosowania procedur wynikających z przepisów ochrony zabytków przy planowaniu i realizacji robót ziemnych (w szczególności inwestycji liniowych).

Gospodarka odpadami

System gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie gminy Panki opiera się na obowiązkowej selektywnej zbiórce u źródła oraz na uzupełniającym odbiorze odpadów problemowych w Punkcie Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Zasady selektywnej zbiórki wynikają z regulaminu utrzymania czystości i porządku i obejmują wyodrębnienie co najmniej następujących frakcji: szkło, papier, metale, tworzywa sztuczne, odpady opakowaniowe wielomateriałowe, bioodpady, a także frakcje wymagające odrębnego postępowania, w tym m.in. odpady niebezpieczne, tekstylia i odzież, zużyte baterie i akumulatory, przeterminowane leki i chemikalia, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady budowlane i rozbiórkowe z gospodarstw domowych, zużyte opony oraz popiół i żużel paleniskowy. Pozostałe odpady, niewyodrębnione w selektywnej zbiórce, są kwalifikowane jako odpady komunalne niesegregowane (zmieszane) i powinny stanowić wyłącznie frakcję resztkową po segregacji.

Na terenie gminy funkcjonuje PSZOK zlokalizowany w Pankach przy ul. Łąkowej 8b (w sąsiedztwie oczyszczalni ścieków), zapewniający przyjmowanie od mieszkańców selektywnie zebranych odpadów komunalnych, w szczególności odpadów problemowych i niebezpiecznych oraz frakcji, których nie odbiera się w standardowym harmonogramie sprzed nieruchomości. Od 29 grudnia 2025 r. obowiązują zaktualizowane godziny otwarcia PSZOK: w okresie marzec–październik punkt jest czynny we wtorki 8:00–12:00, w czwartki 14:00–18:00 oraz w każdą drugą sobotę miesiąca 9:00–13:00; w okresie listopad–luty punkt jest czynny we wtorki 8:00–12:00, w czwartki 11:30–15:30 oraz w każdą drugą sobotę miesiąca 9:00–13:00. Bieżące harmonogramy odbioru odpadów z nieruchomości są publikowane cyklicznie w serwisie BIP (np. harmonogram dla I kwartału 2026 r.).

Uzupełniająco, regulamin wskazuje rozwiązania organizacyjne dla wybranych frakcji: tekstylia i odzież mogą być przekazywane do dedykowanych pojemników na terenie gminy lub dostarczane do PSZOK, a odpady takie jak zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz odpady wielkogabarytowe są odbierane również w ramach okresowych zbiórek organizowanych na terenie gminy (system objazdowy), przy jednoczesnej możliwości samodzielnego dostarczenia do PSZOK w godzinach jego pracy. Podstawę prawną lokalnej organizacji systemu stanowi uchwała Rady Gminy Panki w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego, wraz z późniejszą zmianą regulaminu.

Wykres 18 Wpływy, wydatki i zaległości systemu gospodarowania odpadami w gminie Panki w latach 2021-2025 (tys. zł)

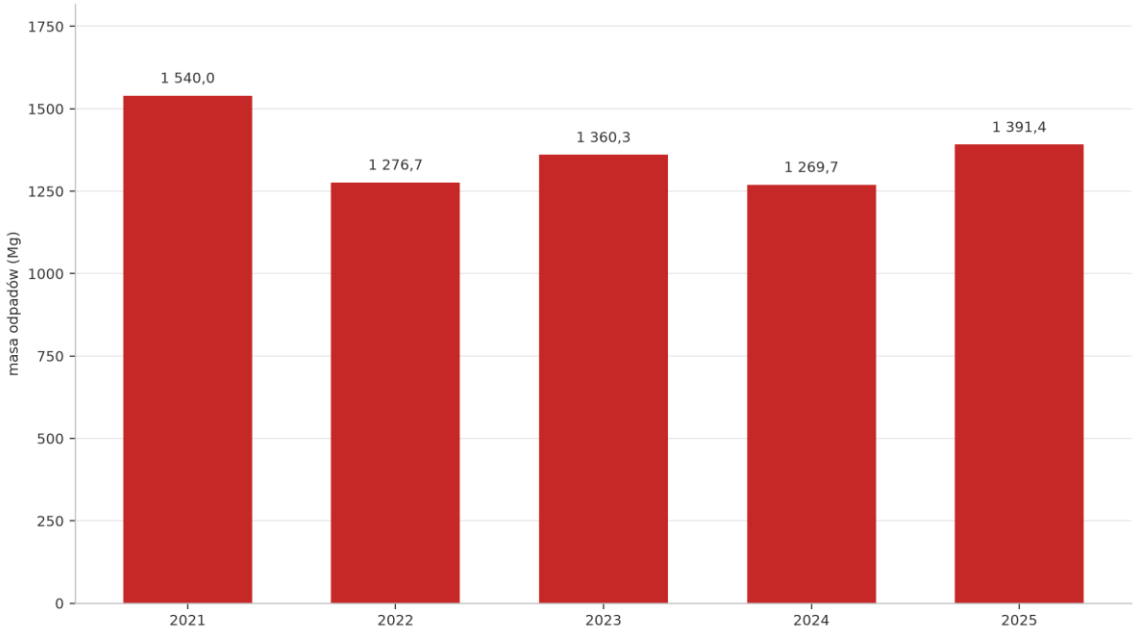

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Panki.

W latach 2021-2025 wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami wzrosły z 1,17 mln zł do 1,39 mln zł, a wydatki z 1,12 mln zł do 1,34 mln zł. W 2024 r. system wykazał niedobór, natomiast w 2025 r. wpływy ponownie przewyższyły wydatki o około 49 tys. zł. Jednocześnie zaległości wzrosły do 110,4 tys. zł, co wymaga bieżącego monitorowania ściągalności opłat i kosztów systemu.

Poniżej przedstawiono informacje dotyczące odpadów komunalnych w gminie Panki w latach 2021-2025.

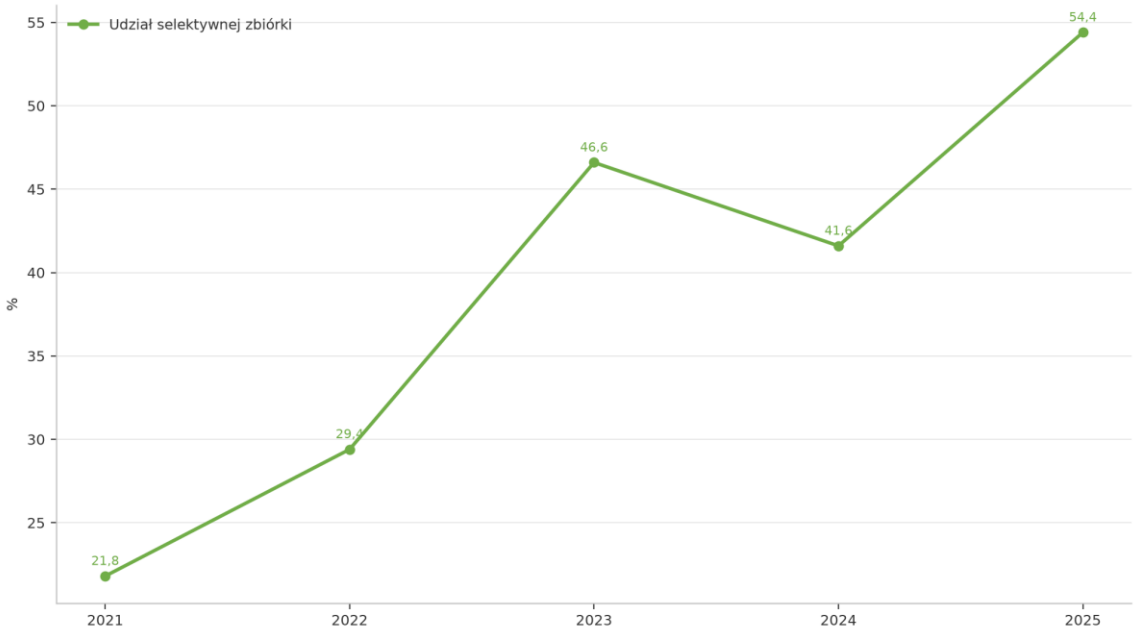
Wykres 19 Masa odebranych odpadów komunalnych w gminie Panki w latach 2021-2025 (Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Panki.

W latach 2021-2025 masa odebranych odpadów komunalnych w gminie Panki wahała się od 1 269,7 Mg w 2024 r. do 1 540,0 Mg w 2021 r. W 2025 r. wyniosła 1 391,4 Mg, czyli wzrosła względem poprzedniego roku, lecz pozostawała niższa niż w 2021 r. Zmienność potwierdza potrzebę stałego monitorowania ilości odpadów i ograniczania ich powstawania.

Wykres 20 Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w gminie Panki w latach 2021-2025 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Panki.

Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w gminie Panki wzrósł z 21,8% w 2021 r. do 54,4% w 2025 r. Pomimo przejściowego spadku w 2024 r. trend wieloletni jest rosnący. Wymaga on utrzymania systemu selektywnej zbiórki, edukacji mieszkańców i kontroli jakości segregacji.

Infrastruktura techniczna

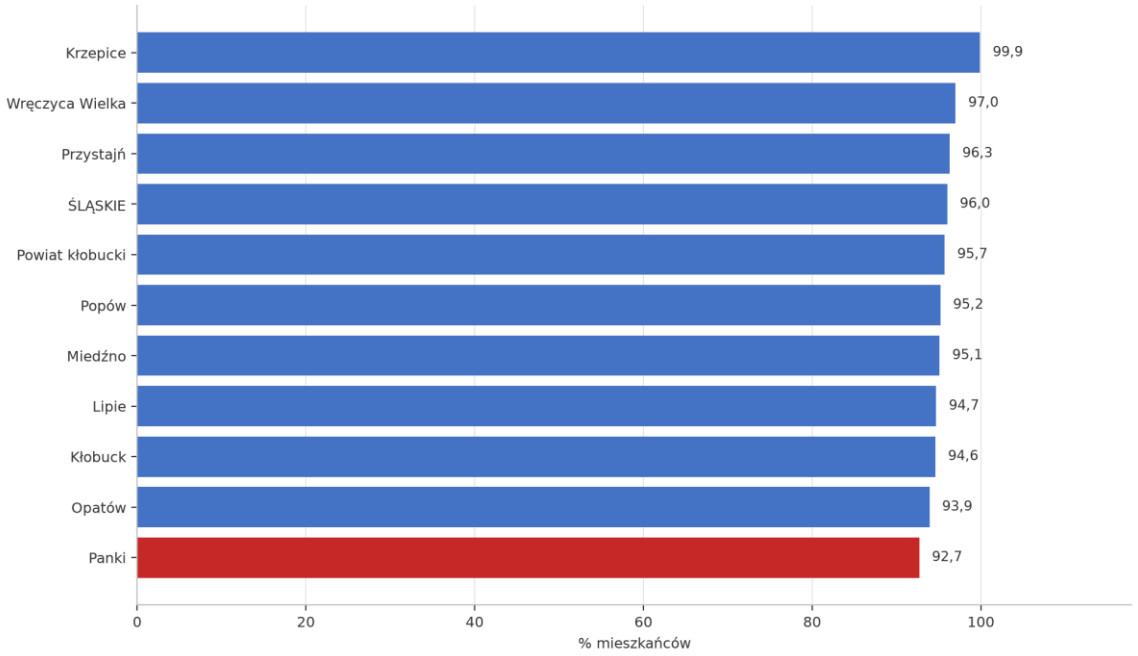
Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Gmina Panki dysponuje czynną siecią wodociągową oraz ograniczonym zasięgiem sieci kanalizacji sanitarnej. Zbiorowe zaopatrzenie w wodę oraz zbiorowe odprowadzanie ścieków są realizowane na podstawie taryf zatwierdzanych w trybie przepisów o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Sieć wodociągowa

Podstawę zaopatrzenia gminy Panki w wodę stanowią ujęcia głębinowe, a system zaopatrzenia ma charakter mieszany. Według informacji Gminy Panki z 19 lutego 2026 r. ujęcie Panki zaopatruje znaczną część gminy, w tym zasadniczą część miejscowości Panki oraz Konieczki, Zwierzyniec Trzeci, Koski Pierwsze, Jaciska i Żerdzinę. Pozostałe obszary są zasilane również z ujęć w Krzepicach i we Wręczycy Wielkiej; dokładny podział obejmuje także wybrane ulice lub numery nieruchomości w Pankach i Ślusarzach. Planowana jest dalsza rozbudowa ujęcia przy ul. Dworcowej oraz systemu odprowadzania wód popłucznych, co ma zwiększyć niezależność i bezpieczeństwo zaopatrzenia mieszkańców w wodę.

Wykres 21 Udział mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w gminach powiatu kłobuckiego w 2024 r. (%)

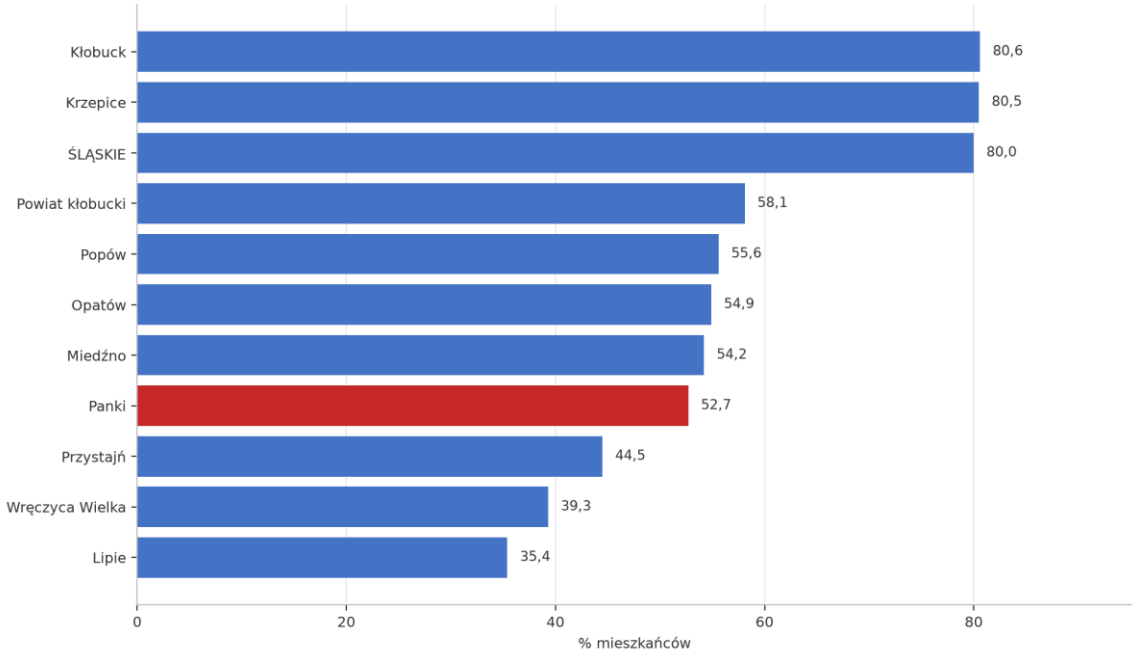
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2024 r. z wodociągu w gminie Panki korzystało 92,7% ludności; w powiecie kłobuckim 95,7%, w województwie śląskim 96%. Panki są więc nieznacznie poniżej średniej powiatu i województwa. Dla gminy implikacją jest dokończenie podłączeń w miejscowościach bez pełnego dostępu do wodociągu, co poprawi jakość życia i atrakcyjność inwestycyjną.

Sieć kanalizacyjna

Sieć kanalizacyjna nie obejmuje swoim zasięgiem całej gminy. Dostęp do zorganizowanego systemu odprowadzania ścieków mają mieszkańcy miejscowości: Panki, Konieczki, Pacanów, Cyganka, Kałmuki, Praszczyki i Kawki. Na pozostałych obszarach odprowadzanie nieczystości odbywa się do zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków; w dokumentach planistycznych wskazano zamiar kompleksowej realizacji kanalizacji w pozostałej części gminy. Taryfa dla zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie gminy Panki została zatwierdzona decyzją Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Wykres 22 Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w gminach powiatu kłobuckiego w 2024 r. (%)

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2024 r. z sieci kanalizacyjnej w Gminie Panki korzystało 52,7% mieszkańców, co oznacza poziom niższy niż średnia dla powiatu (58,1%) oraz istotnie odbiegający od poziomu wojewódzkiego (ok. 80%). Wskaźnik ten wskazuje na niedostateczny stopień skanalizowania w relacji do otoczenia regionalnego, co może generować zwiększoną presję na środowisko oraz ograniczać standard infrastrukturalny gminy. W ujęciu strategicznym uzasadnione jest traktowanie rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej jako jednego z kluczowych kierunków inwestycyjnych, zarówno z perspektywy poprawy jakości życia mieszkańców, jak i wypełniania wymogów środowiskowych oraz zwiększania atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej gminy.

Oczyszczalnie ścieków

Ścieki z obszaru objętego gminną siecią kanalizacyjną są kierowane do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni typu SBR w Pankach, której odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Pankówka. Od 19 października 2024 r. taryfa dla zbiorowego odprowadzania ścieków obejmuje także nowo wybudowaną sieć kanalizacji sanitarnej w Konieczkach. Oczyszczalnia w Pankach przyjmuje również nieczystości ciekłe ze zbiorników bezodpływowych oraz osady z przydomowych oczyszczalni ścieków, transportowane przez uprawnione podmioty.

Zaopatrzenie w ciepło

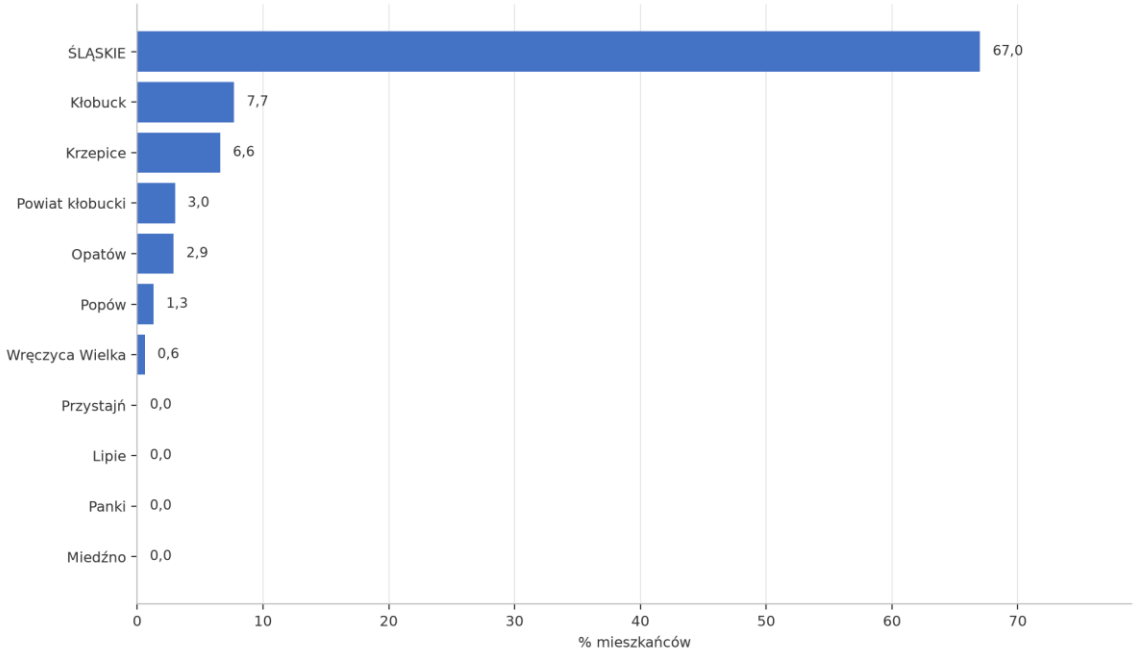
Z uwagi na uwarunkowania przestrzenne i rozproszony charakter zabudowy na terenie gminy nie funkcjonuje zorganizowany system dostarczania ciepła do odbiorców ani gminne ciepłownie. Zapotrzebowanie na energię cieplną pokrywane jest w oparciu o indywidualne systemy grzewcze.

Sieć gazowa

Gmina Panki nie posiada zorganizowanego systemu dostarczania gazu. Zaopatrzenie w gaz jest realizowane w formule indywidualnej (m.in. poprzez butle gazowe), a przez obszar gminy nie przebiega sieć przesyłowa gazu wysokiego ciśnienia.

Poniżej zaprezentowano porównanie gmin powiatu kłobuckiego, powiatu kłobuckiego i województwa śląskiego pod kątem % mieszkańców korzystających z sieci gazowej w 2024 r.

Wykres 23 Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej w gminach powiatu kłobuckiego w 2024 r. (%)

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2024 r. odsetek ludności gminy Panki korzystającej z sieci gazowej wynosił 0%, przy 3,0% w powiecie kłobuckim i 67,0% w województwie śląskim. Dane potwierdzają brak sieci gazowej w gminie. Kierunki modernizacji źródeł ciepła powinny zatem koncentrować się przede wszystkim na efektywności energetycznej, OZE i źródłach niskoemisyjnych.

Sieć elektroenergetyczna

Zaopatrzenie gminy w energię elektryczną odbywa się poprzez główny punkt zasilania GPZ Panki zlokalizowany w miejscowości Cyganka oraz sieć napowietrznych stacji transformatorowych rozmieszczonych na obszarze gminy. Bezpośrednie zasilanie odbiorców jest realizowane głównie poprzez napowietrzne i kablowe sieci niskiego napięcia. Przez obszar gminy przebiegają dwie napowietrzne linie wysokiego napięcia 110 kV relacji Kłobuck – Panki – Praszka oraz Kłobuck – Janinów, pozostające w eksploatacji Tauron Dystrybucja S.A.; w dokumentach planistycznych wskazywana jest także planowana linia 400 kV relacji Trębaczew – nacięcie linii Joachimów (Rokitnica) – Wielopole, mająca przebiegać tranzytowo przez południową część gminy.

Infrastruktura teleinformatyczna

Dostęp do usług telekomunikacyjnych na terenie gminy Panki ma charakter mieszany i obejmuje rozwiązania stacjonarne oraz mobilne. W zakresie internetu stacjonarnego kluczowe znaczenie ma dostępność szerokopasmowa w ujęciu adresowym (w tym sieci światłowodowe/FTTH tam, gdzie zostały doprowadzone), przy czym weryfikacja faktycznego zasięgu oraz podmiotów deklarujących świadczenie usług w danej lokalizacji jest możliwa w publicznej bazie SIDUSIS prowadzonej w portalu internet.gov.pl, która umożliwia sprawdzenie dostępności internetu pod konkretnym adresem oraz identyfikację operatorów zgłaszających zasięg. Jednocześnie kierunki polityki przestrzennej gminy akcentują potrzebę dalszej rozbudowy systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych z wykorzystaniem nowych technologii oraz postulują rozwój infrastruktury światłowodowej w celu objęcia obszaru gminy spójnym systemem, powiązanym z siecią wojewódzką i krajową, z zachowaniem wymogów lokalizacyjnych wynikających z przepisów dotyczących rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych. W segmencie łączności ruchomej (telefonia komórkowa/LTE/5G) na terenie gminy funkcjonują stacje bazowe operatorów, a ich lokalizacje i podstawowe dane mogą być ustalane na podstawie dokumentów gminnych oraz publicznych rejestrów państwowych: według „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Panki" (stan na 18.07.2024 r.) wskazano m.in. stacje bazowe T-Mobile/Orange/Plus w Pankach (ul. Powstańców Śląskich) oraz stacje w miejscowości Konieczki (w tym Play oraz Orange/T-Mobile). Uzupełniająco, weryfikacja źródeł pól elektromagnetycznych i pomiarów środowiskowych jest możliwa w ogólnopolskim systemie SI2PEM, natomiast informacje o infrastrukturze telekomunikacyjnej oraz procesach sprawozdawczych i udostępnianiu danych (w tym narzędzia branżowe administracji) zapewnia Punkt Informacyjny ds. Telekomunikacji prowadzony przez UKE.

Zagospodarowanie przestrzenne

Kierunki zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Panki wyznacza Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które jest aktualizowane w trybie uchwał Rady Gminy publikowanych w Biuletynie Informacji Publicznej. W świetle obowiązujących przepisów studium zachowuje moc do czasu wejścia w życie planu ogólnego. W związku ze zmianą systemu planowania przestrzennego gmina uruchomiła procedurę sporządzenia planu ogólnego: Rada Gminy Panki podjęła uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia planu ogólnego w dniu 12 marca 2024 r., a następnie prowadzono czynności proceduralne komunikowane w BIP (obwieszczenia i materiały do udziału w procedurze). Na potrzeby prac planistycznych przygotowano także uzasadnienie projektu planu ogólnego, odnoszące się do podstaw prawnych i zakresu opracowania. Równolegle na obszarze gminy obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wybranych obszarów, a dostęp do aktualnych ustaleń planistycznych zapewniono poprzez gminny serwis mapowy oraz zestawienia w BIP, obejmujące zarówno plany uchwalone, jak i ich zmiany.

Mobilność

Układ transportowy gminy Panki opiera się na jednej drodze wojewódzkiej, drogach powiatowych i gminnych oraz drogach wewnętrznych, w tym dojazdowych o charakterze gospodarczym, obsługujących rozłóg pól i terenów leśnych. Z perspektywy powiązań ponadlokalnych kluczową rolę pełni droga wojewódzka nr 494, stanowiąca główną oś komunikacyjną przebiegającą przez gminę i łączącą ją z układem regionalnym.

W komunikacji międzysołeckiej i w relacjach z gminami sąsiednimi istotne znaczenie mają drogi powiatowe, w tym w szczególności:

– 2035S Krzepice – Janiki – Panki,

– 2038S Zwierzyniec III – Konieczki – Panki,

- droga powiatowa 2041S Praszczyki – Kałmuki – Hutka – Kłobuck.

a także inne odcinki powiatowe obsługujące powiązania lokalne i dojazdy do terenów zabudowy oraz obszarów rolnych i leśnych.

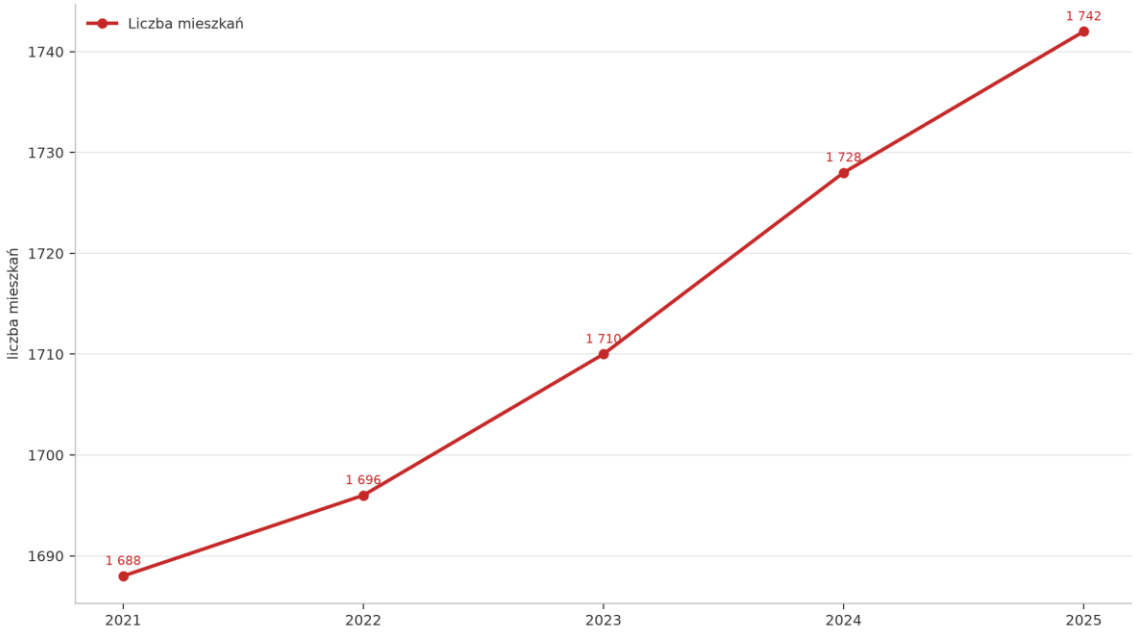
Transport kolejowy zapewnia stacja Panki położona na linii kolejowej nr 181 Herby Nowe – Oleśnica, co tworzy alternatywny kanał dostępności w relacjach regionalnych; aktualne kursowanie pociągów i rozkład jazdy są udostępniane w publicznych systemach informacji pasażerskiej. W odniesieniu do transportu zbiorowego drogowego, funkcjonowanie przewozów opiera się na sieci przystanków komunikacyjnych udostępnianych operatorom i przewoźnikom, zgodnie z regulacjami przyjmowanymi na szczeblu powiatu.

Mieszkalnictwo

Według danych GUS BDL w 2025 r. zasób mieszkaniowy gminy Panki obejmował 1 742 mieszkania.

Poniżej przedstawiono zmianę liczby mieszkań w gminie Panki w latach 2021-2025.

Wykres 24 Liczba mieszkań w gminie Panki w latach 2021-2025

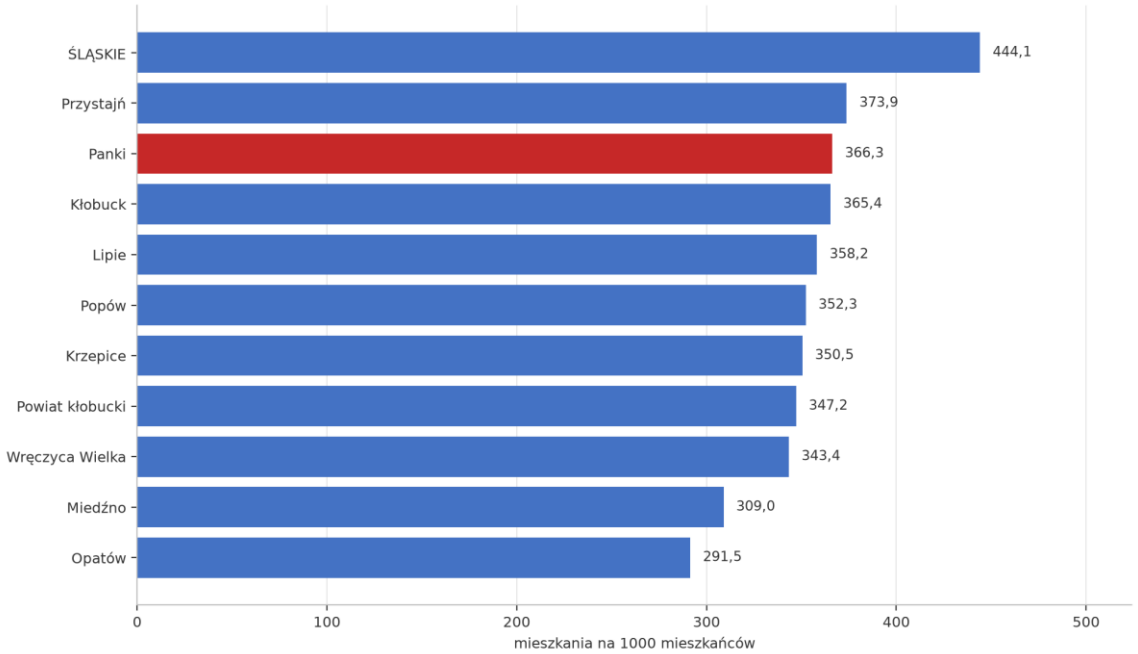

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba mieszkań w gminie Panki wzrosła z 1 688 w 2021 r. do 1 742 w 2025 r., czyli o 54 lokale (3,2%). Przy spadku liczby mieszkańców oznacza to wzrost liczby mieszkań na 1000 osób. Polityka mieszkaniowa powinna koncentrować się także na jakości, dostępności i efektywności energetycznej istniejących zasobów.

Poniżej przedstawiono porównanie powiatu kłobuckiego , województwa śląskiego i gmin powiatu kłobuckiego pod względem liczby mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Wykres 25 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

W 2025 r. w gminie Panki przypadało 366,3 mieszkania na 1000 mieszkańców. Wskaźnik był wyższy od średniej powiatu kłobuckiego (347,2), lecz niższy od średniej województwa śląskiego (444,1). Wynik wskazuje na relatywnie dobrą dostępność mieszkań na tle powiatu; wyzwaniem pozostaje natomiast jakość i dostosowanie zasobów.

DIAGNOZA

Gmina Panki posiada funkcjonalny układ osadniczy o rozproszonej zabudowie wiejskiej, w którym kluczowe znaczenie ma dostępność transportowa oraz poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną. Obsługę komunikacyjną zapewniają drogi o znaczeniu wojewódzkim i powiatowym, a uzupełniająco infrastruktura kolejowa z lokalnym punktem obsługi pasażerskiej, co sprzyja powiązaniom z ośrodkami powiatowymi i subregionalnymi. Infrastruktura wodno-ściekowa jest rozwijana, jednak utrzymuje się potrzeba dalszego zwiększania dostępności kanalizacji oraz modernizacji odcinków sieci i urządzeń, szczególnie w warunkach rozproszenia zabudowy. Istotne pozostają także standardy przestrzeni publicznych i bezpieczeństwa ruchu: stan dróg lokalnych, ciągów pieszych, oświetlenia oraz rozwiązania dla ruchu rowerowego. W wymiarze planistycznym gmina równolegle korzysta z obowiązujących dokumentów polityki przestrzennej i prowadzi prace nad planem ogólnym, co tworzy ramy do uporządkowania zasad lokalizacji nowej zabudowy i lepszego bilansowania funkcji w przestrzeni.

1.4 Sytuacja klimatyczno-środowiskowa

W przedmiotowym punkcie przedstawiono diagnozę sytuacji klimatyczno-środowiskowej gminy Panki.

Ukształtowanie terenu, gleby, budowa geologiczna

Gmina Panki ma w przeważającej części rzeźbę terenu o charakterze równinnym do lekko falistego, bez wyraźnych barier morfologicznych. W praktyce planistycznej oznacza to korzystne warunki dla rozwoju funkcji osadniczych i infrastrukturalnych, przy jednoczesnej konieczności uwzględniania lokalnych obniżeń terenowych oraz stref dolinnych cieków, które mogą pełnić role retencyjne i korytarzy przewietrzania. Warunki glebowe mają charakter zróżnicowany, z istotnym udziałem gleb średnich i słabszych, co ogranicza potencjał intensywnego rolnictwa i sprzyja utrzymywaniu mozaiki użytkowania terenu z udziałem użytków zielonych oraz terenów leśnych. Z perspektywy rozwoju gminy jest to przesłanka do wzmacniania kierunków rozwoju zgodnych z warunkami siedliskowymi, w tym rolnictwa o profilu dostosowanym do jakości gleb oraz funkcji przyrodniczo-rekreacyjnych. Budowa geologiczna i litologia podłoża determinują warunki infiltracji oraz lokalną podatność na przesuszenia. W dokumentach środowiskowych gminy zwrócono uwagę na znaczenie utworów powierzchniowych dla bilansu wodnego i warunków posadowienia, co w planowaniu inwestycji przekłada się na potrzebę rozpoznania geotechnicznego w strefach trudniejszych warunków gruntowo-wodnych, zwłaszcza w sąsiedztwie dolin i obniżeń

Złoża kopalne

W dokumentacji planistyczno-środowiskowej gminy nie wskazano istotnych, strategicznych zasobów surowców, które determinowałyby kierunek rozwoju gospodarczego na poziomie gminy. Jednocześnie odnotowano występowanie śladów działalności górniczej w ujęciu historycznym, co ma znaczenie przede wszystkim w kontekście bezpieczeństwa budowlanego oraz ryzyk lokalnych deformacji terenu w miejscach dawnych robót. Z perspektywy zarządzania przestrzenią jest to przesłanka do ostrożnego lokowania inwestycji wymagających szczególnej stabilności podłoża oraz do stosowania procedur rozpoznania podłoża w obszarach potencjalnie wrażliwych.

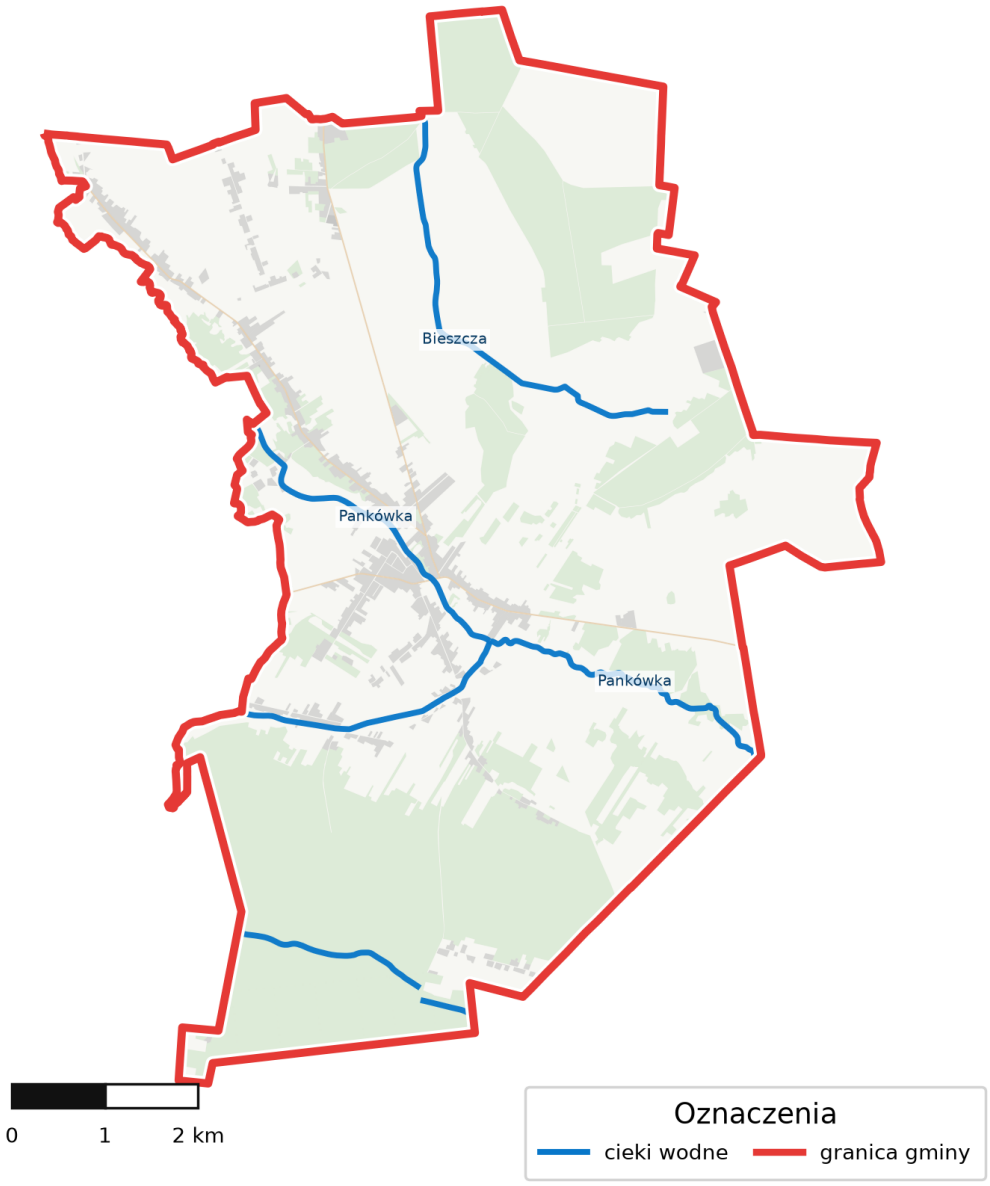
Wody

<u>Wody powierzchniowe</u>

Głównym ciekiem gminy Panki jest Pankówka, będąca dopływem Liswarty. Sieć hydrograficzną uzupełniają m.in. Kukówka, Bieszcza, lokalne potoki, rowy melioracyjne i zbiorniki. Obszar gminy należy do zlewni Liswarty, a cieki i obniżenia dolinne pełnią funkcje odwadniające, retencyjne i przyrodnicze.

Stan wód powierzchniowych jest wrażliwy na presję ze strony gospodarki ściekowej oraz spływu z terenów rolnych. Dla rozwoju gminy kluczowe są dalsza rozbudowa kanalizacji, ograniczanie zanieczyszczeń obszarowych, utrzymanie drożności cieków i rowów oraz rozwój małej retencji z poszanowaniem siedlisk dolinnych.

Rysunek 5 Wody powierzchniowe na obszarze gminy Panki

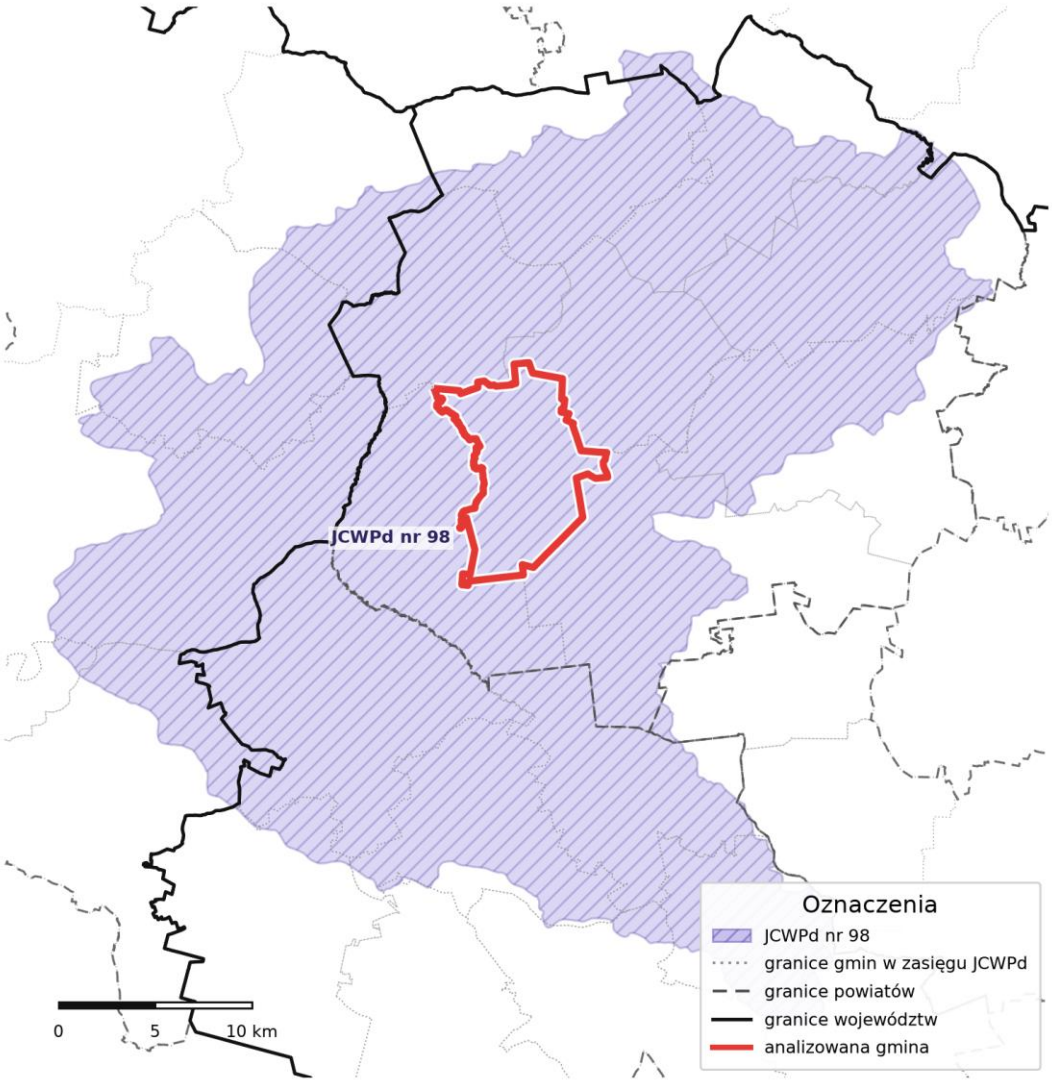
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie i OpenStreetMap.

Wody podziemne

Gmina Panki leży w granicach jednolitej części wód podziemnych nr 98 (kod GW600098), której stan ilościowy i chemiczny w przywołanych dokumentach oceniono jako dobry. Ochrona jakości wód podziemnych pozostaje istotna z uwagi na zaopatrzenie ludności w wodę oraz ryzyko przenikania zanieczyszczeń z gospodarki ściekowej i odpadów.

Gmina znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 325 Częstochowa (W). W polityce przestrzennej należy uwzględniać ochronę infiltracji i ograniczać lokalizację przedsięwzięć mogących pogorszyć jakość zasobów wód podziemnych.

Rysunek 6 Wody podziemne na obszarze gminy Panki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego - PIB.

Formy ochrony

Istotnym zasobem środowiskowym gminy Panki są kompleksy leśne oraz dolina Liswarty i jej dopływów. Układ lasów, dolin rzecznych i terenów podmokłych pełni funkcje przyrodnicze, klimatyczne i retencyjne, a jednocześnie stanowi podstawę dla rekreacji oraz turystyki przyrodniczej. W praktyce oznacza to wysoką wrażliwość przestrzeni na fragmentację siedlisk i presję związaną z rozproszoną zabudową, odwodnieniami oraz wzrostem ruchu samochodowego.

Na terenie gminy występuje Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą, obejmujący cenne przyrodniczo kompleksy leśne i dolinne. Ta forma ochrony wzmacnia potencjał rozwoju funkcji rekreacyjnych, edukacji przyrodniczej i oferty turystycznej opartej o walory krajobrazowe, ale jednocześnie wymaga ograniczania konfliktów przestrzennych w otoczeniu siedlisk wrażliwych oraz zachowania ciągłości ekologicznej lasów i dolin.

W strukturze przyrodniczej gminy istotną rolę pełni rezerwat przyrody Modrzewiowa Góra, który chroni wartościowe zbiorowiska leśne i stabilizuje lokalną bioróżnorodność. Obecność rezerwatu wzmacnia potrzebę prowadzenia polityki przestrzennej opartej o zasadę unikania presji inwestycyjnej

w jego otoczeniu, w tym ograniczania rozpraszania zabudowy oraz planowania inwestycji w sposób minimalizujący oddziaływania na stosunki wodne i siedliska.

Na obszarze gminy występują również pomniki przyrody, które stanowią lokalnie ważny element dziedzictwa przyrodniczego i krajobrazowego. W ujęciu strategicznym uzasadnia to prowadzenie działań porządkujących i ochronnych w przestrzeni publicznej oraz wzmacnianie funkcji edukacyjnych, przy jednoczesnym uwzględnianiu ograniczeń w zagospodarowaniu w bezpośrednim sąsiedztwie chronionych obiektów.

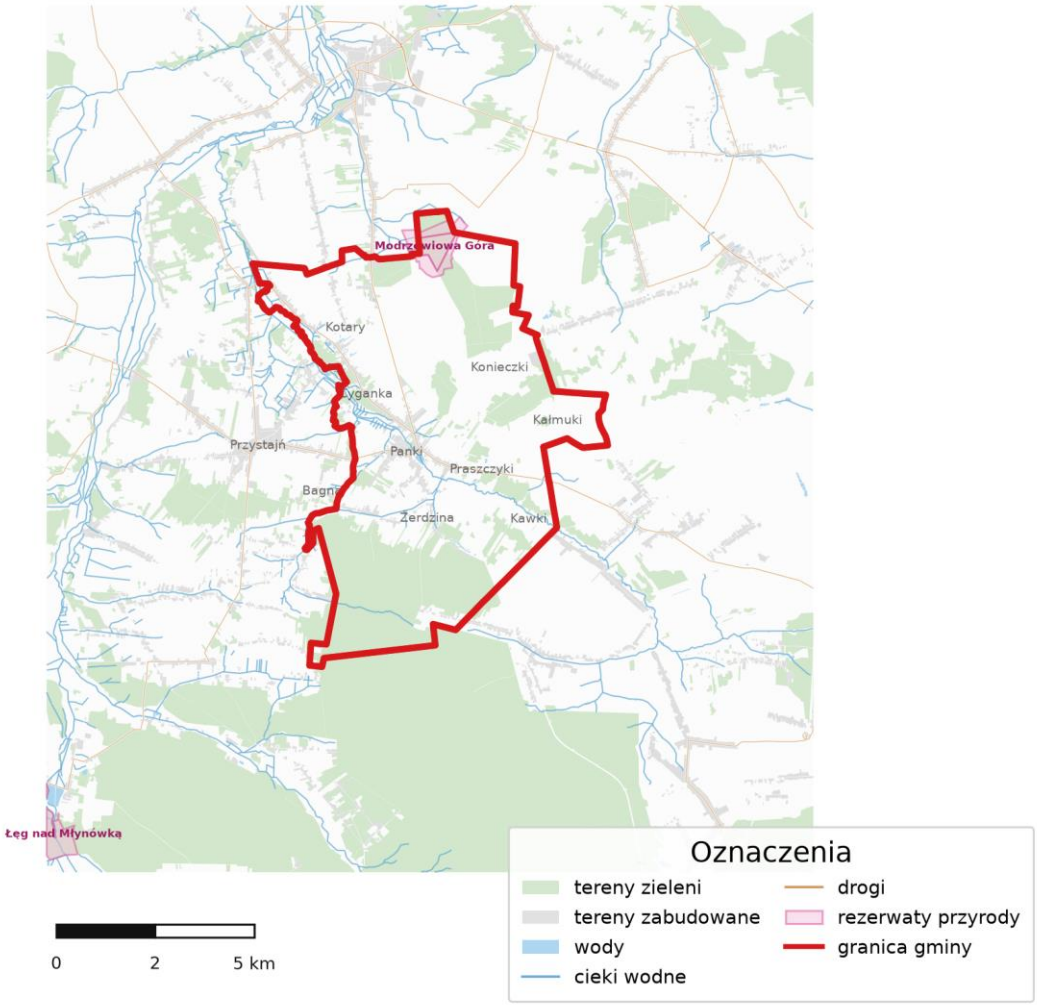
W granicach administracyjnych gminy Panki nie występują obszary Natura 2000. Główne obszarowe formy ochrony przyrody na terenie gminy to Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą" i rezerwat przyrody „Modrzewiowa Góra"; ochroną objęte są również dwa pomniki przyrody obejmujące łącznie cztery chronione drzewa. W praktyce planistycznej oznacza to, że ograniczenia i obowiązki środowiskowe dla inwestycji wynikają przede wszystkim z zasad ochrony parku krajobrazowego, rezerwatu i pomników przyrody, a także z wymogów ochrony wód, gleb oraz ciągłości ekologicznej dolin cieków.

Poniżej przedstawiono lokalizację gminy względem różnych form ochrony przyrody.

Rezerwat przyrody

Na terenie gminy Panki znajduje się rezerwat przyrody „Modrzewiowa Góra"; nie ustanowiono natomiast użytków ekologicznych.

Rysunek 7 Położenie gminy Panki względem rezerwatu przyrody „Modrzewiowa Góra”

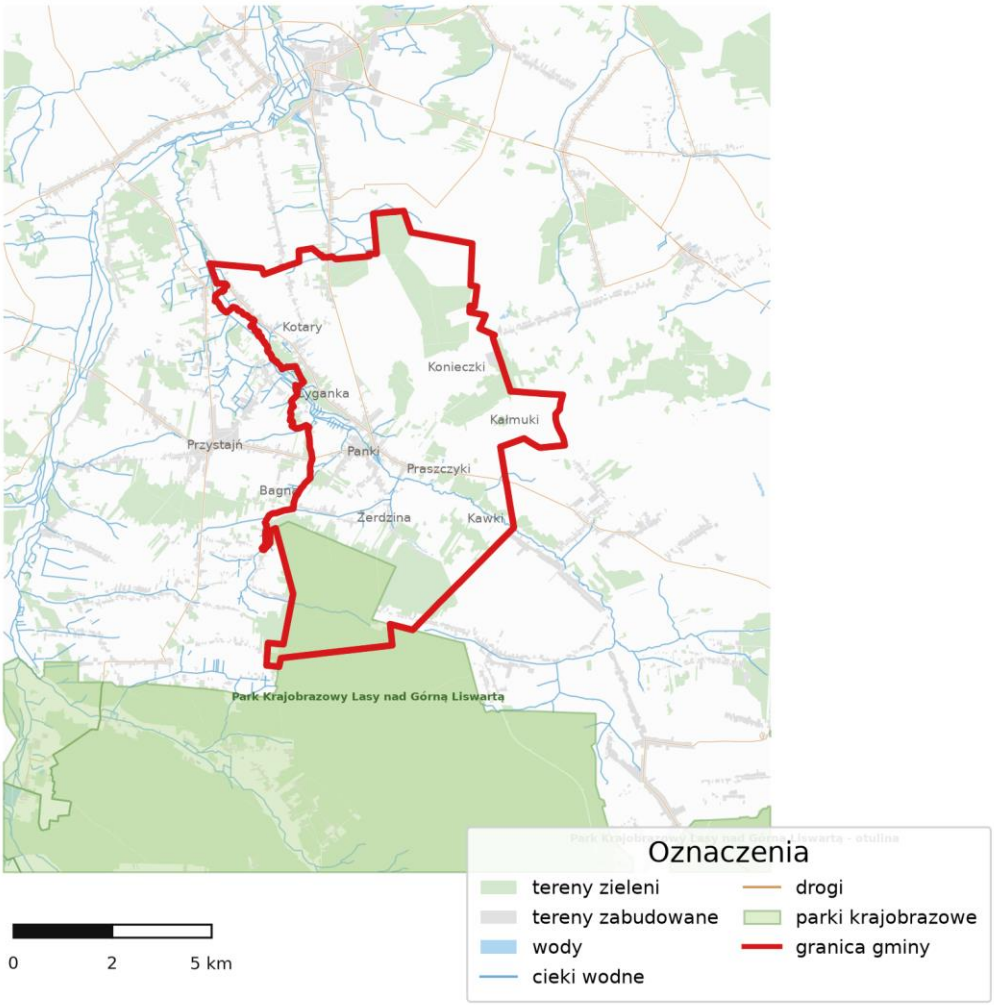

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

Park krajobrazowy

Na terenie gminy znajduje się Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą”.

Rysunek 8 Położenie gminy Panki względem Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

Pomniki przyrody

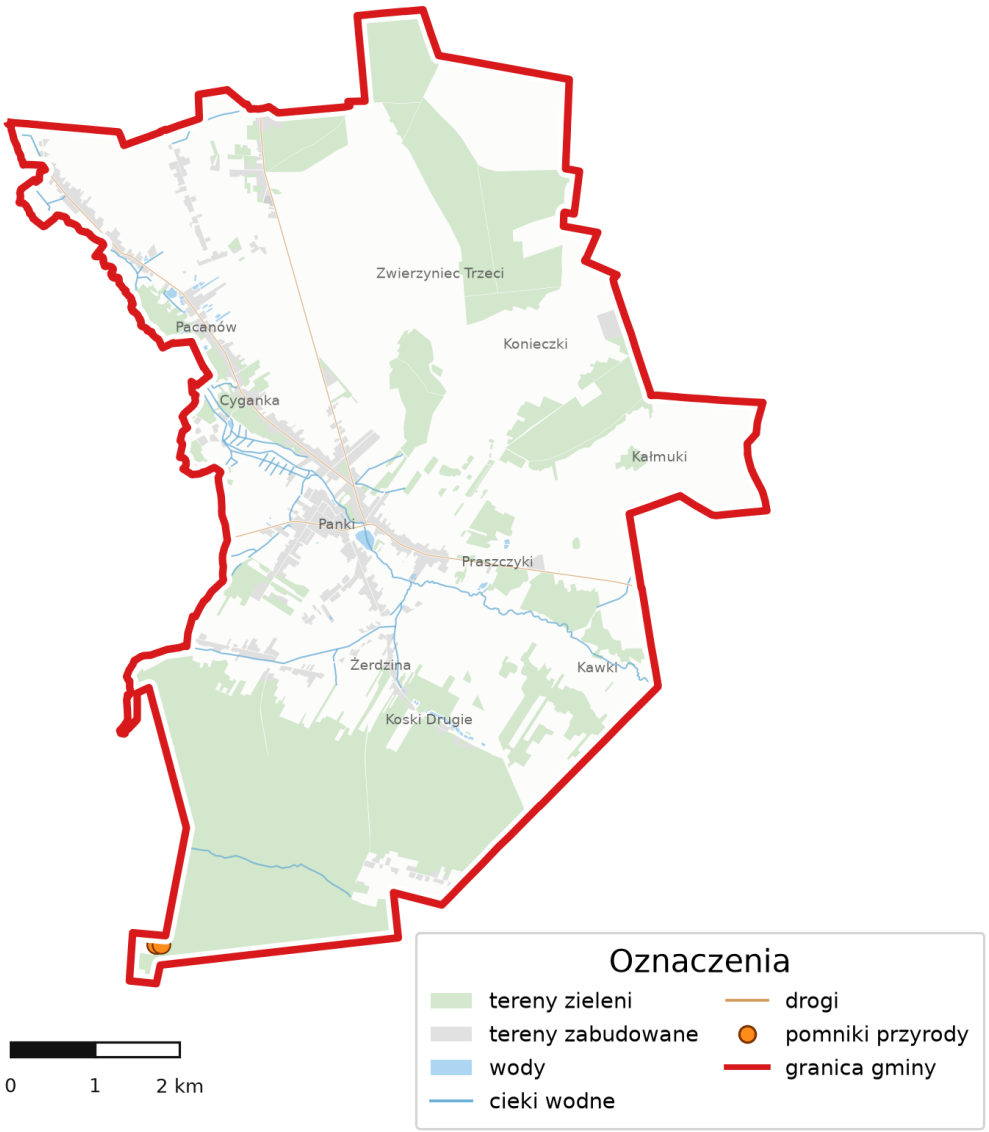
W Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody wskazano dwa pomniki przyrody: jedno drzewo oraz grupę trzech drzew. Łącznie ochroną objęte są cztery drzewa, które w warstwie przestrzennej GDOŚ są przedstawione jako cztery punkty.

Tabela 18 Pomniki przyrody w gminie Panki

KOD	RODZAJ	LOKALIZACJA
PL.ZIPOP.1393.PP.2406062.521	drzewo – lipa drobnolistna (Tilia cordata), pierśnica 126 cm, obwód 396 cm, wys. 26 m	Nadleśnictwo Herby, Leśnictwo Łebki, oddz. 28j (w dokumencie wskazano także nazwę terenową „Pod Dąbrową”)
PL.ZIPOP.1393.PP.2406062.522	grupa drzew – grab zwyczajny (Carpinus betulus), 3 szt. (dla 1 okazu podano: pierśnica 86 cm, obwód 270 cm, wys. 18 m)	Nadleśnictwo Herby, Leśnictwo Łebki, oddz. 28j (jw.)

Źródło: www.crfop.gdos.gov.pl

Rysunek 9 Rozmieszczenie pomników przyrody w gminie Panki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

Powietrze

Na obszarze gminy Panki kluczowym źródłem zanieczyszczeń powietrza pozostaje tzw. niska emisja, wynikająca z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych i użytkowych, szczególnie w sezonie grzewczym. W warunkach zabudowy rozproszonej dominujące znaczenie mają emisje z sektora komunalno-bytowego, w tym spalanie paliw stałych w przestarzałych urządzeniach grzewczych, a także emisje wtórne pyłu (unos i resuspensja) z powierzchni dróg oraz nieutwardzonych poboczy.

Drugim istotnym czynnikiem presji są emisje liniowe związane z transportem, w szczególności w korytarzu drogi wojewódzkiej nr 494 przebiegającej przez teren gminy. Ruch tranzytowy i lokalny generuje emisje tlenków azotu, pyłu zawieszonego oraz zanieczyszczeń powstających w wyniku ścierania opon i nawierzchni, a także podnosi poziom zapylenia w bezpośrednim sąsiedztwie ciągów komunikacyjnych, zwłaszcza przy niesprzyjających warunkach meteorologicznych (inwersje temperatury, słaby wiatr) oraz w okresach zwiększonej intensywności ruchu.

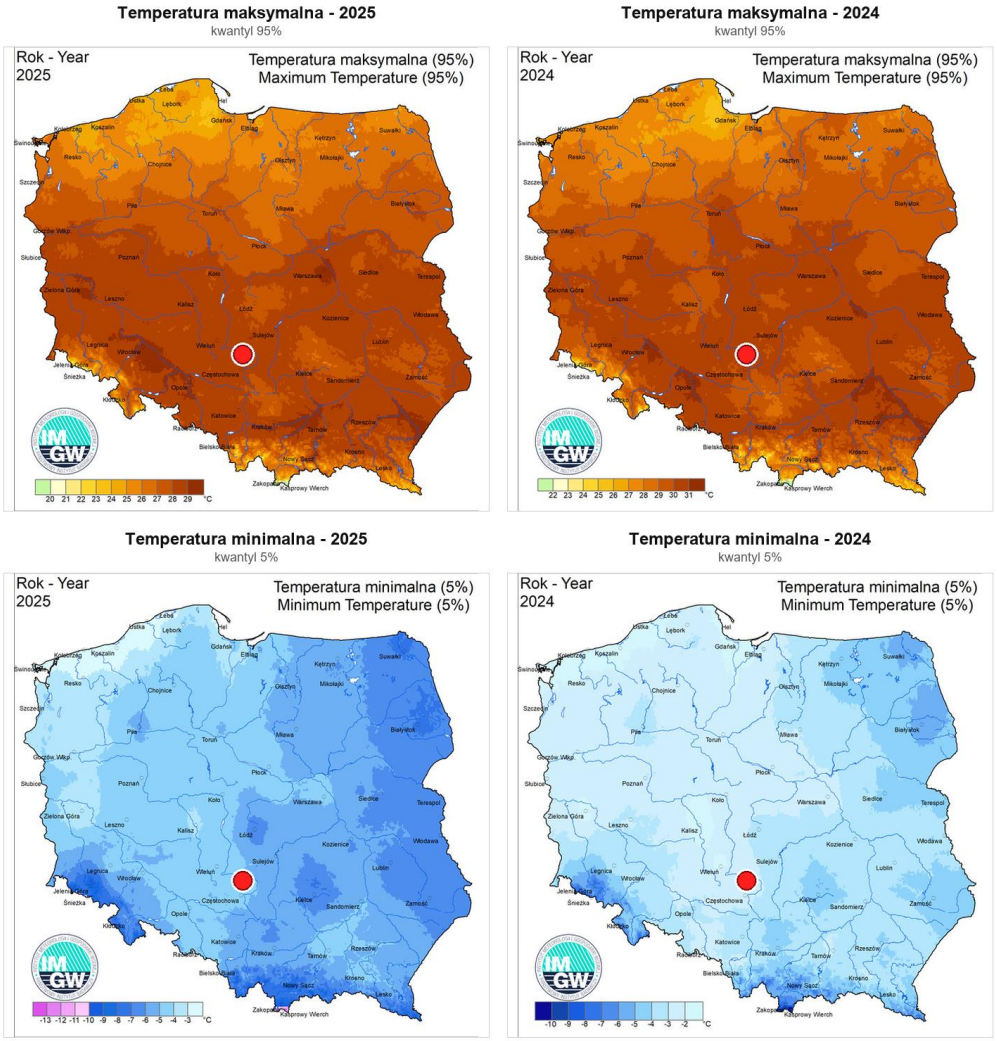
Gmina Panki znajduje się w strefie śląskiej PL2405, dla której w rocznej ocenie jakości powietrza za 2024 r. wykazano utrzymujące się problemy z pyłem PM10 w ujęciu dobowym (klasa C dla czasu uśredniania 24 godz.), przy jednoczesnym dotrzymaniu poziomu dopuszczalnego w ujęciu średniorocznym (klasa A dla czasu uśredniania rok). Dla pyłu PM2,5 strefa śląska uzyskała klasę A1 w odniesieniu do kryterium II fazy, co wskazuje na brak przekroczeń średniorocznego poziomu dopuszczalnego 20 µg/m3 w skali strefy. Jednocześnie benzo(a)piren w pyle PM10 pozostaje zanieczyszczeniem problemowym w skali województwa, ponieważ wszystkie strefy, w tym strefa śląska, zakwalifikowano do klasy C (przekroczenia poziomu docelowego 1 ng/m3). W odniesieniu do ozonu, strefa śląska uzyskała klasę A względem poziomu docelowego, natomiast dla poziomu celu długoterminowego wskazano klasę D2, co potwierdza utrzymywanie się rozległego obszaru przekroczeń tego kryterium w skali regionalnej.

Działania naprawcze w obszarze jakości powietrza są prowadzone w ramach Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego, przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego i obowiązującego dla stref województwa, w tym dla strefy śląskiej. Program ukierunkowuje interwencje przede wszystkim na ograniczanie emisji z sektora komunalno-bytowego oraz na działania w obszarze transportu, w tym zarządzanie ruchem i ograniczanie emisji wtórnych pyłu.

Warunki pogodowe

Poniżej przedstawiono mapy IMGW-PIB dla lat 2024-2025 z zaznaczoną lokalizacją gminy Panki. Mapy stanowią regionalne tło klimatyczne i nie są pomiarem wykonanym w granicach gminy.

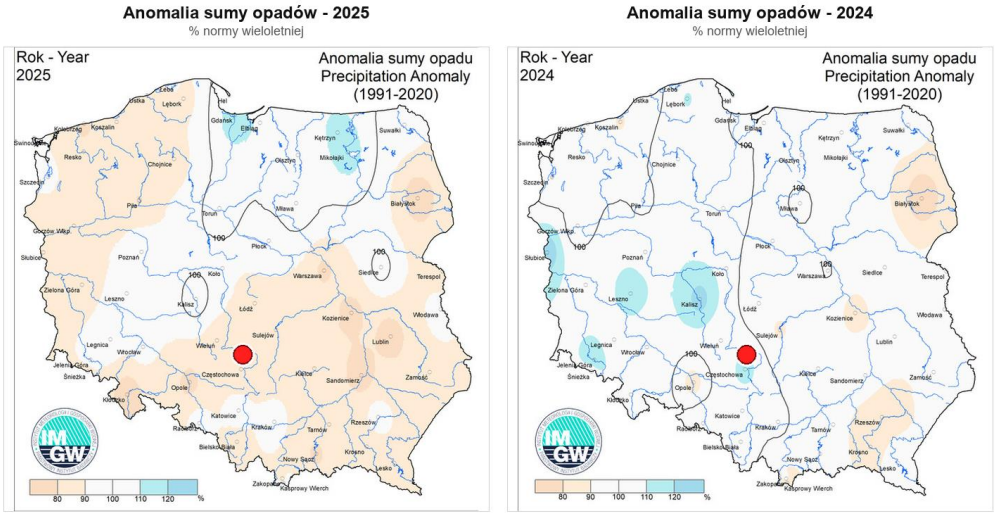
Rysunek 10 Ekstremalne temperatury maksymalne i minimalne w Polsce w latach 2024-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IMGW-PIB.

Mapa przedstawia roczne wartości ekstremalnych temperatur w Polsce w latach 2024-2025. Zaznaczenie gminy Panki ma charakter lokalizacyjny, dlatego na podstawie mapy ogólnopolskiej nie należy przesądzać o lokalnych wartościach skrajnych.

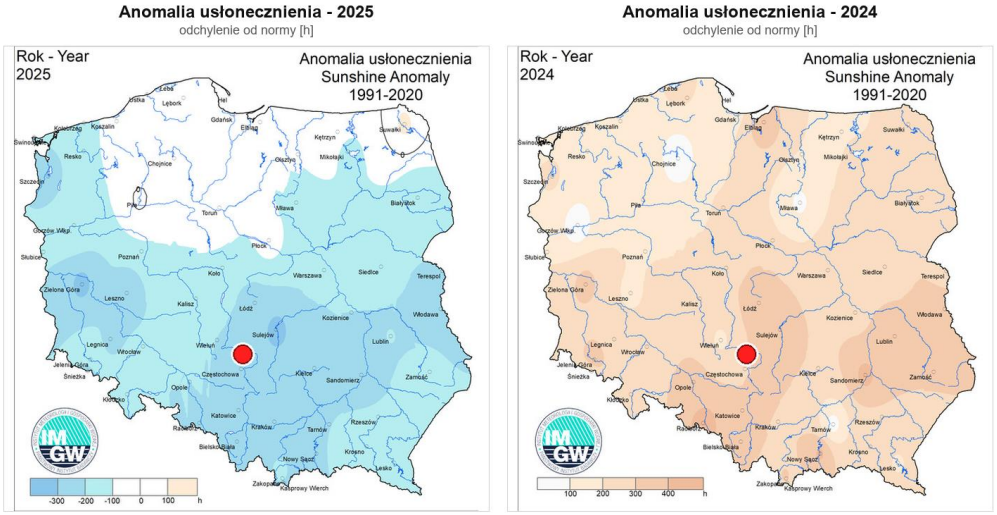
Rysunek 11 Anomalie sumy opadów w Polsce w latach 2024-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IMGW-PIB.

Mapy anomalii sumy opadów dla lat 2024-2025 pokazują regionalne zróżnicowanie warunków na tle wielolecia. Dla gminy Panki stanowią kontekst do oceny ryzyka suszy i nadmiaru opadów, lecz nie zastępują lokalnych danych pomiarowych.

Rysunek 12 Anomalie usłonecznienia w Polsce w latach 2024-2025

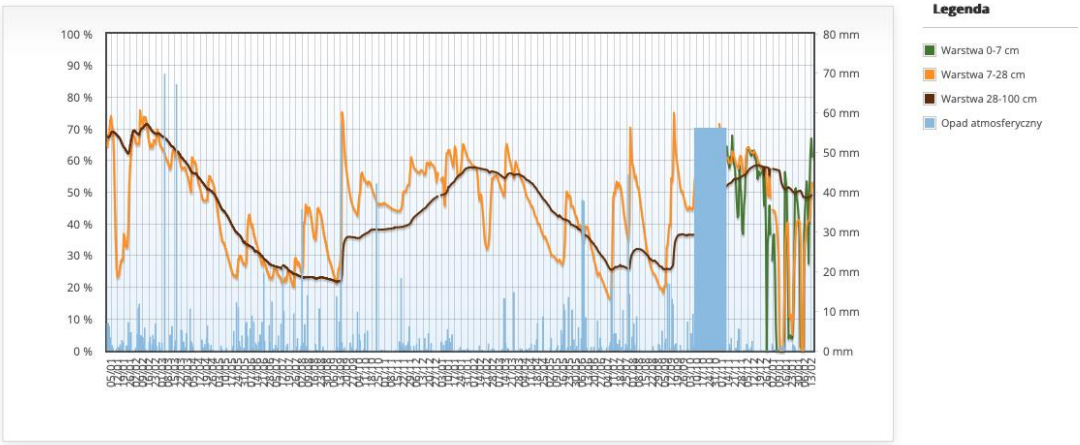
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IMGW-PIB.

Mapy anomalii usłonecznienia dla lat 2024-2025 przedstawiają regionalne odchylenia na tle wielolecia. Zaznaczenie gminy Panki służy lokalizacji i nie stanowi odrębnego pomiaru dla jej obszaru.

Jednym z istotnych zagrożeń klimatycznych dla gminy Panki jest susza glebowa, wpływająca na rolnictwo i ekosystemy leśne. Na wykresie przedstawiono dobowy przebieg wskaźnika wilgotności gleby w powiecie kłobuckim w 2024 r. dla warstw profilu glebowego udostępnionych przez IMGW-PIB,

wraz z informacją o opadzie atmosferycznym. Dane powiatowe stanowią tło dla gminy Panki i nie zastępują lokalnych pomiarów.

Wykres 26 Wskaźnik wilgotności gleby (0-100%) dla powiatu kłobuckiego w 2024 r.

Źródło: IMGW-PIB, dane dla powiatu kłobuckiego, 2024 r.

Przebieg wskaźnika w 2024 r. wskazuje na znaczną zmienność wilgotności gleby w ciągu roku. Płytsze warstwy profilu glebowego reagują szybciej na opady i okresy bezopadowe, natomiast warstwa głębsza zmienia się z większym opóźnieniem. Z punktu widzenia Strategii uzasadnia to rozwój retencji, ochronę gleb, ograniczanie szybkiego odpływu wód opadowych oraz monitorowanie warunków w sezonie wegetacyjnym.

Odnawialne źródła energii

Na terenie gminy Panki obserwuje się rosnące zainteresowanie rozwiązaniami z zakresu odnawialnych źródeł energii w skali prosumenckiej, w szczególności instalacjami fotowoltaicznymi, magazynami energii oraz pompami ciepła. Gmina prowadzi działania przygotowawcze ukierunkowane na pozyskanie środków zewnętrznych na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców, m.in. poprzez nabór ankiet informacyjnych związanych z planowanym projektem w ramach programu KPO B2.2.2 Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne, w formule klastrowej na obszarze Aglomeracji Częstochowskiej. Równolegle gmina realizuje inwestycje OZE w obiektach użyteczności publicznej, finansowane ze środków Funduszy Europejskich dla Śląskiego 2021–2027, w ramach których przewidziano m.in. doposażenie istniejących instalacji fotowoltaicznych w magazyny energii w budynku Urzędu Gminy Panki, a także prowadzenie postępowań zakupowych i wykonawczych związanych z realizacją zadania. W zakresie instalacji większej skali, na obszarze gminy prowadzone są procedury administracyjne dotyczące farm fotowoltaicznych, w tym postępowania w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć obejmujących budowę farm PV wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz magazynami energii, co potwierdzają publikowane obwieszczenia o wszczęciu postępowań i udostępnianiu dokumentacji w BIP. Niezależnie od tego w zasobach gminy udostępniono dokumenty dotyczące wcześniejszych rozstrzygnięć środowiskowych związanych z elektrowniami fotowoltaicznymi, w tym decyzję z 2021 r. oraz dokumentację z końca 2020 r. odnoszącą się do przedsięwzięcia o mocy do 1 MW.

DIAGNOZA

Uwarunkowania środowiskowe gminy są typowe dla obszarów rolniczo-leśnych: istotny udział terenów biologicznie czynnych wzmacnia potencjał retencji i buforowania skutków upałów, ale jednocześnie

zwiększa wrażliwość na deficyty wilgoci w sezonie wegetacyjnym oraz ryzyko suszy glebowej, co ma znaczenie dla produkcji rolnej i gospodarki wodnej. Wśród presji środowiskowych utrzymują się wyzwania związane z emisjami z niskich źródeł ciepła i transportu oraz potrzebą poprawy efektywności energetycznej budynków, co jest spójne z kierunkami działań przyjmowanymi w dokumentach ochrony środowiska. Równolegle gmina posiada przesłanki do rozwoju odnawialnych źródeł energii w skali prosumenckiej i inwestycyjnej, jednak wymaga to prowadzenia działań z zachowaniem wymogów ochrony krajobrazu, wód i przyrody oraz ograniczania konfliktów przestrzennych. Priorytetem adaptacyjnym pozostaje zwiększanie małej retencji, poprawa gospodarowania wodami opadowymi oraz konsekwentna modernizacja źródeł ogrzewania w kierunku niskoemisyjnym.

1.5 Wnioski z diagnozy

Na podstawie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Panki w przedmiotowym punkcie zaprezentowano wnioski z ww. analiz. Wnioski zostały zdefiniowane w układzie przedstawionym poniżej.

Rysunek 13 Struktura wniosków z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Panki

Źródło: opracowanie własne

Poniżej zaprezentowano wnioski z diagnozy sytuacji w gminie Panki zgodnie z powyższym układem w podziale na sferę społeczną, gospodarczą, przestrzenną i klimatyczno-środowiskową.

Tabela 19 Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej gminy Panki

SFERA SPOŁECZNA	
Ocena stanu obecnego	Ogólne kierunki działań
Malejąca liczba mieszkańców i migracja młodych ludzi	Zintensyfikowanie działań zachęcających do osiedlania się rodzin na terenie gminy, rozbudowa infrastruktury na terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe
Rozwinięta współpraca Gminy z innymi jednostkami	Dalszy rozwój działalności Gminy w partnerstwach, związkach, stowarzyszeniach itp.
Starzejące się społeczeństwo	Prowadzenie działań zachęcających mieszkańców do zakładania rodzin i osiedlania się rodzin na terenie gminy
Sieć szkół publicznych odpowiednia do potrzeb gminy	Modernizacja i doposażenie placówek oświatowych, realizacja programów edukacyjnych
Zapewniona podstawowa opieka zdrowotna	Dalsza działalność przychodni i aptek, z jednoczesnym podniesieniem poziomu usług i standardów świadczonej podstawowej opieki zdrowotnej.
Brak specjalistycznej opieki zdrowotnej	Rozszerzenie oferty zdrowotnej
Stabilna liczba organizacji pozarządowych	Aktywizacja mieszkańców w kwestii społeczeństwa obywatelskiego, współpraca Gminy i sołectw z organizacjami pozarządowymi
Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego – stosunkowo mała liczba stwierdzonych przestępstw	Działania edukacyjne na rzecz piętnowania zachowań łamiących normy społeczne
Rozwinięta baza kulturalna	Utrzymanie stanu obiektów kulturowych, realizacja programów grantowych w obszarze kultury

Rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna	Dalsza rozbudowa i modernizacja bazy sportowej m.in. o strefy aktywności (np. siłownie zewnętrzne, place zabaw, boiska) na terenie gminy
Występujące problemy społeczne	Realizacja programów zapobiegania i rozwiązywania problemów społecznych, aktywizacja osób starszych i ich integracja społeczna
Odpowiednie zarządzanie kryzysowe	Dalsza realizacja planów i działań związanych z zarządzaniem kryzysowym

Źródło: opracowanie własne

Tabela 20 Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej gminy Panki

SFERA GOSPODARCZA	
Ocena stanu obecnego	Ogólne kierunki działań
Wzrost przedsiębiorczości w gminie	Dalsze działania mające na celu wspieranie prowadzenia działalności gospodarczej w gminie
Relatywnie niski udział bezrobotnych na tle powiatu, przy niewielkim wzroście w latach 2024-2025	Pozyskiwanie nowych inwestorów
Stabilna sytuacja finansowa gminy	Racjonalne gospodarowania środkami publicznymi
Dochody budżetowe na mieszkańca powyżej średniej powiatowej, lecz bez pozycji lidera w powiecie	Podejmowanie dalszych działań w celu pozyskania inwestorów, dalsza aktywizacja przedsiębiorcza mieszkańców
Ograniczona liczba miejsc pracy na miejscu i znaczenie dojazdów do ośrodków zewnętrznych	Pozyskiwanie nowych inwestorów
Dominacja mikro- i małych podmiotów gospodarczych	Monitoring działalności gospodarczej pod kątem oddziaływania na środowisko
Warunki do rozwoju agroturystyki	Wspieranie inicjatyw przedsiębiorczych, tworzenie warunków infrastrukturalnych i administracyjnych do rozwoju branż
Brak inkubatorów przedsiębiorczości i ofert inwestycyjnych	Podjęcie działań wspierających rozwój przedsiębiorczości w gminie

Źródło: opracowanie własne

Tabela 21 Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej gminy Panki

SFERA PRZESTRZENNA	
Ocena stanu obecnego	Ogólne kierunki działań
Dogodne połączenie komunikacyjne względem ośrodków miejskich wyższego rzędu	Modernizacja dróg, zapewnienie transportu zbiorowego z dużymi ośrodkami miejskimi
Mała liczba dróg rowerowych	Budowa dróg rowerowych
Jakość dróg wymagająca niewielkich modernizacji	Dalsza modernizacja istniejących dróg i infrastruktury towarzyszącej
Zasoby kulturowe o stosunkowo wysokiej atrakcyjności turystycznej	Pielęgnowanie zasobów kulturowych jako lokalnych zabytków
Brak systemu ciepłowniczego	Modernizacja systemów grzewczych na mniej emisyjne
Brak sieci gazowej	Inwestycje w źródła ciepła oparte o OZE
Ograniczony zasięg sieci kanalizacyjnej	Modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnej
Rozbudowana sieć wodociągowa	Dalsza modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej
Uregulowana gospodarka odpadami	Modernizacja PSZOK
Funkcjonujące oczyszczalnie ścieków	Bieżąca modernizacja oczyszczalni ścieków
Funkcjonująca linia kolejowa	Wykorzystanie połączeń kolejowych, działania na rzecz uruchomienia przewozów pasażerskich, integracja transportu kolejowego i autobusowego
Wskaźnik liczby mieszkań wyższy od średniej powiatowej, przy potrzebie modernizacji zasobów	Przeznaczanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe, pozyskiwanie inwestorów
Nierozwinięta infrastruktura turystyczna	Budowa miejsc o przeznaczeniu turystycznym i okołoturystycznym
Dobry stan i parametry sieci elektroenergetycznej i teleinformatycznej	Bieżąca konserwacja sieci elektroenergetycznej, modernizacja sieci do wysokich parametrów

Estetyka przestrzeni publicznej na zadowalającym poziomie	Dalsze prace pielęgnacyjne, edukacja mieszkańców
Bogate zasoby kulturowe	Bieżąca renowacja obiektów zabytkowych, budowanie oferty turystycznej opartej o zabytki
Niewystarczające środki na renowację obiektów zabytkowych	Pozyskiwanie finansowania

Źródło: opracowanie własne

Tabela 22 Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej gminy Panki

SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA	
Ocena stanu obecnego	Ogólne kierunki działań
Występujący problem tzw. „niskiej emisji”	Ograniczenie tzw. „niskiej emisji” poprzez wymianę indywidualnych źródeł ciepła na mniej emisyjne (wdrażanie programów wymiany źródeł ciepła, edukacja ekologiczna mieszkańców)
Gleby o potencjale właściwym dla upraw rolniczych	Rozwój gospodarstw rolnych
sieć cieków związana z Pankówką i jej dopływami	Ochrona jakości wód, rozwój retencji i ograniczanie presji ściekowej oraz rolniczej
Wzrost wykorzystania OZE w gminie	Zachęcanie mieszkańców i przedsiębiorców do korzystania z OZE
Istotny udział terenów objętych ochroną krajobrazową i rezerwatową	Ochrona ciągłości siedlisk, ograniczanie presji inwestycyjnej i wykorzystanie walorów przyrodniczych w edukacji

Tak sformułowane wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz atrakcyjności inwestycyjnej gminy Panki stanowiły podstawę do analizy SWOT/TOWS i identyfikacji determinantów rozwoju gminy a następnie celów rozwojowych.

2 Określenie cech warunkujących rozwój gminy i społeczności lokalnej

2.1 Analiza SWOT /TOWS

Pogłębiona analiza stanu i uwarunkowań rozwoju gminy Panki pozwala na dokonanie bilansu strategicznego gminy. Sporządzono go w oparciu o analizę SWOT, która polega na szczegółowym zestawieniu mocnych i słabych stron oraz określeniu szans i zagrożeń rozwoju gminy. Analiza została dokonana w podziale na 4 poniższe obszary:

- sfera społeczna,
- sfera gospodarcza,
- sfera przestrzenna,
- sfera klimatyczno-środowiskowa.

Analiza SWOT – sfera społeczna

Poniżej analiza SWOT gminy Panki w sferze społecznej.

Tabela 23 Analiza SWOT gminy Panki w sferze społecznej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– zapewnione podstawowe usługi zdrowotne – rozwinięta baza kulturalna – rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna – sieć szkół odpowiednia do potrzeb gminy – stosunkowo wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego – stabilna liczba organizacji pozarządowych – odpowiednie zarządzanie kryzysowe – rozwinięta współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego	– starzejące się społeczeństwo – utrzymujący się poziom bezrobocia – spadek liczby mieszkańców – odpływ wykształconych i aktywnych zawodowo osób do większych ośrodków miejskich – występujące problemy społeczne – brak specjalistycznej opieki zdrowotnej
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– możliwość pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych (w tym w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027) na działania zwiększające przedsiębiorczość mieszkańców, rozwiązujące problemy społeczne, inwestycje gminne zwiększające atrakcyjność gminy zwłaszcza dla młodych ludzi	– niekorzystne prognozy demograficzne (dalszy odpływ mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne

Mocne strony gminy związane są przede wszystkim z rozbudowaną bazą kulturalną i sportową, bezpieczeństwem publicznym, odpowiednim zarządzaniem kryzysowym, rosnącą działalnością organizacji pozarządowych oraz rozwiniętą współpracą z innymi jednostkami samorządu terytorialnego. Słabe strony dotyczą czynników demograficznych, występowania problemów

społecznych, dostępności do specjalistycznych usług zdrowotnych. Jako szanse należy wskazać fundusze zewnętrzne a jako zagrożenie definiowane są jako niekorzystne prognozy demograficzne.

Analiza SWOT – sfera gospodarcza

Poniżej analiza SWOT gminy Panki w sferze gospodarczej.

Tabela 24 Analiza SWOT gminy Panki w sferze gospodarczej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– widoczny wzrost przedsiębiorczości w gminie – stabilna sytuacja finansowa gminy – dochody budżetowe na mieszkańca powyżej średniej powiatowej, lecz bez pozycji lidera – dominacja mikro- i małych podmiotów gospodarczych – potencjał do rozwoju agroturystyki	– utrzymujący się poziom bezrobocia – odpływ wykształconych i aktywnych zawodowo osób do większych ośrodków miejskich – brak inkubatorów przedsiębiorczości i ofert inwestycyjnych
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– możliwość pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych, w tym w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 – pozyskiwanie inwestorów krajowych i zagranicznych	– niekorzystne prognozy demograficzne (dalszy odpływ siły roboczej) – niska rozpoznawalność turystyczna i gospodarcza gminy – niestabilność przepisów prawa dotyczących inwestycji i prowadzenia działalności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne

Mocne strony gminy wiążą się przede wszystkim z wzrostem przedsiębiorczości w gminie, poziomem zamożności mieszkańców, potencjałem do rozwoju agroturystyki czy stabilną sytuacją finansową gminy. Szansą dla gminy w omawianej sferze są fundusze zewnętrzne. Jako słabe strony zdefiniowano utrzymujący się poziom bezrobocia, odpływ wykwalifikowanej kadry. Zagrożenia to głównie niekorzystne prognozy demograficzne, niska rozpoznawalność turystyczna gminy oraz niestabilność prawa dotyczącego prowadzenia działalności gospodarczej.

Analiza SWOT – sfera przestrzenna

Poniżej analiza SWOT gminy Panki w sferze przestrzennej.

Tabela 25 Analiza SWOT gminy Panki w sferze przestrzennej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– dogodne połączenie komunikacyjne względem ośrodków miejskich wyższego rzędu – gleby o potencjale właściwym dla upraw rolniczych – dobry stan i parametry sieci elektroenergetycznej i teleinformatycznej – sieć cieków związana z Pankówką i jej dopływami – zasoby kulturowe o stosunkowo wysokiej atrakcyjności turystycznej – wysoki poziom dostępności sieci wodociągowej – funkcjonujące oczyszczalnie ścieków	– mała liczba dróg rowerowych – jakość dróg wymagająca remontów i modernizacji – występujący problem tzw. „niskiej emisji” – brak systemu ciepłowniczego – ograniczony zasięg sieci kanalizacyjnej – potrzeba poprawy jakości i efektywności energetycznej zasobów mieszkaniowych

– estetyka przestrzeni publicznej na zadowalającym poziomie – uregulowana gospodarka odpadami	– niewystarczające środki na renowację obiektów zabytkowych – presja niskiej emisji i zagrożenie suszą

SZANSE	ZAGROŻENIA
– możliwość pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych, w tym w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 na inwestycje komunalne i proinwestycyjne – pozyskiwanie inwestorów	– mnogość kosztochłonnych potrzeb inwestycyjnych, których realizacja musi być rozłożona w czasie

Źródło: opracowanie własne

Mocne strony gminy dotyczą dostępności komunikacyjnej, dobrego stanu sieci elektroenergetycznej i teleinformatycznej, atrakcyjnych zasobów kulturowych, wysokiego poziomu dostępności sieci wodociągowej, estetyki przestrzeni publicznej, uregulowanej gospodarki odpadami oraz funkcjonujących oczyszczalni ścieków. Jako szanse dla rozwoju gminy wskazano możliwość pozyskiwania funduszy zewnętrznych oraz inwestorów. Do słabych stron zaliczono małą liczbę dróg rowerowych, jakość dróg wymagającą poprawy, brak sieci gazowej, ograniczony zasięg sieci kanalizacyjnej, potrzebę poprawy jakości i efektywności energetycznej zasobów mieszkaniowych, brak systemu ciepłowniczego oraz niewystarczającą skalę renowacji obiektów zabytkowych. Zagrożeniem dla rozwoju gminy może być mnogość kosztownych potrzeb inwestycyjnych, których realizacja musi zostać rozłożona w czasie

Analiza SWOT – sfera klimatyczno-środowiskowa

Poniżej analiza SWOT gminy Panki w sferze klimatyczno-środowiskowej.

Tabela 26 Analiza SWOT gminy Panki w sferze klimatyczno-środowiskowej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– gleby o potencjale właściwym dla upraw rolniczych – sieć cieków związana z Pankówką i jej dopływami – wzrost wykorzystania OZE w gminie	– występujący problem tzw. „niskiej emisji” – zagrożenie suszą oraz presja na jakość wód powierzchniowych

SZANSE	ZAGROŻENIA
– możliwość pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych, w tym w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 na inwestycje komunalne i proinwestycyjne – pozyskiwanie inwestorów	– niska świadomość ekologiczna mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

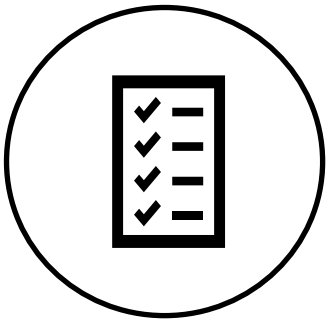
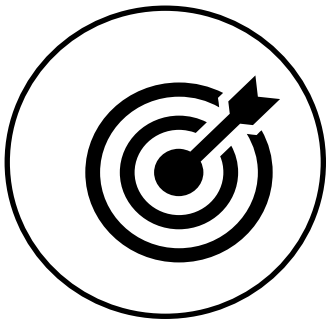
Mocne strony gminy obejmują potencjał rolniczy gleb, zasoby przyrodnicze oraz wzrost wykorzystania OZE. Do kluczowych wyzwań należą problem tzw. „niskiej emisji”, zagrożenie suszą oraz presja na jakość wód powierzchniowych. Szanse rozwojowe wiążą się z pozyskiwaniem funduszy zewnętrznych i inwestorów, natomiast zagrożeniem pozostaje niska świadomość ekologiczna mieszkańców.

2.2 Identyfikacja potencjału rozwojowego gminy

Na podstawie powyższych analiz zidentyfikowano czynniki w największym stopniu mogące determinować rozwój gminy Panki . Wskazując na rozwój skupiono się przede wszystkim na rozwoju gospodarczym.

Uwarunkowania rozwoju rolnictwa w regionie, w tym w gminie Panki, wymuszają rozwój gospodarstw rolnych w kierunku unowocześniania i łączenia działalności rolniczej z usługami powiązanymi, w szczególności agroturystycznymi. Gmina posiada walory przyrodnicze właściwe do rozwoju usług agroturystycznych. Jednym z głównych trendów charakteryzujących współczesną turystykę jest rozwój turystyki alternatywnej, przyjaznej środowisku, wykorzystującej naturalne walory dziedzictwa kulturowego i różnorodności przyrodniczej. Funkcję taką pełni z pewnością agroturystyka, będąca jedną z form turystyki wiejskiej. W gminie Panki widoczne jest rozdrobnienie gospodarstw rolnych, co sprzyja rozwojowi tego typu usług. Usługi agroturystyczne mogą stanowić jeden ze sposobów przejścia mieszkańców do działalności pozarolniczej. Ponadto zauważalny jest potencjał związany z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – instalacje fotowoltaiczne i elektrownie wiatrowe. Inne czynniki mogące stanowić podstawę do rozwoju turystyki to przede wszystkich stan środowiska naturalnego (obszary objęte formami ochrony przyrody, występowanie rzek właściwych do uprawiania turystyki kajakowej) i atrakcyjne zasoby kulturowe (obiekty zabytkowe). Kluczowe dla rozwoju gospodarczego gminy Panki jest pozyskiwanie nowych inwestorów, co wiąże się z uzbrojeniem i promocją terenów inwestycyjnych. Niezbędne jest stworzenie marki gminy/wyróżnika gospodarczego gminy.

CZĘŚĆ STRATEGICZNA

3 Wizja, misja i cele Strategii

W przedmiotowym punkcie opisano wizję Strategii i misję Gminy Panki oraz przedstawiono cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań wraz z wskaźnikami osiągnięcia celów. Ponadto opisano zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

3.1 Wizja i misja

W przedmiotowym punkcie przedstawiono proces formułowania głównych założeń Strategii wraz ze wskazaniem podmiotów uczestniczących w tym procesie.

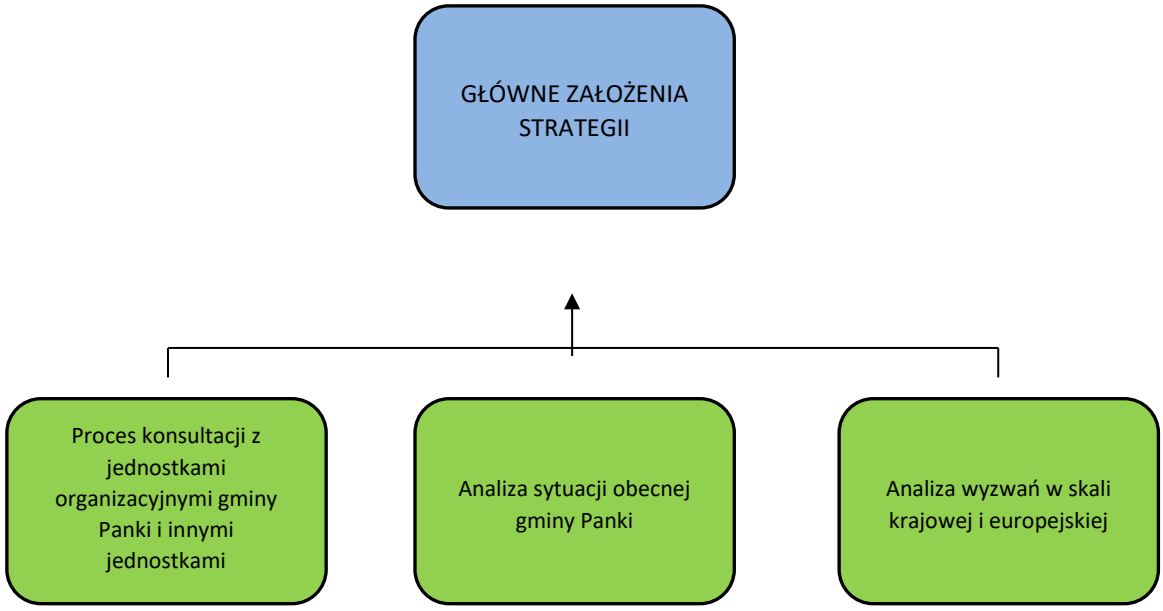
Główne założenia Strategii zostały opracowane w oparciu o analizy wskazane w niniejszej Strategii oraz w wyniku procesu konsultacji z jednostkami organizacyjnymi Gminy Panki i innymi właściwymi jednostkami. Poniżej wymieniono podmioty zaangażowane lub właściwe do udziału w procesie definiowania najważniejszych założeń Strategii:

– Gmina Panki,
– Rada Gminy Panki,
– Wójt Gminy Panki,
– Urząd Gminy Panki,
– Gmina Krzepice,
– Gmina Opatów,
– Gmina Przystajń,
– Gmina Wręczyca Wielka,
– Powiat Kłobucki,
– Województwo Śląskie,
– Zarząd Województwa Śląskiego,
– jednostki pomocnicze Gminy Panki, w szczególności sołectwa: Koski-Żerdzina, Panki, Kawki, Praszczyki, Cyganka-Pacanów, Kałmuki, Jaciska, Zwierzyniec Trzeci, Kostrzyna-Kotary, Konieczki, Janiki-Ślusarze i Aleksandrów,
– placówki oświatowe prowadzone przez Gminę Panki, w szczególności Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Pankach, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Konieczkach, Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Aleksandrowie oraz Przedszkole w Pankach,
– Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pankach,
– Gminna Biblioteka Publiczna w Pankach,
– Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Pankach,
– jednostki i podmioty realizujące zadania z zakresu gospodarki komunalnej, ochrony środowiska, infrastruktury technicznej, gospodarki wodno-ściekowej oraz utrzymania przestrzeni publicznych na terenie Gminy Panki,
– organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego na terenie Gminy Panki,

– lokalni partnerzy społeczni i gospodarczy,
– przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie Gminy Panki,
– mieszkańcy Gminy Panki,
– Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie,
– Zarząd Zlewni w Sieradzu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie,
– Nadzór Wodny w Kłobucku Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie,
– Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach,
– Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny,
– Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach.

Szeroki katalog podmiotów zaangażowanych w proces definiowania głównych założeń Strategii zagwarantował możliwość zebrania opinii z różnych środowisk, w tym od przedstawicieli samorządu gminnego, jednostek organizacyjnych, instytucji regionalnych, administracji odpowiedzialnej za ochronę środowiska i gospodarkę wodną, partnerów społeczno-gospodarczych oraz mieszkańców Gminy Panki. Poniżej zaprezentowano ścieżkę formułowania głównych założeń Strategii.

Rysunek 14 Proces formułowania głównych założeń Strategii

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono wizję i misję gminy.

Wizja

Wizja przyszłości gminy jest podstawą określenia głównych celów i programów działania w ramach strategii rozwoju. Wizja pełni funkcję swoistego stabilizatora działań, przez określenie ogólnych ram, zapewniających spójność celów i programów. Wizja wyraża generalne dążenia władz i społeczeństwa gminy w postaci obrazu jego przyszłości.

Rozbudowana treść pojęcia "wizja gminy" uwzględniać powinna:

- determinanty geograficzne,
- wyzwania cywilizacyjne,
- pryncypia ustrojowe,
- wewnętrzne zróżnicowania strukturalne,
- dynamikę przeobrażeń,
- oczekiwane efekty.

Determinanty geograficzne są najbardziej trwałym elementem wizji, wynikającym z konsekwencji położenia określonego cechami środowiska przyrodniczego i bezpośredniego sąsiedztwa z innymi gminami. Wizja przyszłości budowana w tym kontekście, ma na celu podniesienie znaczenia gminy i wykorzystania możliwości wynikających z relacji z otoczeniem.

Wyzwania cywilizacyjne mierzone są dystansem w poziomie rozwoju cywilizacyjnego, dotyczącym głównie potencjału intelektualnego, poziomu wykształcenia, stopnia postępu naukowo-technicznego i jego zastosowania w produkcji, rozwoju systemów komunikacji i telekomunikacji. Wizja wynikająca z tych uwarunkowań wyznaczać powinna realny kierunek dążeń do podniesienia poziomu życia.

Pryncypia ustrojowe, w tym ogólne postanowienia konstytucyjne i deklaracje polityczne, jak demokracja parlamentarna, pluralizm polityczny, tworzenie społeczeństwa obywatelskiego – konkretyzują się w postaci decentralizacji władzy i samorządności terytorialnej. Pryncypia te w odniesieniu do konkretnej gminy określają mechanizm postępu i perspektywy otwarcia na przyszłość, wykorzystania aktywności i przedsiębiorczości społecznej.

Wewnętrzne zróżnicowania społeczne pozwalają na określenie stopnia jednorodności bądź zróżnicowania przestrzennego gminy, stwarzając w ten sposób możliwość interpretacji celów ogólnych i odmiennej ich hierarchizacji w odniesieniu do wyróżnionych obszarów. Kryteria zróżnicowania są z reguły odmienne dla poszczególnych sfer. W sferze społecznej wyróżnić można obszary koncentracji potencjału społecznego i gospodarczego oraz stanu posiadania z jednej strony, a obszary ubóstwa i regresu gospodarczego z drugiej strony. W sferze ekologicznej obszary o wybitnych walorach mogą kontrastować z obszarami degradacji środowiska. W sferze produkcyjnej wyróżnić można np. obszary nowoczesnej produkcji przemysłowej i rolniczej oraz obszary zacofane, wymagające restrukturyzacji i modernizacji. W infrastrukturze technicznej mogą to być obszary o dobrej dostępności i zasilaniu w różne media oraz tereny pozbawione odpowiedniego wyposażenia. Zróżnicowania przestrzenne wzbogacają wizję i nadają jej cech realności.

Dynamika przeobrażeń odgrywa istotną rolę w kształcie wizji gminy. Znajduje swój wyraz w tempie przeobrażeń, wyznaczanym napięciami między tendencjami do przyspieszenia zmian, a oporami statycznych struktur i przyzwyczajeń. Świadomość wchodzenia w nową fazę rozwoju uwarunkowana jest poczuciem tożsamości oraz stopniem aktywności i przedsiębiorczości społeczeństwa. Dynamice przeobrażeń określonej przez główne siły motoryczne gminy, towarzyszyć będzie zawsze

tendencja do stabilizacji i gwarancji niezbędnych zabezpieczeń w sferze społecznej, kulturowej i ekologicznej.

Reasumując, wizja gminy to docelowy odległy w czasie obraz gmin – cel, dla osiągnięcia którego podejmowane są starania władz, podmiotów gospodarczych, organizacji, instytucji i osób prywatnych – wszystkich sił i środowisk działających w gminie. Wizja przyszłości gminy jest równocześnie wyrazem wiary we własne siły i możliwości rozwoju, mających swe źródło w uświadomionych atutach i szansach, jakie są możliwe do wykorzystania w długiej perspektywie oraz słabościach i zagrożeniach, które należy przezwyciężyć lub przynajmniej złagodzić intensywność ich oddziaływania.

Gmina Panki rozwija się w sposób zrównoważony, wykorzystując swoje położenie, potencjał społeczny, gospodarczy i środowiskowy oraz wzmacniając jakość życia mieszkańców. Mieszkańcy gminy mają zapewniony dobry dostęp do usług publicznych, edukacji, opieki społecznej, kultury, rekreacji oraz bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej. Gmina chroni walory środowiska przyrodniczego, rozwija infrastrukturę techniczną i społeczną oraz wspiera aktywność mieszkańców, lokalnych przedsiębiorców i organizacji społecznych. Wysoka jakość usług publicznych, estetyczna przestrzeń, sprawna infrastruktura oraz wzmacnianie lokalnego kapitału społecznego sprzyjają trwałemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu Gminy Panki.

Misja

Trafność budowy strategii rozwoju gminy w istotnym stopniu zależy od określenia jej misji i wizji, a następnie od możliwości sprecyzowania celów i kierunków rozwoju gminy. Misja bywa różnie tłumaczona i ujmowana przez różnych autorów: od ujęć bardzo ogólnych, zawierających syntetyczną formułę celów działania, do szczegółowych akcentujących specyficzną rolę gminy i jej funkcje w otoczeniu.

Misję gminy należy formułować w kategoriach służenia społeczeństwu i pomnażania korzyści, jakie ono będzie odnosić w wyniku sprawnego i efektywnego działania gminy, opartego na wdrażanej strategii rozwoju.

Syntetycznie ujmując misja gminy to:

- przedmiot trwałych jej aspiracji,
- cel usystematyzowanych, długookresowych dążeń, wyznaczających i akcentujących jej społeczne funkcje i jej posłannictwo,
- najbardziej ogólnie sformułowany cel istnienia i działalności gminy.

Misja, to równocześnie forma samookreślenia gminy w zakresie takich elementów, jak:

- po co istnieje i do czego dąży?
- co ma zamiar osiągnąć?
- na jakim obszarze chce działać?
- czyje potrzeby zaspokajać i jak to robić?

Gmina realizuje swoją misję poprzez zaspokojenie dążeń i potrzeb miejscowego społeczeństwa. Zaspakajanie tych potrzeb na społecznie akceptowanym poziomie stanowi konieczny warunek istnienia gminy, uzasadnia jego byt.

Misja określa zatem rolę jaką spełnia gmina na rzecz „swojego” społeczeństwa. Rolę nadzwyczajną tj. taką, którą nie jest w stanie pełnić żadna inna organizacja, instytucja, urząd itp. Misja określa zakres działań Gminy, kształtuje jej odbiór w społeczeństwie i otoczeniu zewnętrznym, co jest szczególnie istotne dla powodzenia realizacji danej strategii rozwoju. Sformułowanie misji pomaga koncentrować wysiłki na realizacji wspólnych kierunków działań, służy ogólnej racjonalności alokacji posiadanych zasobów i środków, czyni bardziej prawdopodobnym przyszły sukces gminy.

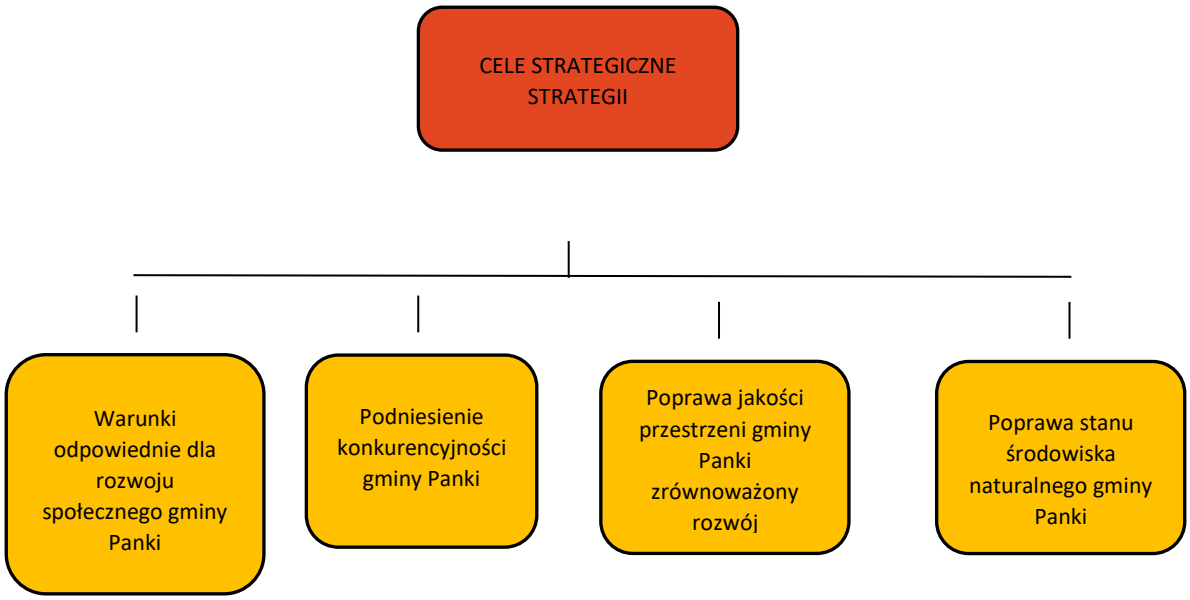
Gmina Panki jako istotna część rozwoju powiatu kłobuckiego. Gmina jest miejscem zapewniającym zaspokojenie podstawowych potrzeb życia codziennego oraz wspierającym rozwój mieszkańców, z poszanowaniem lokalnej tożsamości, dziedzictwa kulturowego, więzi społecznych oraz walorów środowiskowych i krajobrazowych. Gmina Panki jest również miejscem otwartym na nowych mieszkańców, osoby przyjezdne, inwestorów oraz użytkowników lokalnej oferty rekreacyjnej i społecznej. Gmina kieruje swoje działania na poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, wspieranie przedsiębiorczości i aktywności lokalnej, rozwój edukacji, kultury, rekreacji i integracji społecznej, ochronę środowiska naturalnego, poprawę bezpieczeństwa oraz wzmacnianie współpracy między samorządowej i międzysektorowej.

3.2 Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań

Osiągnięcie celów przyczyni się do zrealizowania wizji Strategii. Wszystkie działania podejmowane w perspektywie czasowej niniejszego dokumentu powinny być zgodne z określoną misją Strategii.

Poniżej w ujęciu graficznym zaprezentowano cele strategiczne Strategii. Następnie w układzie tabelarycznym przedstawiono również cele operacyjne i działania w ramach poszczególnych celów strategicznych. Cele zdefiniowano na podstawie wniosków z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy sprecyzowanych w punkcie 1.4 niniejszej Strategii.

Rysunek 15 Cele strategiczne Strategii

Źródło: opracowanie własne

Tabela 27 Cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań i wskaźniki realizacji celów

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW
1. Warunki odpowiednie dla rozwoju społecznego gminy Panki	1.1 Tworzenie sieci powszechnego dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz upowszechnianie e-usług	• 1.1.1 Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci telekomunikacyjnych zwiększających dostęp do szerokopasmowego Internetu • 1.1.2 Rozwój i promocja e-usług	• liczba mieszkańców mogących korzystać z szerokopasmowego Internetu • liczba wprowadzonych e-usług publicznych
	1.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych oraz profilaktyka zdrowia	• 1.2.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną dostosowaną do zidentyfikowanych potrzeb i trendów demograficznych • 1.2.2 Rozwój infrastruktury całodobowej opieki nad osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym • 1.2.3 Wspieranie działań zmierzających do zwiększenia oferty i poprawy jakości podstawowych usług zdrowotnych • 1.2.4 Działania na rzecz utworzenia oferty specjalistycznej opieki zdrowotnej • 1.2.5 Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zdrowego stylu życia oraz promocja profilaktyki zdrowia	• liczba prowadzonych punktów całodobowej opieki nad osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym • liczba przeprowadzonych inwestycji w infrastrukturę zdrowotną • liczba przeprowadzonych kampanii na rzecz zdrowego stylu życia oraz profilaktyki zdrowia • liczba nowych specjalistycznych usług zdrowotnych świadczonych w gminie
	1.3 Podniesienie jakości kształcenia	• 1.3.1 Budowanie programów edukacyjnych w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy • 1.3.2 Rozszerzenie oferty edukacji pozaszkolnej • 1.3.3 Rozwój poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego na każdym etapie kształcenia • 1.3.4 Wprowadzenie szkoleń, doradztwa oraz innych form podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych • 1.3.5 Modernizacja infrastruktury i doposażenie placówek edukacyjnych	• liczba programów edukacyjnych w zakresie kompetencji kluczowych • liczba dzieci korzystająca z rozszerzonej oferty edukacji pozaszkolnej • liczba wdrożonych nowych form i programów nauczania z zastosowaniem nowatorskich rozwiązań programowych i organizacyjnych • liczba zrealizowanych godzin poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego • liczba nauczycieli i pracowników pedagogicznych, którzy ponieśli swoje kwalifikacje

		wraz z obiektami sportowymi	• liczba zmodernizowanych i/lub doposażonych placówek edukacyjnych
	1.4 Wspieranie działań na rzecz włączenia społecznego	• 1.4.1 Usprawnianie współpracy między pracodawcami, organizacjami pozarządowymi a instytucjami pomocy społecznej w zakresie wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • 1.4.2 Rozwój usług pomocy środowiskowej • 1.4.3 Upowszechnianie aktywnych i twórczych metod spędzania wolnego czasu • 1.4.4 Zachęcanie społeczeństwa do współuczestniczenia w życiu publicznym, wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej • 1.4.5 Aktywizacja osób starszych	• liczba kampanii na rzecz aktywnych i twórczych metod spędzania wolnego czasu • liczba kampanii na rzecz zachęcania społeczeństwa do współuczestniczenia w życiu publicznych • liczba wspartych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
	1.5 Wspieranie sektora organizacji pozarządowych	• 1.5.1 Wsparcie organizacji pozarządowych • 1.5.2 Promocja i upowszechnianie wolontariatu	• liczba wspartych organizacji pozarządowych • liczba kampanii na rzecz promocji i upowszechnienia wolontariatu
	1.6 Rozwój oferty kulturalnej	• 1.6.1 Wspieranie działalności jednostek działających w obszarze kultury • 1.6.2 Organizacja wydarzeń kulturalnych na terenie gminy	• liczba zrealizowanych przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym
2. Podniesienie konkurencyjności gminy Panki	2.1 Rozwój przedsiębiorczości	• 2.1.1 Projekty i inwestycje przedsiębiorstw • 2.1.2 Integracja przedsiębiorców oraz wspieranie wymiany doświadczeń i wiedzy • 2.1.3 Wprowadzenie udogodnień dla nowopowstałych przedsiębiorstw, w szczególności dla przedsiębiorstw z potencjałem rozwojowym • 2.1.4 Wspieranie instytucji otoczenia biznesu i profesjonalizacja usług • 2.1.5 Wsparcie szkoleniowo-doradcze na rzecz tworzenia	• liczba przedsiębiorstw, które zrealizowały projekty i inwestycje, w tym B+R • liczba wdrożonych narzędzi doradczo-szkoleniowych i mentorskich na rzecz rozwoju lokalnych przedsiębiorstw • liczba wprowadzonych udogodnień dla nowopowstałych przedsiębiorstw • liczba kampanii na rzecz aktywizacji mieszkańców w celu zwiększenia aktywności i mobilności zawodowej • liczba osób zatrudnionych w lokalnej gospodarce, które podniosły swoje kwalifikacje

		nowych przedsiębiorstw i samozatrudnienia • 2.1.7 Aktywizacja mieszkańców w celu zwiększenia aktywności i mobilności zawodowej • 2.1.8 Podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w lokalnej gospodarce	
	2.2 Racjonalne wykorzystanie walorów gospodarczych gminy	• 2.2.1 Uzbrajanie terenów inwestycyjnych • 2.2.2 Optymalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych, w tym budowa hal produkcyjnych • 2.2.3 Opracowanie spójnego systemu promocji gospodarczej i inwestycyjnej • 2.2.4 Wzmocnienie oferty inwestycyjnej i zapewnienie wysokiej jakości obsługi inwestora • 2.2.5 Wspieranie rozwoju agroturystyki	• powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych • liczba wybudowanych hal produkcyjnych • liczba kampanii na rzecz promocji gospodarczej i inwestycyjnej gminy • liczba stanowisk w administracji samorządowej zajmujących obsługą inwestora • liczba nowopowstałych przedsiębiorstw agroturystycznych
	2.3 Budowa i modernizacja systemów infrastruktury zapobiegającej zagrożeniom	• 2.4.1 Podejmowanie działań mających na celu zapewnienie odporności na skutki zmian klimatu • 2.4.2 Zwiększenie bezpieczeństwa i ciągłości dostaw energii elektrycznej i innych mediów energetycznych • 2.4.3 Wspieranie działań policji, straży pożarnej i innych służb w celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego mieszkańców gminy	• liczba zrealizowanych przedsięwzięć na celu zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego • liczba wykrytych przestępstw • liczba doposażonych jednostek OSP i innych służb
	2.4 Rozwój różnych form rolnictwa	• 2.4.1 Promocja lokalnych producentów rolniczych, produktów regionalnych • 2.4.2 Promocja i wspieranie rozwoju rolnictwa wysokiej jakości, w tym ekologicznego • 2.4.3 Edukacja rolników w zakresie korzyści wynikających z łączenia małych gospodarstw rolnych z usługami agroturystycznymi • 2.4.4 Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz wdrożenie i przestrzeganie Dobrej	• liczba nowopowstałych rolniczych mikroprzedsiębiorstw • liczba kampanii na rzecz promocji i wsparcia rozwoju rolnictwa wysokiej jakości w gminie • liczba rolników, którzy podnieśli wiedzę na temat łączenia małych gospodarstw rolnych z usługami agroturystycznymi • liczba kampanii promocyjnych lokalnych produktów

		Praktyki Rolniczej w postaci nawożenia i składania nawozów i kiszonek w pobliżu cieków	
	2.5 Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej oraz rozwój infrastruktury sportowej	• 2.5.1 Tworzenie oferty turystycznej gminy Panki oraz dostosowanie jej do wymagań odbiorców • 2.5.2 Modernizacja i ewidencjonowanie szlaków turystycznych • 2.5.3 Promowanie oferty turystycznej gminy Panki z wykorzystaniem nowoczesnej informacji turystycznej • 2.5.4 Wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw zwiększających aktywność fizyczną, zapobiegającą patologiom społecznym, wykluczeniu osób niepełnosprawnych i zjawisku otyłości poprzez budowę i modernizację obiektów sportowo-rekreacyjnych	• liczba zewidencjonowanych i zmodernizowanych szlaków turystycznych • liczba kampanii na rzecz promowania oferty turystycznej gminy • liczba wspartych przedsięwzięć i inicjatyw zwiększających aktywność fizyczną • liczba zmodernizowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych
3. Poprawa jakości przestrzeni gminy i zrównoważony rozwój	3.1 Zintegrowane działania naprawcze w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym, społecznym, gospodarczym i technicznym	• 3.1.1. Prowadzenie działań w zakresie optymalnego wykorzystania specyficznych uwarunkowań oraz wzmacnianie lokalnych potencjałów gminy. • 3.1.2 Opracowanie Planu ogólnego gminy i realizacja jego założeń • 3.1.3 Działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu komunikacyjnemu w gminie	• powierzchnia terenów objętych planami zagospodarowania przestrzennego • powierzchnia gminy objęta gminnym programem rewitalizacji • liczba wsi, w których zapewniono nowe połączenia komunikacyjne
	3.2 Rozwój funkcji społecznie użytecznych, włączenie społeczne, walka z ubóstwem	• 3.2.1 Rozwój infrastruktury opieki nad osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym • 3.2.2 Likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej • 3.2.3 Rozwój inicjatyw lokalnych, w tym poprzez włączenie się w porządkowanie przestrzeni publicznych	• liczba wspartych obiektów opieki nad osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym • liczba obiektów użyteczności publicznej, w których usunięte zostały bariery architektoniczne utrudniające korzystanie z tych obiektów przez osoby ze szczególnymi potrzebami
	3.3 Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego	• 3.3.1 Ochrona i zachowanie obiektów zabytkowych i zasobów kultury	• liczba wspartych obiektów zabytkowych i zasobów kultury

		• 3.3.2 Przeprowadzenie prac konserwatorskich obiektów zabytkowych i użyteczności publicznej • 3.3.3 Dostosowanie i adaptacja na cele kulturalne i turystyczne obiektów dziedzictwa historycznego lub kulturowego • 3.3.4 Poprawa walorów estetycznych gminy	• liczba obiektów dziedzictwa historycznego i kulturowego, które zostały dostosowane na cele kulturalne i turystyczne • liczba obiektów użyteczności publicznej, których stan techniczny został poprawiony • liczba przedsięwzięć na rzecz poprawy walorów estetycznych gminy
	3.4 Rozbudowa infrastruktury technicznej	• 3.4.1 Budowa, modernizacja i poprawa bezpieczeństwa infrastruktury drogowej w pasach dróg gminnych • 3.4.2 Wspieranie rozbudowy, modernizacji, poprawy bezpieczeństwa i rozwoju infrastruktury towarzyszącej w pasach dróg powiatowych i dróg wojewódzkich na terenie gminy • 3.4.3 Budowa dróg rowerowych na terenie gminy • 3.4.4 Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej • 3.4.5 Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej • 3.4.6 Rozwój infrastruktury PSZOK • 3.4.7 Działania na rzecz rozbudowy sieci gazowej • 3.4.8 Uzbrojenie wyznaczonych terenów pod budownictwo mieszkalne i wspieranie działań na rzecz tworzenia i rozwoju zasobów mieszkaniowych, w tym budowa mieszkań socjalnych • 3.4.9 Realizacja planu gospodarki niskoemisyjnej oraz promocja nowych technologii grzewczych i odnawialnych źródeł energii • 3.4.10 Monitoring przestrzeni publicznej	• liczba kilometrów nowych dróg gminnych • liczba kilometrów dróg gminnych poddanych modernizacji • liczba kilometrów nowych dróg rowerowych • liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów odprowadzania i oczyszczania ścieków • liczba obiektów niezbędnych do odprowadzania, retencji i zagospodarowywania wód opadowych, które zostały wybudowane lub przebudowane • liczba kilometrów zmodernizowanej sieci wodociągowej • powierzchnia terenów wyznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe • powierzchnia obiektów, z których usunięte zostały materiały azbestowe • liczba kilometrów nowej/zmodernizowanej sieci kanalizacji sanitarnej • liczba kilometrów wybudowanej sieci gazowej • powierzchnia nowopowstałych obiektów zbiorników wodnych • liczba zmodernizowanych PSZOK • powierzchnia gminy objęta monitoringiem
4. Poprawa stanu środowiska naturalnego gminy Panki	4.1 Wspieranie i promocja efektywności energetycznej i strategii niskoemisyjnych	• 4.1.1 Prowadzenie działań na rzecz inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w	• liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych modernizacji energetycznej • liczba obiektów mieszkalnych poddanych modernizacji energetycznej

		infrastrukturze publicznej i w sektorze mieszkaniowym • 4.1.2 Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowych	• liczba nowych inwestycji OZE
	4.2 Wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska	• 4.2.1 Usuwanie azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz usuwanie Barszczu Sosnowskiego • 4.2.2 Zwiększenie retencji wodnej terenów rolniczych, leśnych i zurbanizowanych poprzez m.in. budowę zbiornika retencyjnego, prawidłowe retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych • 4.2.3 Działania na rzecz utrzymania obecnych form ochrony przyrody i ustanowienia nowych obszarów/form	• liczba obiektów niezbędnych do odprowadzania, retencji i zagospodarowywania wód opadowych, które zostały wybudowane lub przebudowane • powierzchnia obiektów, z których usunięte zostały materiały azbestowe • powierzchnia nowopowstałych obiektów zbiorników wodnych • liczba ustanowionych nowych form ochrony przyrody

3.3 Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym

Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Dokumentami wykonawczymi dla Strategii Rozwoju Gminy Panki na lata 2026–2035 są obowiązkowe i fakultatywne plany lub programy funkcjonujące na jej terenie. Stanowią one zbiór szczegółowych rozwiązań i kierunków interwencji, które w dokumencie nie mogły zostać zamieszczone. Część ze wskazanych dokumentów jest aktualna w momencie przygotowania Strategii. Konieczność ich aktualizacji jest analizowana pod kątem całego okresu obowiązywania tego dokumentu. W poniższym zestawieniu znajdują się zarówno opracowania obowiązkowe, jak i dokumenty o charakterze fakultatywnym, których implementacja ma wpływ na realizację celów strategii rozwoju.

Tabela 28 Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

OBSZAR TEMATYCZNY	DOKUMENTY NA POZIOMIE LOKALNYM	WYTYCZNE
Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Panki	Studium zgodne z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, który określony został w Strategii. Aktualizacja Studium dokonywana jest w przypadku pojawienia się nowych terenów, które mogą być wykorzystane w zakresie gospodarczym, osiedleńczym czy rekreacyjnym. Zapisy studium nie powinny pozostawać w sprzeczności z zapisami Strategii.
	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego	Aktualizacja obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego dokonywana jest w wyniku aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w przypadku pojawienia się nowych terenów, które mogą być wykorzystane w zakresie gospodarczym, osiedleńczym czy rekreacyjnym. Zapisy Planu nie powinny pozostawać w sprzeczności z zapisami Strategii.
	Plan ogólny gminy	Dokument planistyczny o zasięgu całej gminy. Plan ogólny będzie aktem prawa miejscowego, który zastąpi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jako dokument, z którym badana będzie zgodność planów miejscowych, ale także decyzji o warunkach zabudowy. Decyzje o warunkach zabudowy będą mogły być wydawane wyłącznie na obszarach wskazanych w planie ogólnym. Plan ogólny będzie zawierał ustalenia dotyczące funkcji terenów dopuszczalnych do wyznaczenia w dokumentach niższego szczebla, jak i ramowe ustalenia dotyczące kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu, z którymi dokumenty te będą musiały zachowywać zgodność. Plan opracowywany jest na podstawie kierunków rozwoju polityki przestrzennej w gminie określonych w Strategii.
Energetyka	Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Jest to dokument strategiczny, sporządzany dla obszaru gminy na okres co najmniej 15 lat i aktualizowany co najmniej raz na 3 lata, co wynika z zapisów art. 19 ustawy – Prawo energetyczne. W przypadku opracowania Planu dla gminy Panki, jego zapisy powinny być zgodne z kierunkami działań dotyczącymi energetyki określonymi w Strategii.
Gospodarka Komunalna	Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Panki	Zapisy Regulaminu powinny być zgodne z kierunkami działań dotyczącymi czystości, porządku i estetyki w gminie określonymi w Strategii.
	Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Panki	Treść rokrocznej Analizy dotycząca przewidywanych prac powinna być zgodne z kierunkami działań dotyczącymi gospodarki odpadami w gminie określonymi w Strategii.
Ochrona Środowiska i adaptacji do zmian klimatu	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Panki	Aktualizacja Planu – w tym wpisanie nowych planowanych zadań do Planu – oraz ewentualne opracowanie nowego Planu powinny uwzględniać kierunki rozwoju dotyczące budynków mieszkalnych i publicznych, jakości powietrza określonych w Strategii.
Polityka Społeczna	Programy, Plany lub Strategie dotyczące rozwiązywania problemów społecznych	Aktualizacja lub opracowanie dokumentów powinny uwzględniać kierunki działań dotyczące rozwiązywania problemów społecznych określonych w Strategii.
Rozwój Lokalny	Program współpracy Gminy Panki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3	Rokroczne programy powinny uwzględniać kierunki działań dotyczące wsparcia organizacji pozarządowych określonych w Strategii.

	ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego	
Finanse Publiczne	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Panki, Uchwały budżetowe	Prognoza powinna uwzględniać inwestycje wpisane literalnie do Strategii.

Poniżej w ujęciu tabelarycznym przedstawiono dokumenty strategiczne, z którymi zgodność powinny wykazywać działania w ramach przedmiotowej Strategii. Dokumenty podzielono na poziom europejski, krajowy, regionalny i lokalny. W zestawieniu ujęto obowiązujące dokumenty.

Tabela 29. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi w podziale na poziom europejski, krajowy, regionalny i lokalny

POZIOM EUROPEJSKI	POZIOM KRAJOWY	POZIOM REGIONALNY / PONADLOKALNY	POZIOM LOKALNY
Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności	Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030" – Zielone Śląskie	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Panki
Wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS+, Funduszu Spójności, Funduszu Sprawiedliwej Transformacji i EFMRA	Umowa Partnerstwa na lata 2021–2027	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+	Projekt planu ogólnego Gminy Panki z prognozą oddziaływania na środowisko i uzasadnieniem do planu
Europejski Zielony Ład	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.	Program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Panki
Polityka spójności Unii Europejskiej 2021–2027	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Panki
	Polityka ekologiczna państwa 2030	Program Ochrony Środowiska dla województwa śląskiego	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Panki
	Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021–2030	Program ochrony powietrza dla województwa śląskiego	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Panki na lata 2023–2030
	Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 r.	Strategia Rozwoju Subregionu Północnego Województwa Śląskiego na lata 2021–2027 z perspektywą do roku 2030	Program współpracy Gminy Panki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi

			działalność pożytku publicznego na rok 2026
	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry	Strategia Rozwoju Powiatu Kłobuckiego – dokument kontekstowy, przyjęty w 2000 r.
		Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	
		Plan przeciwdziałania skutkom suszy	

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów programowych UE i krajowych, dokumentów Województwa Śląskiego, BIP Gminy Panki, dokumentów Gminy Panki oraz dokumentów powiatowych i ponadlokalnych. Na poziomie lokalnym potwierdzono m.in. aktualizację Studium uchwałą nr 58.387.2024, procedowany projekt planu ogólnego, wykaz obowiązujących i nowych miejscowych planów, Program Ochrony Środowiska przyjęty uchwałą nr 8.43.2024, Program współpracy na 2026 r. oraz Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023–2030.

Działania realizowane w ramach Strategii powinny wykazywać zgodność z wyżej wymienionymi dokumentami strategicznymi, planistycznymi, sektorowymi oraz dokumentami dotyczącymi programów finansowych. Efektem zachowania zgodności Strategii będzie zwiększenie spójności interwencji publicznej oraz poprawa możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w szczególności ze środków Unii Europejskiej w perspektywie 2021–2027, Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027. KPO obejmuje 56 inwestycji i 55 reform, a znaczna część jego budżetu została przypisana celom klimatycznym i cyfrowym; Umowa Partnerstwa określa natomiast strategię wykorzystania funduszy europejskich w Polsce, cele interwencji, programy oraz sposób finansowania. W ujęciu europejskim i krajowym Strategia powinna pozostawać zgodna przede wszystkim z kierunkami dotyczącymi transformacji energetycznej, odporności klimatycznej, poprawy jakości usług publicznych, cyfryzacji, dostępności terytorialnej, ochrony środowiska oraz wzmacniania spójności społecznej i gospodarczej. Europejski Zielony Ład określa kierunek przechodzenia do gospodarki neutralnej klimatycznie, zasobooszczędnej i bardziej odpornej środowiskowo, natomiast Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 wskazuje jako podstawową ramę polityki regionalnej państwa zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Poziom lokalny

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Panki

W ujęciu lokalnym podstawowe znaczenie dla Strategii ma Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Panki. W BIP Gminy Panki opublikowano dokument dotyczący Studium – uchwała nr 58.387.2024 z dnia 12 marca 2024 r., obejmujący załącznik do uchwały oraz materiały graficzne. W BIP wskazano także wcześniejsze wersje Studium, w tym Studium uchwalone 2 czerwca 2015 r. oraz późniejsze zmiany.

Przedmiotowa Strategia powinna być zgodna z kierunkami polityki przestrzennej Gminy Panki, w szczególności w zakresie ochrony ładu przestrzennego, racjonalnego kształtowania zabudowy, ochrony terenów przyrodniczych, rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej oraz kształtowania funkcji mieszkaniowych, usługowych, gospodarczych i rekreacyjnych. Zgodność Strategii ze Studium ma znaczenie dla zachowania spójności pomiędzy planowaniem strategicznym a planowaniem przestrzennym.

Projekt planu ogólnego Gminy Panki

W BIP Gminy Panki opublikowano projekt planu ogólnego Gminy Panki wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, uzasadnieniem, załącznikami graficznymi i wykazem stref planistycznych. Aktualna wersja dokumentacji została udostępniona 8 stycznia 2026 r. i zaktualizowana 27 stycznia 2026 r.

Strategia powinna uwzględniać ustalenia wynikające z procedowanego planu ogólnego, w szczególności w zakresie stref planistycznych, struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, dostępności infrastruktury społecznej, ochrony środowiska oraz ograniczania rozpraszania zabudowy. Do czasu przyjęcia planu ogólnego dokument ten należy traktować jako projekt pozostający w procedurze planistycznej, natomiast po uchwaleniu będzie stanowił kluczowy punkt odniesienia dla dalszego kształtowania polityki przestrzennej gminy.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Panki

Na poziomie lokalnym istotne znaczenie mają również miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W BIP Gminy Panki wykazano liczne plany miejscowe i ich zmiany, w tym m.in. uchwały dotyczące obszarów w obrębach Aleksandrów, Cyganka, Jaciska, Janiki, Kałmuki, Kawki, Konieczki, Koski, Panki, Praszczyki, Zwierzyniec III i Żerdzina, a także nowsze uchwały z lat 2024–2025.

Strategia powinna pozostawać spójna z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza w zakresie przeznaczenia terenów, zasad ochrony środowiska, zasad kształtowania zabudowy, ochrony krajobrazu kulturowego i przyrodniczego oraz ograniczeń dotyczących użytkowania terenów przy ciekach wodnych, kanałach i rowach melioracyjnych. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Panki wskazuje, że miejscowe plany zawierają zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, polityki przestrzennej i urbanizacyjnej gminy, a także zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Panki

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Panki został przyjęty uchwałą nr 8.43.2024 Rady Gminy Panki z dnia 28 listopada 2024 r. Dokument ten stanowi podstawowy instrument realizacji lokalnej polityki środowiskowej i określa działania w obszarach interwencji dotyczących m.in. jakości powietrza, ochrony klimatu, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarowania odpadami, ochrony przyrody, adaptacji do zmian klimatu oraz ograniczania presji środowiskowej.

W Programie jako cel dla obszaru „ochrona klimatu i jakość powietrza” wskazano poprawę jakości powietrza poprzez zmniejszenie zużycia energii końcowej i zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Wśród kierunków działań ujęto m.in. ograniczenie „niskiej emisji”, poprawę efektywności energetycznej, modernizację źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych, montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych, modernizację dróg,

rozwój infrastruktury rowerowej, działania związane z transportem niskoemisyjnym oraz stosowanie błękitno-zielonej infrastruktury jako instrumentu adaptacji do zmian klimatu.

Przedmiotowa Strategia jest zgodna z Programem Ochrony Środowiska w zakresie działań na rzecz poprawy jakości powietrza, ograniczania emisji zanieczyszczeń, rozwoju odnawialnych źródeł energii, termomodernizacji obiektów, racjonalizacji zużycia energii, poprawy gospodarki wodno-ściekowej, ochrony zasobów przyrodniczych oraz adaptacji do zmian klimatu. Strategia powinna uwzględniać również kontynuację działań inwestycyjnych realizowanych w latach 2020–2023, w tym z zakresu infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, drogowej, termomodernizacji, modernizacji oświetlenia, budowy OZE i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Panki

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Panki wskazuje Plan Gospodarki Niskoemisyjnej jako dokument odniesienia w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększania udziału energii ze źródeł odnawialnych oraz ograniczania zużycia energii finalnej poprzez poprawę efektywności energetycznej. W dokumencie podkreślono również, że realizacja tych działań prowadzi do systematycznej poprawy jakości powietrza oraz redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Przedmiotowa Strategia wykazuje zgodność z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej w zakresie planowanych działań dotyczących termomodernizacji budynków, modernizacji źródeł ciepła, rozwoju odnawialnych źródeł energii, modernizacji oświetlenia, ograniczania zużycia energii, wspierania transportu niskoemisyjnego oraz podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców. Działania te powinny być traktowane jako istotny komponent lokalnej transformacji energetycznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Panki na lata 2023–2030

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Panki na lata 2023–2030 określa kierunki lokalnej polityki społecznej. W dokumencie wskazano misję polegającą na prowadzeniu skutecznej i zintegrowanej polityki społecznej, skoncentrowanej na problemach, potrzebach i oczekiwaniach mieszkańców oraz zmierzającej do zapewnienia pożądanej jakości życia w Gminie Panki. Dokument obejmuje m.in. wsparcie rodziny, przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy, przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i wykluczeniu społecznemu, wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

Strategia Rozwoju Gminy Panki jest spójna z tym dokumentem w zakresie działań dotyczących rozwoju usług społecznych, integracji społecznej, wzmacniania rodziny, aktywizacji mieszkańców, profilaktyki społecznej, dostępności usług dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz współpracy instytucjonalnej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych przewiduje realizację m.in. Gminnego Programu Wspierania Rodziny, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy, Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii oraz Programu Współpracy Gminy Panki z organizacjami pozarządowymi.

Program współpracy Gminy Panki z organizacjami pozarządowymi na rok 2026

Program współpracy Gminy Panki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2026 został przyjęty uchwałą nr 16.115.2025 Rady Gminy Panki z dnia 26 listopada 2025 r. Celem głównym Programu jest skuteczne działanie na rzecz poprawy jakości

życia mieszkańców poprzez rozwijanie współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na terenie gminy.

Strategia przewiduje rozwijanie współpracy samorządu z organizacjami społecznymi, wzmacnianie aktywności obywatelskiej, budowanie lokalnego kapitału społecznego, poprawę komunikacji z mieszkańcami oraz angażowanie partnerów społecznych w realizację zadań publicznych. Tym samym jej założenia są zgodne z Programem współpracy, w szczególności w obszarach edukacji, sportu, kultury, ochrony i promocji zdrowia, profilaktyki społecznej oraz podtrzymywania tradycji lokalnych i narodowych.

Strategia Rozwoju Subregionu Północnego Województwa Śląskiego na lata 2021–2027 z perspektywą do roku 2030

Gmina Panki należy do Subregionu Północnego Województwa Śląskiego. W skład Subregionu wchodzą 34 jednostki samorządu terytorialnego, w tym Powiat Kłobucki oraz Gmina Panki. Strategia Rozwoju Subregionu Północnego Województwa Śląskiego na lata 2021–2027 z perspektywą do roku 2030 pełni funkcję strategii ZIT, określając cele rozwoju obszaru oraz część wdrożeniową dotyczącą realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Przedmiotowa Strategia powinna być zgodna z kierunkami rozwoju Subregionu Północnego, zwłaszcza w zakresie zintegrowanego planowania inwestycji, mobilności, ochrony środowiska, transformacji energetycznej, usług społecznych, edukacji, kultury, przedsiębiorczości oraz wzmacniania współpracy międzygminnej. Z punktu widzenia Gminy Panki znaczenie mają szczególnie działania możliwe do realizacji w układzie partnerskim, obejmujące infrastrukturę publiczną, transport, gospodarkę niskoemisyjną, adaptację do zmian klimatu oraz rozwój kapitału społecznego.

Strategia Rozwoju Powiatu Kłobuckiego

W publicznie dostępnych źródłach Powiatu Kłobuckiego wskazano Strategię Rozwoju Powiatu Kłobuckiego jako dokument przyjęty 28 sierpnia 2000 r. na XIII Sesji Rady Powiatu w Kłobucku. Z uwagi na datę przyjęcia dokument ten powinien być traktowany w Strategii Rozwoju Gminy Panki jako materiał kontekstowy i historyczny, a nie jako podstawowa aktualna rama programowania rozwoju.

Aktualną ramą ponadlokalną dla Gminy Panki powinny być przede wszystkim dokumenty Subregionu Północnego Województwa Śląskiego, dokumenty Województwa Śląskiego, obowiązujące dokumenty sektorowe oraz lokalne dokumenty strategiczne i planistyczne. W części diagnostycznej można jednak wskazać, że powiatowy kontekst rozwojowy pozostaje istotny dla spraw związanych z układem transportowym, edukacją ponadpodstawową, pomocą społeczną, bezpieczeństwem publicznym, ochroną zdrowia oraz zadaniami ponadgminnymi.

Poziom regionalny

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030" – Zielone Śląskie

Podstawowym dokumentem strategicznym na poziomie regionalnym jest Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030" – Zielone Śląskie, przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VI/24/1/2020 z dnia 19 października 2020 r. Dokument wyznacza kierunki polityki rozwoju województwa do 2030 r. i stanowi główny punkt odniesienia dla strategii lokalnych.

Strategia „Śląskie 2030" określa cztery cele strategiczne: województwo śląskie jako region odpowiedzialnej transformacji gospodarczej, region przyjazny dla mieszkańca, region wysokiej jakości środowiska i przestrzeni oraz region sprawnie zarządzany. W ramach celów operacyjnych wskazano m.in. konkurencyjną gospodarkę, innowacyjną gospodarkę, silną lokalną przedsiębiorczość, wysoką jakość usług społecznych i zdrowotnych, aktywnych mieszkańców, atrakcyjny i efektywny system edukacji, wysoką jakość środowiska, efektywną infrastrukturę, atrakcyjne warunki zamieszkania, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu, zrównoważony rozwój terytorialny oraz nowoczesną administrację publiczną.

Strategia Rozwoju Gminy Panki jest zgodna z kierunkami Strategii „Śląskie 2030" w zakresie działań na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju usług publicznych, wzmacniania lokalnej przedsiębiorczości, poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej, ochrony środowiska, poprawy jakości powietrza, rozwoju OZE, adaptacji do zmian klimatu oraz podnoszenia sprawności zarządzania lokalnego. Zgodność ta ma szczególne znaczenie dla projektów infrastrukturalnych, środowiskowych i społecznych finansowanych ze środków regionalnych.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/26/2/2016 z dnia 29 sierpnia 2016 r. Plan 2020+ określa podstawowe elementy układu przestrzennego województwa, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Cele polityki przestrzennej województwa dotyczą m.in. wzrostu gospodarczego i innowacyjności, zapewnienia spójności społecznej i ekonomicznej, ochrony zasobów środowiska oraz kształtowania krajobrazów kulturowych.

Strategia Rozwoju Gminy Panki wykazuje zgodność z Planem 2020+ w zakresie racjonalnego kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej, ochrony zasobów przyrodniczych, ochrony krajobrazu, podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju infrastruktury technicznej oraz wzmacniania spójności terytorialnej. W odniesieniu do Gminy Panki szczególne znaczenie ma także respektowanie ograniczeń wynikających z występowania wartościowych terenów przyrodniczych oraz obszarów wymagających ochrony krajobrazowej.

Program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027

Program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 jest podstawowym regionalnym programem finansowania projektów ze środków Unii Europejskiej w województwie śląskim. Zgodnie z informacją Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Komisja Europejska zatwierdziła zmiany do programu 28 maja 2025 r., a zaktualizowany dokument został przyjęty przez Zarząd Województwa Śląskiego 11 czerwca 2025 r.; w historii dokumentu wskazano też wersję obowiązującą od 13 marca 2026 r.

Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 obowiązuje w aktualnej wersji od 20 marca 2026 r. Dokument ten ma znaczenie wykonawcze dla projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe i inne podmioty.

Strategia Rozwoju Gminy Panki powinna tworzyć podstawę do ubiegania się o środki z programu regionalnego, zwłaszcza w zakresie projektów dotyczących efektywności energetycznej, OZE, adaptacji do zmian klimatu, gospodarki wodno-ściekowej, infrastruktury publicznej, mobilności, usług społecznych, edukacji, kultury, aktywności mieszkańców i rozwoju lokalnego. Zachowanie spójności z

dokumentami regionalnymi zwiększa prawdopodobieństwo skutecznego przygotowania projektów oraz ich wpisania w logikę interwencji funduszy europejskich.

Program Ochrony Środowiska dla województwa śląskiego oraz Program ochrony powietrza dla województwa śląskiego

Na poziomie regionalnym znaczenie ma również Program Ochrony Środowiska dla województwa śląskiego, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VII/5/1/2024 z dnia 23 września 2024 r. Dokument ten stanowi regionalną ramę działań w zakresie ochrony środowiska i zarządzania jego zasobami. Istotnym dokumentem jest także Program ochrony powietrza dla województwa śląskiego. Aktualizacja Programu została przyjęta uchwałą nr VI/62/8/2023 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 20 listopada 2023 r. Strategia Rozwoju Gminy Panki wpisuje się w ww. dokumenty poprzez działania dotyczące poprawy jakości powietrza, ograniczania niskiej emisji, modernizacji źródeł ciepła, termomodernizacji budynków, rozwoju odnawialnych źródeł energii, gospodarki wodno-ściekowej, ochrony zasobów przyrodniczych oraz edukacji ekologicznej. Działania te powinny być traktowane jako jeden z podstawowych komponentów rozwoju zrównoważonego gminy.

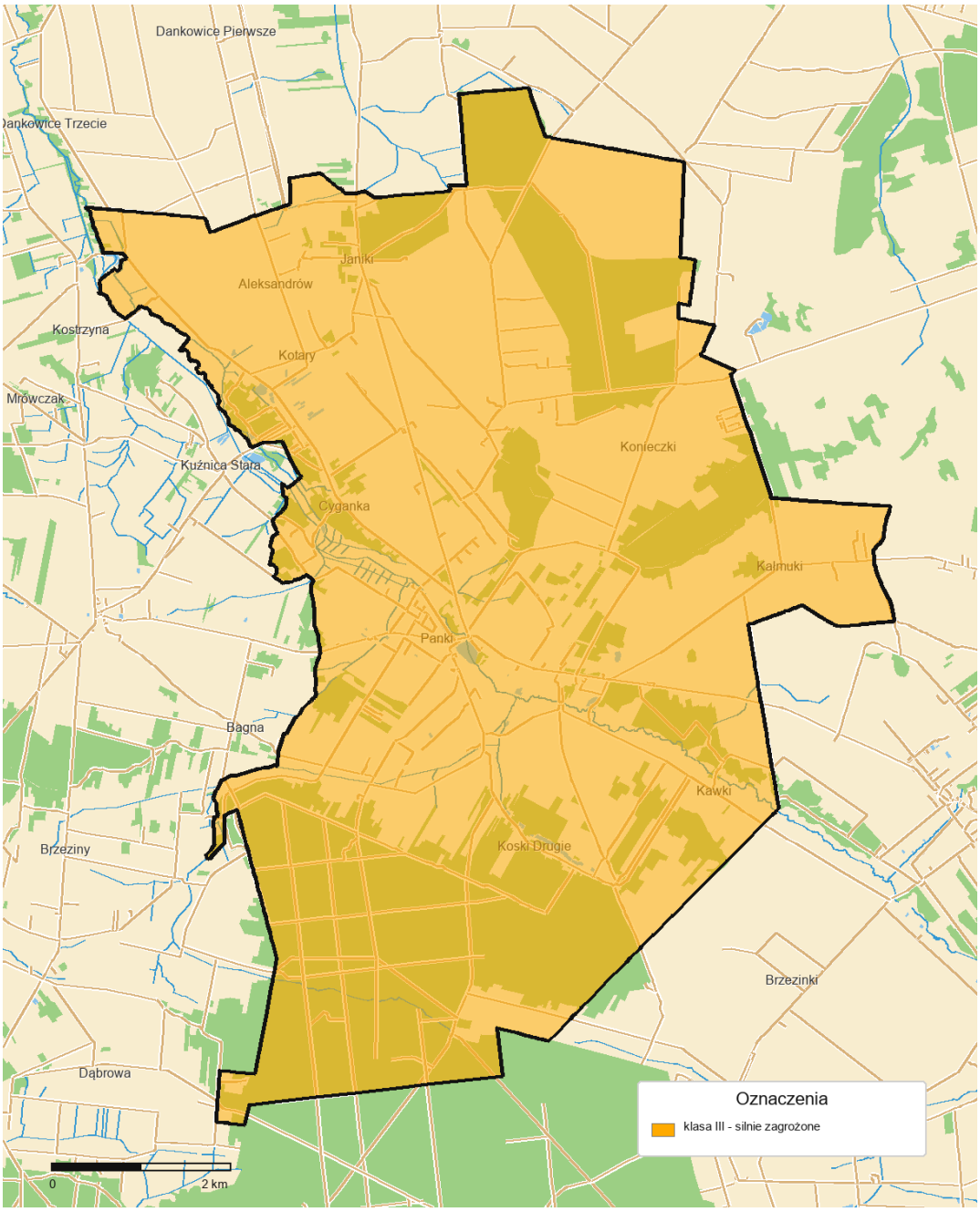
Plan przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy

Dla Gminy Panki istotne znaczenie mają dokumenty z zakresu gospodarki wodnej właściwe dla obszaru dorzecza Odry. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry został przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r., ogłoszonym w Dz.U. 2023 poz. 335. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry został przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r., ogłoszonym w Dz.U. 2022 poz. 2714. Plan przeciwdziałania skutkom suszy został przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. i obowiązuje w okresie 2021–2027. Dokument wskazuje m.in. skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi, zwiększanie retencjonowania wód, edukację w zakresie suszy oraz tworzenie mechanizmów finansowania działań ograniczających skutki suszy.

Strategia Rozwoju Gminy Panki powinna uwzględniać działania z zakresu retencji, błękitno-zielonej infrastruktury, ochrony cieków wodnych, ograniczania odpływu wód opadowych, racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej, ochrony jakości wód oraz zwiększania odporności gminy na skutki suszy i ekstremalnych zjawisk pogodowych. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Panki obejmuje m.in. rysunki dotyczące obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, map ryzyka powodziowego, zagrożenia suszą hydrologiczną oraz łącznego zagrożenia suszą na terenie gminy.

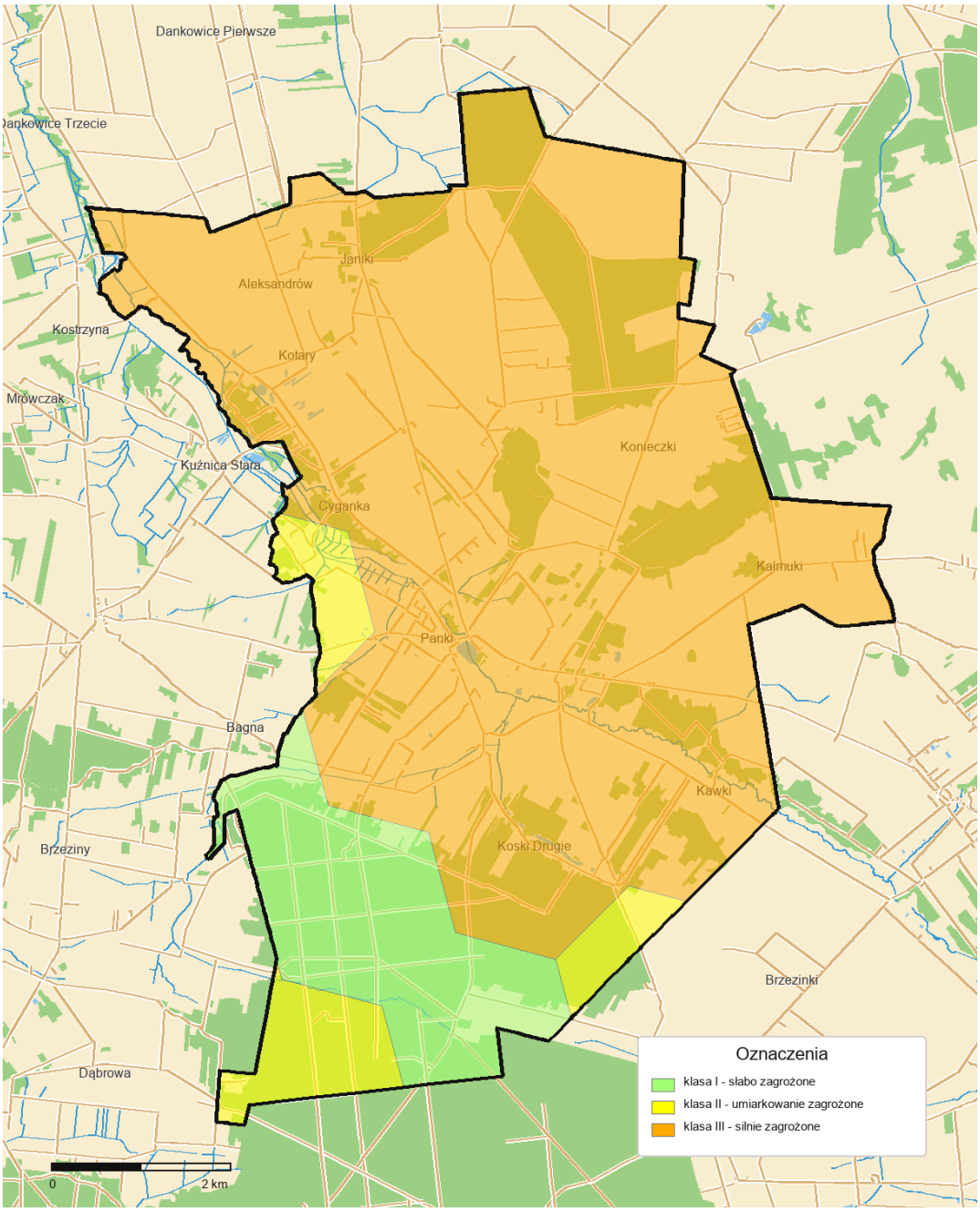
- klasa I – słabo zagrożone
- klasa II – umiarkowanie zagrożone
- klasa III – silnie zagrożone
- klasa IV – ekstremalnie zagrożone
-

Rysunek 16 Mapa zagrożenia suszą atmosferyczną

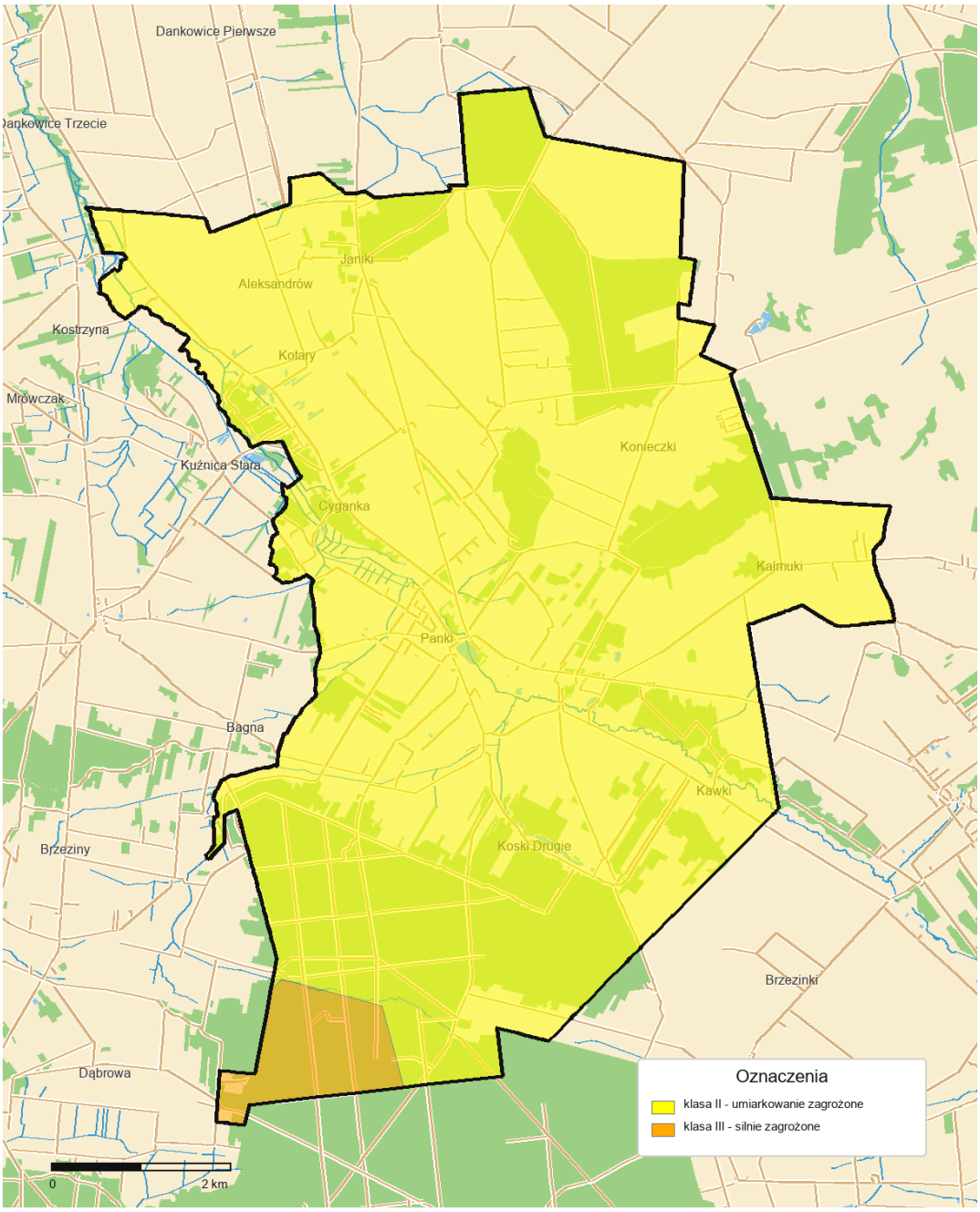
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Rysunek 17 Mapa zagrożenia suszą rolniczą

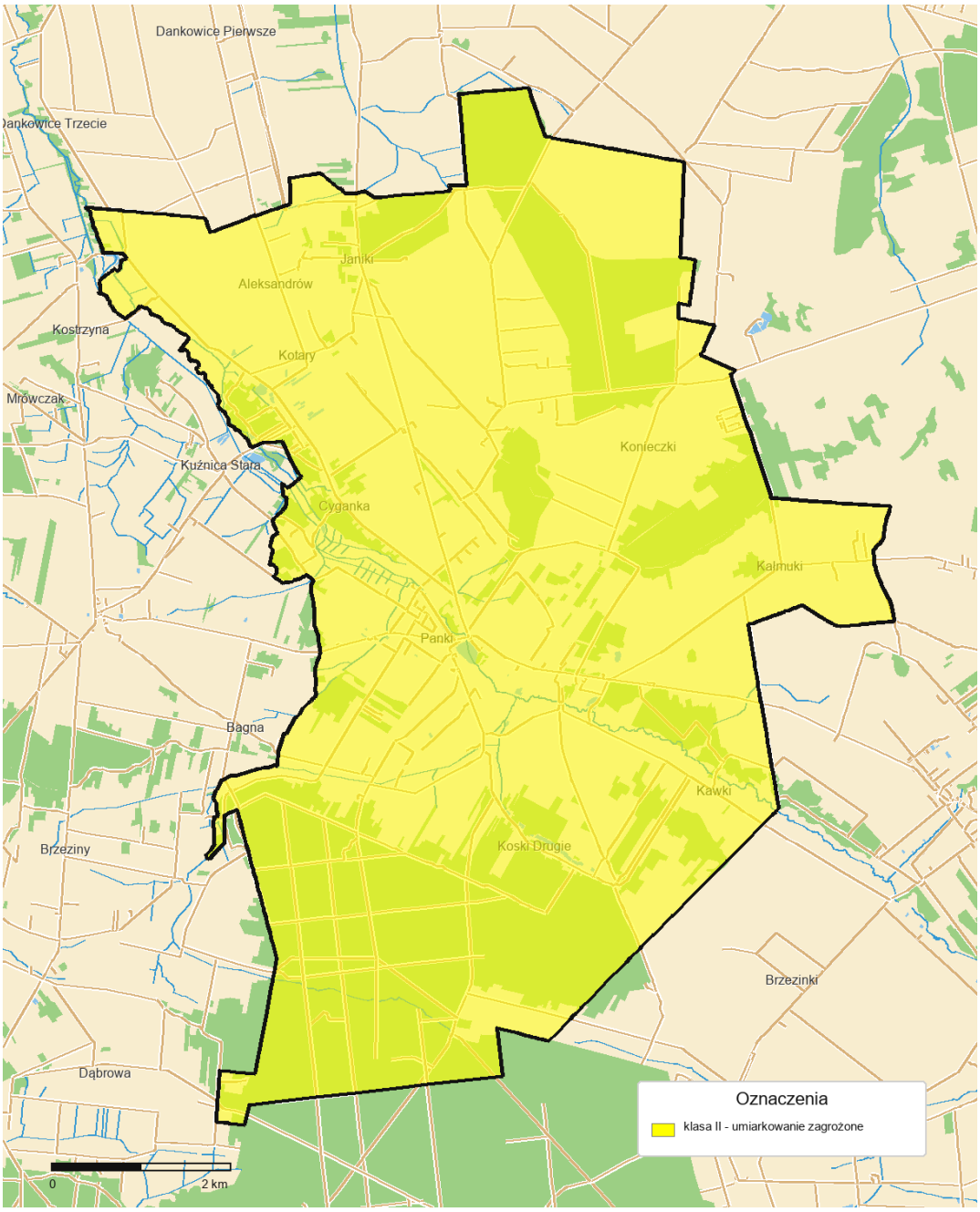
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Rysunek 18 Mapa zagrożenia suszą hydrologiczną

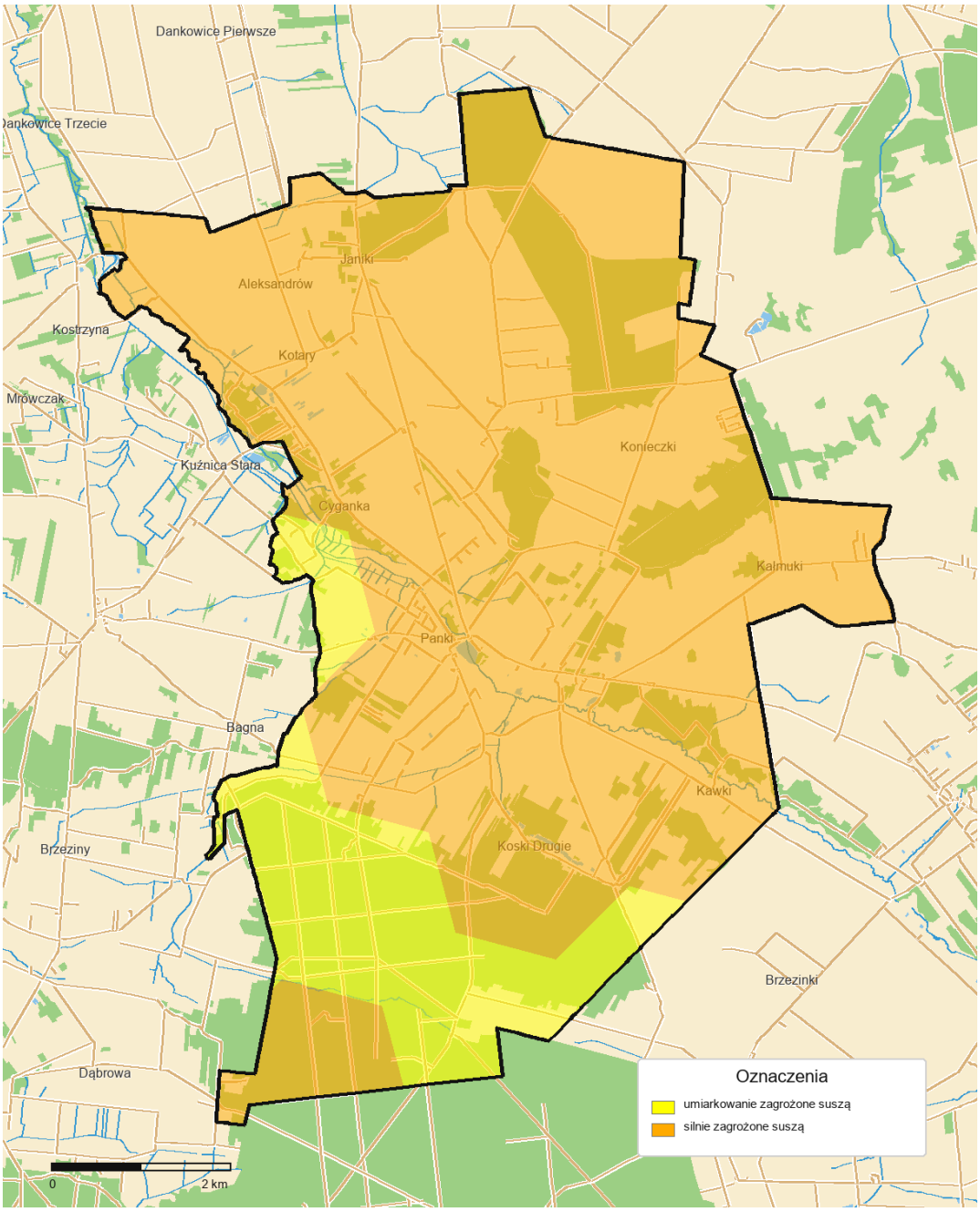
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Rysunek 19 Mapa zagrożenia suszą hydrogeologiczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Rysunek 20 Mapa łącznego zagrożenia suszą

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Powyższe mapy wskazują, że teren Gminy Panki charakteryzuje się istotnym zagrożeniem suszą, przy czym jego natężenie należy interpretować przede wszystkim w odniesieniu do łącznego zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną. Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Panki, na większości obszaru gminy określono silny stopień zagrożenia suszą, natomiast na niewielkiej części obszaru gminy zagrożenie to ma charakter umiarkowany. Uwarunkowania te należy rozpatrywać w powiązaniu z położeniem Gminy Panki w dorzeczu rzeki Liswarty, której dopływem jest rzeka Pankówka przepływająca przez obszar gminy, a także z lokalnym układem cieków, rowów melioracyjnych, zbiorników retencyjnych i stawów. Teren Gminy Panki w całości położony jest w zlewni rzeki Liswarty, dopływie Warty, a głównymi ciekami są Pankówka oraz Kukówka. Na terenie gminy występują również lokalne potoki i rowy melioracyjne, a największy zbiornik wodny, zlokalizowany na rzece Pankówce w miejscowości Panki, pełni funkcję retencjonowania wód.

Zagrożenie suszą ma szczególne znaczenie dla Gminy Panki ze względu na jej wiejski charakter, znaczenie terenów rolnych, lokalnych cieków wodnych oraz urządzeń melioracyjnych. W warunkach silnego zagrożenia suszą priorytetowe znaczenie uzyskują działania ograniczające szybki odpływ wód opadowych i roztopowych, zwiększające retencję glebową i krajobrazową oraz wzmacniające odporność lokalnej gospodarki wodnej na okresy niedoboru opadów. Z punktu widzenia planowania strategicznego istotne jest również uwzględnienie faktu, że w zarządzaniu ryzykiem suszy szczególne znaczenie mają wyniki zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną, natomiast susza atmosferyczna, jako zjawisko meteorologiczne, nie może być bezpośrednio eliminowana działaniami lokalnymi, lecz jej skutki mogą być ograniczane poprzez działania retencyjne, przestrzenne i organizacyjne.

W Planie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano katalog działań służących ograniczaniu skutków suszy, obejmujący w szczególności:

– zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
– zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych,
– retencję i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,
– realizację przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji,
– analizę możliwości zwiększania retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji,
– budowę oraz przebudowę urządzeń melioracyjnych wodnych dla zwiększania retencji glebowej,
– wykorzystanie istniejących warunków hydrologicznych, gruntowo-wodnych i roślinnych, w tym retencji leśnej, glebowo-gruntowej, koryt i dolin rzecznych oraz naturalnych zbiorników wodnych,
– retencjonowanie wody w rzekach i zbiornikach w celu racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych w okresach niedoboru wody,
– przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych,
– przegląd pozwoleń wodnoprawnych na obszarach o ograniczonych zasobach dyspozycyjnych.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy stanowi główny krajowy dokument planistyczny dotyczący zjawiska suszy. Dokument obejmuje m.in. analizę możliwości zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych, zmiany w zakresie naturalnej i sztucznej retencji oraz katalog działań przeciwdziałających skutkom suszy. Jego zasadniczym celem jest ograniczanie strat spowodowanych suszą, zwiększanie retencjonowania wód, skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi oraz tworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Przedmiotowa Strategia Rozwoju Gminy Panki na lata 2026–2035, poprzez kierunki odnoszące się do infrastruktury technicznej, ochrony środowiska, gospodarki wodno-ściekowej, kształtowania przestrzeni oraz zwiększania odporności gminy na skutki zmian klimatu, pozostaje zgodna z założeniami Planu przeciwdziałania skutkom suszy. Szczególne znaczenie mają działania służące poprawie retencji wód opadowych i roztopowych, racjonalnemu gospodarowaniu zasobami wodnymi, utrzymaniu i modernizacji urządzeń melioracyjnych, ochronie naturalnych zdolności retencyjnych terenów rolnych, leśnych i dolin rzecznych oraz ograniczaniu presji na wody powierzchniowe i podziemne. W odniesieniu do uwarunkowań Gminy Panki istotne jest także uwzględnienie położenia gminy w zlewni rzeki Liswarty, znaczenia rzeki Pankówki jako lokalnego odbiornika wód oraz roli istniejących zbiorników i systemów melioracyjnych w ograniczaniu skutków suszy. Projekt Strategii Rozwoju Gminy Panki na lata 2026–2035, zgodnie z uchwałą o przystąpieniu do jej opracowania,

powinien obejmować cele strategiczne w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym oraz klimatyczno-środowiskowym, a także kierunki działań, zasady ochrony środowiska, kierunki rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej oraz zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry

Istotne znaczenie – biorąc pod uwagę obecne i prognozowane skutki zmian klimatu – przy wdrażaniu Strategii Rozwoju Gminy Panki ma jej zgodność z dokumentami dotyczącymi gospodarowania wodami, ochrony zasobów wodnych, przeciwdziałania skutkom suszy oraz ograniczania ryzyka powodziowego. Gmina Panki położona jest w województwie śląskim, w powiecie kłobuckim, a pod względem hydrograficznym znajduje się w dorzeczu rzeki Liswarty, której dopływem jest rzeka Pankówka przepływająca przez obszar gminy. Oznacza to, że właściwym dokumentem odniesienia dla tego obszaru jest Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, przyjęty Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335).

Z uwagi na rolniczo-leśny charakter części obszaru gminy, obecność cieków powierzchniowych oraz znaczenie doliny Pankówki dla lokalnych uwarunkowań przyrodniczych i przestrzennych, szczególne znaczenie powinny mieć działania ukierunkowane na ochronę zasobów wodnych, zwiększanie retencji oraz ograniczanie szybkiego odpływu wód opadowych i roztopowych. W praktyce oznacza to potrzebę wspierania rozwiązań służących retencji krajobrazowej, glebowej i technicznej, w tym zachowania naturalnych obniżeń terenu, ochrony terenów podmokłych, utrzymywania stref buforowych wzdłuż cieków wodnych, racjonalnego użytkowania rolniczego gleb, przeciwdziałania erozji, ochrony istniejących zbiorników wodnych oraz rozwijania lokalnych form zatrzymywania wody w miejscu jej powstawania.

W odniesieniu do Gminy Panki szczególnie istotne jest także uwzględnienie funkcji rzeki Pankówki oraz powiązanych z nią terenów dolinnych, które pełnią znaczenie hydrologiczne, przyrodnicze i lokalnie rekreacyjne. W dokumentach dotyczących jednolitych części wód wskazuje się, że obszar gminy znajduje się m.in. w zasięgu jednolitych części wód powierzchniowych związanych z Liswartą, w obszarze dorzecza Odry i regionie wodnym Warty. Z tego względu działania strategiczne gminy powinny być prowadzone w sposób nienaruszający celów środowiskowych dla wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności poprzez ograniczanie presji zanieczyszczeń obszarowych, właściwą gospodarkę ściekową, ochronę dolin rzecznych oraz stosowanie rozwiązań opartych na retencji i infiltracji.

Przedmiotowa Strategia jest zgodna z kierunkami Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, ponieważ zakłada prowadzenie działań sprzyjających poprawie odporności gminy na skutki zmian klimatu, ochronie zasobów wodnych oraz racjonalnemu gospodarowaniu wodami opadowymi i roztopowymi. Zgodność ta powinna być realizowana w szczególności poprzez wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury, utrzymanie i rozwój małej retencji, ochronę terenów dolinnych i podmokłych, ograniczanie uszczelniania powierzchni oraz wdrażanie rozwiązań zmniejszających ryzyko lokalnych podtopień i przesuszenia gleb. Wdrażanie Strategii powinno zatem wzmacniać zdolność retencyjną obszaru gminy, a jednocześnie pozostawać spójne z celami środowiskowymi wynikającymi z planowania gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry stanowi dokument strategiczny ukierunkowany na ograniczenie negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Dokument został przyjęty Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz.U. 2022 poz. 2714) i obowiązuje od dnia 23 marca 2023 r.

Gmina Panki położona jest w obszarze dorzecza Odry, w regionie wodnym Warty. Teren gminy w całości znajduje się w zlewni rzeki Liswarty, stanowiącej dopływ Warty. Główne cieki powierzchniowe na terenie gminy stanowią rzeka Pankówka oraz rzeka Kukówka, natomiast sieć hydrograficzną uzupełniają lokalne potoki i rowy melioracyjne, w tym dopływy Pankówki, ciek od Kosek oraz ciek od Jacisk. Z tego względu zagadnienia związane z gospodarką wodną, retencją, utrzymaniem cieków i rowów melioracyjnych, ochroną zasobów wodnych oraz ograniczaniem skutków ekstremalnych zjawisk hydrologicznych pozostają istotnym elementem planowania rozwoju gminy.

Na terenie Gminy Panki zagrożenie powodziowe ma charakter lokalny i jest związane przede wszystkim z doliną rzeki Pankówki oraz terenami położonymi w sąsiedztwie cieków powierzchniowych i obniżeń dolinnych. Uwarunkowania te należy interpretować w powiązaniu z lokalnym układem hydrograficznym gminy, w szczególności z przebiegiem Pankówki, Kukówki, lokalnych cieków oraz rowów melioracyjnych. Rzeka Pankówka jest uregulowana na odcinku od miejscowości Panki do granicy z gminą Przystajń, natomiast rzeka Kukówka jest uregulowana na całej długości przepływu przez obszar Gminy Panki. Cieki te stanowią odbiorniki wód opadowych, a Pankówka jest również odbiornikiem ścieków oczyszczonych z oczyszczalni w Pankach.

Istotne znaczenie dla lokalnego bezpieczeństwa wodnego ma również zbiornik wodny „Panki” oraz prowadzone na nim i w jego sąsiedztwie prace utrzymaniowe. W Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Panki wskazano m.in. prace dotyczące utrzymania zbiornika wodnego „Panki”, obejmujące wykoszenie porostów, ścinanie krzaków, oczyszczenie rowu opaskowego i przelewu burzowego, montaż łat wodowskazowych oraz usuwanie roślin korzeniących się z dna rzeki Pankówki, których celem było zapewnienie prawidłowego funkcjonowania zbiornika. Wskazuje to na praktyczne znaczenie urządzeń wodnych i działań konserwacyjnych dla ograniczania ryzyka lokalnych podtopień oraz zapewnienia sprawnego odpływu wód w warunkach zwiększonego spływu powierzchniowego.

Uwarunkowania powodziowe gminy powinny być oceniane z wykorzystaniem danych Hydroportalu ISOK, który udostępnia m.in. mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego oraz moduły dotyczące planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Dane te mają charakter planistyczny i modelowy, dlatego powinny być wykorzystywane przy kształtowaniu polityki przestrzennej, analizie terenów inwestycyjnych oraz ocenie ryzyka lokalizacji nowej zabudowy na terenach narażonych na zalewanie lub podtopienia.

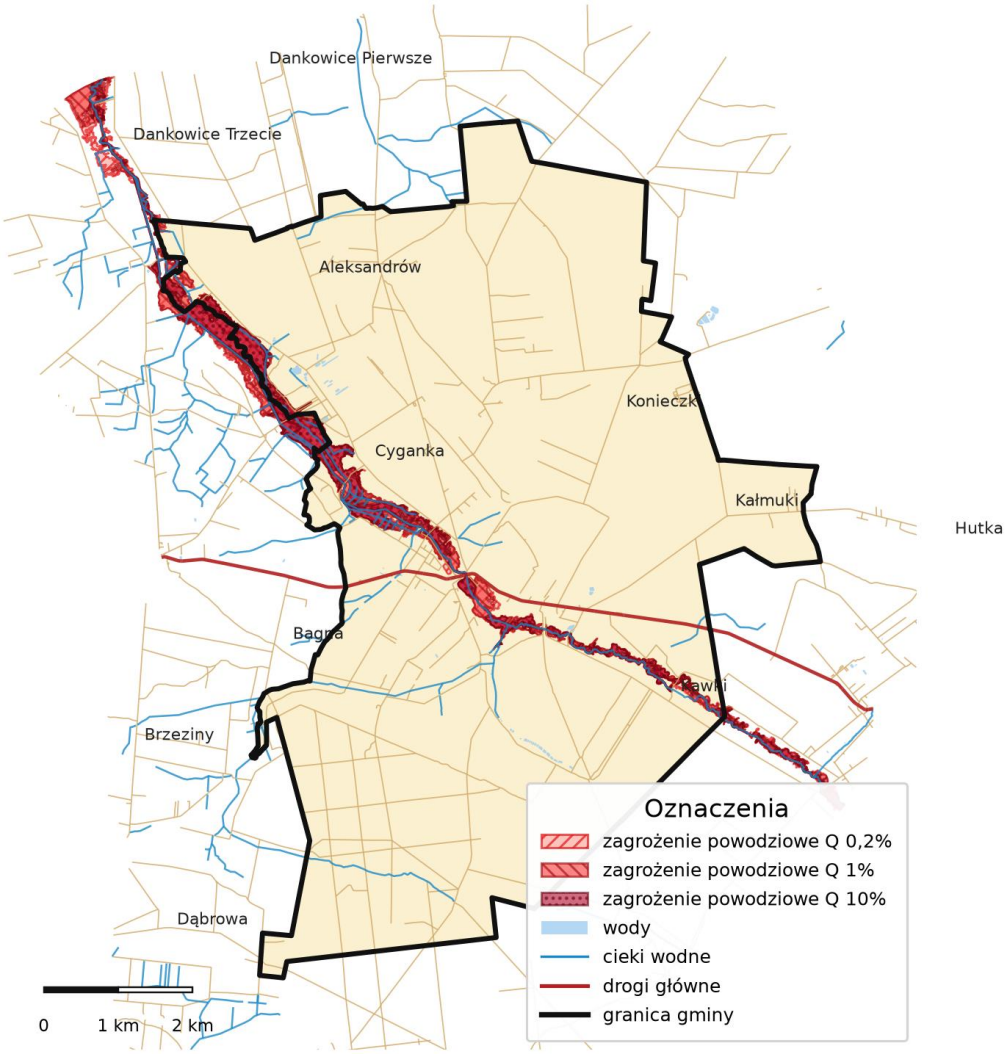
Przedmiotowa Strategia pozostaje zgodna z założeniami Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry poprzez uwzględnienie potrzeby racjonalnego gospodarowania wodami, zwiększania retencji, ochrony zasobów środowiskowych oraz dostosowywania zagospodarowania przestrzennego do lokalnych uwarunkowań hydrologicznych. Szczególne znaczenie mają działania ograniczające szybki odpływ wód opadowych i roztopowych, wzmacniające retencję naturalną i techniczną, zapewniające właściwe utrzymanie rowów melioracyjnych oraz minimalizujące ryzyko

lokalnych podtopień, zwłaszcza w sąsiedztwie doliny Pankówki, lokalnych cieków, zbiorników wodnych oraz terenów obniżonych.

W odniesieniu do Gminy Panki szczególne znaczenie mają również działania służące ograniczaniu rozwoju zabudowy na terenach zalewowych oraz stosowaniu rozwiązań minimalizujących straty w istniejącej zabudowie i infrastrukturze. Obejmuje to w szczególności zachowanie funkcji terenów dolinnych, niedopuszczanie do nadmiernego uszczelniania powierzchni, utrzymywanie drożności cieków i urządzeń odwadniających, rozwijanie małej retencji oraz stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających skutki ewentualnego zalania. Działania te są istotne zarówno z punktu widzenia ochrony mieszkańców i mienia, jak również zachowania zdolności retencyjnych obszaru gminy.

Poniżej przedstawiono mapę obrazującą uwarunkowania powodziowe na terenie Gminy Panki, opracowaną na podstawie danych Hydroportalu ISOK. Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego udostępniane w systemie ISOK stanowią podstawowe narzędzie identyfikacji terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i powinny być uwzględniane w dokumentach planistycznych oraz decyzjach dotyczących zagospodarowania przestrzennego. Hydroportal zapewnia dostęp do map powodzi rzecznych, scenariuszy powodzi o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia oraz informacji o głębokości wód powodziowych, przy czym prezentowane dane mają charakter modelowy i planistyczny, a nie bieżący monitoring hydrologiczny.

Rysunek 21 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią rzeczną w gminie Panki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Na terenie Gminy Panki występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, związane przede wszystkim z lokalnym układem hydrograficznym gminy, w tym z doliną rzeki Pankówki oraz terenami położonymi w jej sąsiedztwie. Zgodnie z aktualnymi ustaleniami dokumentów planistycznych i środowiskowych gminy, obszary takie zostały wskazane w szczególności w obrębach Panki oraz Cyganka. Obejmują one tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi określono jako wysokie lub średnie, zgodnie z oznaczeniami wynikającymi z map zagrożenia powodziowego oraz ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W odniesieniu do tych terenów dokumenty planistyczne wprowadzają szczególne ograniczenia w zakresie zagospodarowania przestrzennego. W granicach terenów mieszkaniowych położonych w obrębach Cyganka i Panki, znajdujących się na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, ustalono zakaz lokalizowania nowej zabudowy w granicach obszaru zalewu wodą powodziową o głębokości powyżej 0,5 m. Natomiast na innych terenach położonych w obrębie Panki na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, przy głębokości zalewu do 0,5 m, dopuszczenie nowej zabudowy uzależniono od spełnienia warunków technicznych ograniczających straty powodziowe, w tym m.in. wykonania

budynków bez podpiwniczenia, wyniesienia poziomu posadzki oraz zabezpieczenia urządzeń i infrastruktury technicznej przed oddziaływaniem wód powodziowych.

Uwarunkowanie to nie oznacza, że zagrożenie powodziowe obejmuje cały obszar gminy. Ma ono charakter przestrzennie ograniczony i dotyczy wskazanych terenów położonych w sąsiedztwie cieków oraz obniżeń dolinnych. W pozostałej części gminy większe znaczenie mogą mieć lokalne podtopienia związane z intensywnymi opadami, roztopami, ograniczoną przepustowością rowów, przepustów i urządzeń odwadniających, a także z szybkim spływem powierzchniowym z terenów utwardzonych lub rolniczych. Zjawiska te należy odróżniać od formalnie wyznaczonych obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, które wynikają z przepisów prawa wodnego oraz map zagrożenia powodziowego.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Panki powinno zatem uwzględniać zarówno formalnie wyznaczone obszary szczególnego zagrożenia powodzią, jak i ryzyko lokalnych podtopień o charakterze opadowym i roztopowym. Szczególne znaczenie powinny mieć działania służące zwiększaniu retencji, utrzymaniu drożności cieków i rowów melioracyjnych, ograniczaniu nadmiernego uszczelniania powierzchni, ochronie terenów dolinnych przed niekontrolowaną zabudową oraz stosowaniu rozwiązań technicznych zmniejszających podatność zabudowy i infrastruktury na oddziaływanie wód powodziowych. Takie podejście pozostaje zgodne z zasadą adaptacji do zmian klimatu oraz z wymogiem prowadzenia polityki przestrzennej w sposób ograniczający ryzyko strat powodziowych.

Poziom krajowy i europejski

W ujęciu krajowym Strategia Rozwoju Gminy Panki wpisuje się w założenia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r., ponieważ wspiera rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony, poprawę jakości życia mieszkańców, wzrost dostępności usług publicznych, rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, cyfryzację, poprawę stanu infrastruktury technicznej oraz ochronę środowiska. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju wskazuje jako cel główny tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Strategia Gminy Panki jest również zgodna z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, której celem głównym jest efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju. W odniesieniu do Gminy Panki oznacza to potrzebę wzmacniania lokalnych przewag rozwojowych związanych z wiejskim charakterem gminy, funkcjami rolniczymi, lokalną przedsiębiorczością, dostępnością usług publicznych, poprawą infrastruktury komunalnej i drogowej, ochroną środowiska, racjonalnym gospodarowaniem przestrzenią oraz zwiększaniem odporności gminy na skutki zmian klimatu. Tak rozumiany rozwój pozostaje spójny z podejściem terytorialnym, w którym działania publiczne powinny być dostosowane do specyfiki danego obszaru, jego potencjałów i barier rozwojowych.

Z uwagi na wiejski charakter Gminy Panki istotne znaczenie ma także zgodność Strategii z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Dokument ten ukierunkowany jest m.in. na zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, ochronę różnorodności biologicznej, rozwój działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego, a także modernizację sektora rolnego poprzez wiedzę, innowacje i cyfryzację. Strategia Gminy Panki jest zgodna z tymi kierunkami poprzez działania służące poprawie jakości infrastruktury wiejskiej, ochronie zasobów środowiska,

zwiększaniu retencji, racjonalnemu gospodarowaniu wodami, wspieraniu lokalnej przedsiębiorczości oraz podnoszeniu jakości życia mieszkańców miejscowości wiejskich.

Na poziomie europejskim Strategia wpisuje się w kierunki wynikające z Europejskiego Zielonego Ładu, polityki spójności Unii Europejskiej oraz Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Dotyczy to przede wszystkim poprawy efektywności energetycznej, rozwoju odnawialnych źródeł energii, ograniczania emisji, ochrony środowiska, adaptacji do zmian klimatu, wzmacniania odporności społeczno-gospodarczej, poprawy jakości usług publicznych oraz zrównoważonego wykorzystania zasobów lokalnych. Europejski Zielony Ład ukierunkowuje transformację Unii Europejskiej na gospodarkę nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną, natomiast Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021–2027 stanowią istotne ramy finansowania reform i inwestycji służących odbudowie, odporności, transformacji energetycznej, cyfryzacji oraz rozwojowi lokalnemu.

W przypadku Gminy Panki szczególne znaczenie mają działania zgodne z kierunkami europejskimi i krajowymi, które odnoszą się do modernizacji infrastruktury publicznej, poprawy efektywności energetycznej budynków, rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ochrony zasobów wodnych, ograniczania skutków suszy i podtopień, poprawy jakości przestrzeni publicznych, rozwoju usług społecznych oraz wzmacniania lokalnej aktywności gospodarczej. Realizacja tych działań pozwala łączyć cele rozwoju lokalnego z szerszymi priorytetami polityki krajowej i europejskiej, w szczególności w zakresie spójności terytorialnej, neutralności klimatycznej, odporności społecznej i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich

3.2 3.4 Model funkcjonalno-przestrzenny

Obszary Strategicznej Interwencji w województwie śląskim

Zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, obszar strategicznej interwencji oznacza określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych albo o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna. Jednolity tekst ustawy został ogłoszony w Dz.U. 2024 poz. 324, przy czym w dokumentach strategicznych zasadne jest stosowanie zapisu „Dz.U. 2024 poz. 324 z późn. zm.”.

W Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” wskazano Obszary Strategicznej Interwencji o znaczeniu krajowym i regionalnym. W odniesieniu do województwa śląskiego dokument identyfikuje krajowe OSI, w tym Śląsk, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Na poziomie regionalnym Strategia wyróżnia OSI w ujęciu funkcjonalnym oraz tematycznym. Do OSI tematycznych zaliczono obszary cenne przyrodniczo, ośrodki wzrostu, gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza oraz gminy w transformacji górniczej. Strategia „Śląskie 2030” została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VI/24/1/2020 z dnia 19 października 2020 r.

Gmina Panki jest gminą wiejską położoną w województwie śląskim, w powiecie kłobuckim. Nie jest zatem miastem średnim tracącym funkcje społeczno-gospodarcze ani regionalnym ośrodkiem wzrostu w rozumieniu delimitacji przyjętej w Strategii „Śląskie 2030”, ponieważ w przypadku OSI „ośrodki

wzrostu" analizą objęto gminy miejskie i miejsko-wiejskie spełniające określone kryteria ludnościowe oraz funkcjonalne.

Gmina Panki nie została również wskazana w krajowej liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją dla programowania 2021–2027. Wśród gmin województwa śląskiego na tej liście ujęto Koniecpol, Irządze, Rajczę i Ujsoły, natomiast Gmina Panki nie została tam wymieniona. Oznacza to, że w Strategii Rozwoju Gminy Panki nie należy przedstawiać jej jako gminy formalnie zaliczonej do krajowego OSI obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.

Gmina Panki powinna być natomiast ujmowana w kontekście funkcjonalnym Subregionu Północnego Województwa Śląskiego. Subregion Północny obejmuje m.in. Powiat Kłobucki oraz Gminę Panki, a Strategia Rozwoju Subregionu Północnego Województwa Śląskiego na lata 2021–2027 z perspektywą do roku 2030 pełni funkcję strategii ZIT dla tego obszaru. Oznacza to, że kierunki rozwoju Gminy Panki powinny być powiązane z celami polityki terytorialnej Subregionu Północnego, w szczególności w zakresie poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju infrastruktury lokalnej, wzmacniania usług publicznych, ochrony środowiska oraz wykorzystania potencjałów przyrodniczych i gospodarczych obszarów wiejskich.

W Strategii „Śląskie 2030" dla Subregionu Północnego wskazano m.in. położenie na osi komunikacyjnej północ–południe, funkcję północnej bramy województwa śląskiego, występowanie obszarów o wysokich walorach środowiskowych i potencjale turystycznym, zdywersyfikowaną strukturę gospodarczą, rozwinięte rolnictwo ekologiczne, przetwórstwo rolne i agroturystykę. Do głównych wyzwań zaliczono natomiast podniesienie jakości powiązań drogowych, rozwój dróg pieszych i rowerowych, przezwyciężanie peryferyjnego położenia części obszarów wiejskich poprzez organizację zintegrowanego transportu zbiorowego, rozwój infrastruktury komunalnej, poprawę kapitału ludzkiego oraz przeciwdziałanie skutkom suszy i zagrożeniom powodziowym.

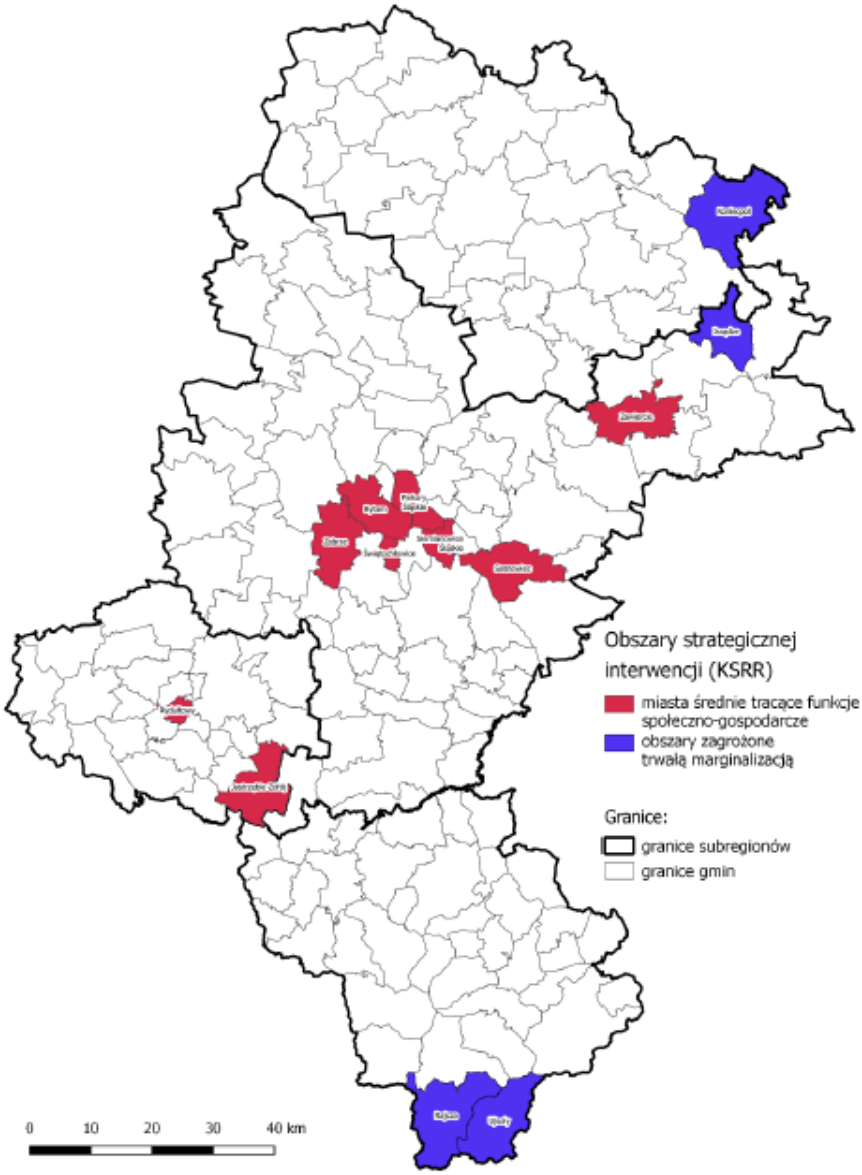
Istotnym uwarunkowaniem rozwojowym Gminy Panki jest również jej położenie w obszarze o wysokich walorach przyrodniczych. Część gminy związana jest z Parkiem Krajobrazowym „Lasy nad Górną Liswartą", który obejmuje m.in. gminy Panki, Przystajń, Wręczyca Wielka, Blachownia, Konopiska, Starcza, Boronów, Ciasna, Herby, Kochanowice, Koszęcin i Woźniki. W Strategii „Śląskie 2030" obszary cenne przyrodniczo zostały wyodrębnione jako jeden z regionalnych OSI konkurencyjnych, a ich delimitacja opiera się m.in. na występowaniu powierzchniowych form ochrony przyrody, takich jak parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, rezerwaty przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz korytarze ekologiczne.

W konsekwencji Gmina Panki powinna być ujmowana w Strategii przede wszystkim jako gmina wiejska Subregionu Północnego, wymagająca interwencji ukierunkowanej na poprawę dostępności komunikacyjnej, rozwój infrastruktury komunalnej, podnoszenie jakości usług publicznych, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, ochronę zasobów przyrodniczych oraz wzmacnianie odporności na skutki zmian klimatu. Szczególne znaczenie mają działania dotyczące modernizacji dróg lokalnych, poprawy powiązań z Kłobuckiem i Częstochową, rozwoju transportu publicznego, poprawy jakości powietrza, zwiększania retencji, ochrony dolin rzecznych i terenów leśnych oraz racjonalnego wykorzystania potencjału rolniczego i przyrodniczego gminy.

Takie ujęcie jest zgodne z logiką polityki terytorialnej województwa śląskiego, w której interwencja publiczna powinna odpowiadać rzeczywistym barierom i potencjałom danego obszaru. W przypadku Gminy Panki nie chodzi więc o przypisanie jej do kategorii miasta tracącego funkcje lub gminy zmarginalizowanej, lecz o właściwe powiązanie jej rozwoju z funkcjonalnym układem Subregionu

Północnego, ochroną obszarów cennych przyrodniczo, poprawą dostępności usług i infrastruktury oraz wzmacnianiem jakości życia mieszkańców gminy wiejskiej.

Rysunek 22 Lokalizacja gminy Panki na mapie województwa śląskiego uwzględniającej Obszary Strategicznej Interwencji

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Panki

Zgodnie z art. 10e ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy to docelowy układ elementów składowych przestrzeni, obejmujący w szczególności strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, system powiązań przyrodniczych, główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych, a także główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej. Model rozumiany jest jako przedstawienie długookresowej strategicznej wizji rozwoju gminy, wynikającej z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych oraz posiadanego potencjału, z uwzględnieniem specyfiki i zróżnicowania przestrzennego Gminy Panki.

Model wskazuje obszary, które Strategia uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi częściami gminy. Przedstawiony poniżej model został opracowany w oparciu o diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej oraz klimatyczno-środowiskowej Gminy Panki. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej powinien przyczyniać się do koordynacji przestrzennej planowanych działań, z uwzględnieniem zagadnień środowiskowych, ładu przestrzennego, dostępności komunikacyjnej, ochrony walorów krajobrazowych oraz potrzeb rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej.

W Gminie Panki proces kształtowania polityki przestrzennej odbywa się przy wykorzystaniu instrumentów planistycznych, w szczególności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz procedowanego planu ogólnego. Obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Panki obejmuje całość granic administracyjnych gminy, a polityka przestrzenna była dotychczas realizowana w znacznym stopniu w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Według uzasadnienia do projektu planu ogólnego, pokrycie terenu gminy planami miejscowymi wynosi około 70% powierzchni gminy, co powoduje, że plan ogólny będzie miał szczególne znaczenie przy podejmowaniu działań dotyczących zmian tych planów.

Gmina Panki prowadzi prace nad planem ogólnym, którego aktualna wersja została udostępniona w Biuletynie Informacji Publicznej wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, uzasadnieniem oraz załącznikami graficznymi. Plan ogólny sporządzany jest dla całego obszaru gminy, z wyłączeniem terenów zamkniętych, a po wejściu w życie będzie aktem prawa miejscowego uwzględnianym przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Model zawarty w niniejszej Strategii stanowić będzie punkt odniesienia dla koordynacji kierunków rozwoju przestrzennego, w tym dla racjonalnego wyznaczania terenów inwestycyjnych, ochrony terenów przyrodniczych oraz porządkowania struktury osadniczej.

Model z założenia stanowi ilustrację ukierunkowanej terytorialnie polityki rozwoju lokalnego Gminy Panki. Przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy wynikającą z jej położenia w północno-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie kłobuckim, w sąsiedztwie miasta Krzepice oraz gmin Opatów, Przystajń i Wręczyca Wielka. Uwzględnia także powiązania funkcjonalne z Kłobuckiem, Częstochową, Krzepicami i pozostałymi ośrodkami ponadlokalnymi, wiejski charakter gminy, strukturę rolniczo-osadniczą, uwarunkowania przyrodnicze oraz znaczenie głównych korytarzy komunikacyjnych.

Model wskazuje, na podstawie wniosków z diagnozy oraz analizy uwarunkowań przestrzennych, obszary kluczowe dla osiągnięcia celów rozwoju gminy, w tym obszary o potencjale osadniczym, rolniczym, gospodarczym, usługowym, rekreacyjnym i przyrodniczym, a także obszary wymagające szczególnej ochrony lub ostrożnego gospodarowania przestrzenią. Szczególne znaczenie mają tu: miejscowość Panki jako główny ośrodek administracyjno-usługowy gminy, układ miejscowości wiejskich pełniących funkcje mieszkaniowe, rolnicze i uzupełniające, tereny rolnicze, tereny leśne, dolina Pankówki, obszary cenne przyrodniczo oraz główne powiązania transportowe zapewniające dostępność do Kłobucka, Częstochowy, Krzepic i sąsiednich gmin.

Sieć osadniczą Gminy Panki tworzy układ miejscowości wiejskich, wśród których funkcję centralną pełni miejscowość Panki jako siedziba władz gminy oraz podstawowy ośrodek usług publicznych. W skład gminy wchodzą m.in. miejscowości: Aleksandrów, Cyganka, Jaciska, Janiki, Kałmuki, Kawki, Konieczki,

Koski, Kostrzyna, Kotary, Pacanów, Panki, Praszczyki, Ślusarze, Zwierzyniec Trzeci i Żerdzina. Układ ten ma charakter rozproszony, typowy dla gminy wiejskiej, dlatego istotnym kierunkiem polityki przestrzennej powinno być wzmacnianie istniejących struktur osadniczych, ograniczanie nieuzasadnionego rozpraszania zabudowy oraz koncentrowanie nowej zabudowy w miejscach posiadających dostęp do infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Główną osią komunikacyjną gminy jest droga wojewódzka nr 494 relacji Częstochowa – Bierdzany, przebiegająca przez teren gminy i zapewniająca powiązania z Częstochową, Wręczycą Wielką, Pankami, Olesnem i układem ponadlokalnym. Układ drogowy uzupełniają drogi powiatowe i gminne, obsługujące poszczególne miejscowości oraz zapewniające powiązania z sąsiednimi gminami. Istotne znaczenie ma również linia kolejowa nr 181 relacji Herby Nowe – Oleśnica, przebiegająca przez obszar gminy, ze stacją kolejową w miejscowości Panki. Elementy te powinny stanowić podstawę dla kształtowania dostępności transportowej, poprawy bezpieczeństwa ruchu, rozwoju powiązań pieszych i rowerowych oraz wzmacniania funkcji Panek jako lokalnego węzła osadniczo-usługowego.

System powiązań przyrodniczych Gminy Panki opiera się przede wszystkim na dolinie Pankówki, lokalnych ciekach i rowach melioracyjnych, terenach leśnych, zadrzewieniach śródpolnych, obszarach rolnych oraz terenach objętych formami ochrony przyrody. Na obszarze gminy występują cenne przyrodniczo obszary, w tym Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą”, rezerwat przyrody „Modrzewiowa Góra”, pomniki przyrody oraz lasy ochronne. Model powinien zatem uwzględniać konieczność zachowania ciągłości ekologicznej, ochrony dolin rzecznych, ograniczania presji inwestycyjnej na tereny przyrodnicze oraz prowadzenia rozwoju przestrzennego w sposób zgodny z wymogami ochrony krajobrazu i bioróżnorodności.

Istotnym uwarunkowaniem przestrzennym są także obszary szczególnego zagrożenia powodzią występujące na terenie gminy, związane przede wszystkim z układem hydrograficznym Pankówki. W projekcie planu ogólnego wskazano, że na terenie Gminy Panki występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, natomiast wały przeciwpowodziowe nie występują. W związku z tym model struktury funkcjonalno-przestrzennej powinien zakładać ograniczanie lokalizacji nowej zabudowy na terenach zagrożonych zalaniem, utrzymanie terenów otwartych w dolinach cieków, ochronę naturalnej retencji oraz dostosowanie kierunków rozwoju przestrzennego do wymogów bezpieczeństwa powodziowego.

W zakresie infrastruktury technicznej model powinien uwzględniać istniejące i planowane elementy systemów wodno-kanalizacyjnych, energetycznych, komunikacyjnych oraz społecznych. Podstawę zaopatrzenia w wodę stanowią ujęcia głębinowe. Część miejscowości nadal korzysta z ujęć zlokalizowanych poza obszarem gminy, natomiast w Pankach funkcjonuje gminne ujęcie wody ze stacją uzdatniania przy ul. Dworcowej; planowana jest jego dalsza rozbudowa. Sieć kanalizacyjna nie obejmuje całej gminy, a zorganizowany system odprowadzania ścieków dotyczy przede wszystkim części miejscowości Panki. Oczyszczone ścieki trafiają do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni typu SBR, której odbiornikiem jest rzeka Pankówka. Z tego względu ważnym kierunkiem rozwoju pozostaje rozbudowa kanalizacji sanitarnej, poprawa gospodarki wodno-ściekowej oraz ograniczanie presji na wody powierzchniowe i podziemne.

Niekiedy obszarem problemowym dla rozwoju gminy jest obszar całej jednostki, zwłaszcza gdy ograniczenia wynikają z rozproszenia sieci osadniczej, kosztów rozbudowy i utrzymania infrastruktury, niewystarczającej dostępności transportu publicznego, presji na środowisko, zagrożeń klimatycznych lub ograniczonej dostępności usług publicznych. W przypadku Gminy Panki model ma za zadanie nakreślić docelowy układ przestrzenny z uwzględnieniem relacji między funkcją mieszkaniową,

rolniczą, usługową, gospodarczą, komunikacyjną, przyrodniczą i infrastrukturalną. Na podstawie modelu możliwe jest wskazywanie obszarów strategicznej interwencji, zarówno wynikających z dokumentów regionalnych, jak i identyfikowanych na poziomie lokalnym.

Podsumowując, w praktyce model na poziomie lokalnym określa i sytuuje przestrzennie:

– wizję i cele rozwojowe Gminy Panki,
– obszary kluczowe dla rozwoju gminy,
– ogólne zasady gospodarowania konkretnymi strefami i obszarami wskazanymi w modelu,
– schematyczne rozmieszczenie najważniejszych kierunków inwestycji i interwencji publicznej,
– relacje pomiędzy strukturą osadniczą, systemem przyrodniczym, układem komunikacyjnym oraz infrastrukturą techniczną i społeczną.

W przedmiotowej Strategii przyjęto następujący zakres modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej w Gminie Panki:

– strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, w tym znaczeniem miejscowości Panki jako głównego ośrodka administracyjno-usługowego oraz pozostałych miejscowości jako elementów uzupełniających układ osadniczy gminy;
– system powiązań przyrodniczych, obejmujący w szczególności dolinę Pankówki, lokalne cieki, rowy melioracyjne, tereny leśne, Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą”, rezerwat przyrody „Modrzewiowa Góra”, pomniki przyrody, lasy ochronne oraz tereny wymagające zachowania ciągłości ekologicznej;
– główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym drogowych, kolejowych, pieszych i rowerowych, istotne dla dostępności wewnętrznej gminy oraz powiązań z Kłobuckiem, Częstochową, Krzepicami i otoczeniem ponadlokalnym;
– główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej, w szczególności infrastrukturę wodociągową, kanalizacyjną, energetyczną, komunikacyjną, edukacyjną, społeczną, rekreacyjną i administracyjną;
– ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania struktur przestrzennych, obejmujące racjonalne wykorzystanie terenów już zurbanizowanych, ochronę ładu przestrzennego, ograniczanie rozpraszania zabudowy, ochronę zasobów przyrodniczych, zachowanie terenów otwartych w dolinach cieków, uwzględnienie zagrożenia powodziowego oraz dostosowanie rozwoju przestrzennego do możliwości infrastrukturalnych i środowiskowych gminy.

Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Rola Gminy Panki w rozwoju regionu

Gmina Panki jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie kłobuckim. Zajmuje powierzchnię 5 494 ha, tj. około 55 km², co stanowi 6,18% powierzchni powiatu kłobuckiego oraz 0,44% powierzchni województwa śląskiego. Gmina graniczy z miastem i gminą Krzepice oraz gminami Opatów, Wręczyca Wielka i Przystajń. Jej położenie w północnej części województwa śląskiego, w sąsiedztwie Kłobucka, Krzepic i Częstochowy, wyznacza podstawowe kierunki powiązań funkcjonalnych gminy, zwłaszcza w zakresie dostępu do usług ponadlokalnych, rynku pracy, edukacji, administracji i transportu.

Sieć osadniczą gminy tworzy układ 16 miejscowości wiejskich: Aleksandrów, Cyganka, Jaciska, Janiki, Kałmuki, Kawki, Konieczki, Koski, Kostrzyna, Kotary, Pacanów, Panki, Praszczyki, Ślusarze, Zwierzyniec Trzeci i Żerdzina. Funkcję głównego ośrodka gminnego pełni miejscowość Panki, będąca siedzibą władz gminy oraz miejscem koncentracji podstawowych usług publicznych. W Pankach zlokalizowane są najważniejsze instytucje obsługi mieszkańców, natomiast funkcje edukacyjne, społeczne i kulturalne uzupełniają jednostki organizacyjne gminy, w tym Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły podstawowe oraz Publiczne Przedszkole w Pankach.

Charakter funkcjonalny Gminy Panki wynika z połączenia funkcji rolniczej, mieszkaniowej, usługowej, komunikacyjnej i przyrodniczej. Sektor rolniczy pozostaje istotnym elementem struktury gospodarczo-przestrzennej gminy, a użytki rolne zajmują około 60% jej powierzchni. Jednocześnie rozwój przestrzenny gminy musi uwzględniać układ przyrodniczy związany z dolinami Pankówki i Kukówki, terenami leśnymi oraz obszarami objętymi ochroną, w tym Parkiem Krajobrazowym „Lasy nad Górną Liswartą", rezerwatem przyrody „Modrzewiowa Góra" i pomnikami przyrody. Elementy te nie powinny być traktowane wyłącznie jako zasób krajobrazowy, lecz jako trwałe uwarunkowanie polityki przestrzennej, ograniczające możliwość niekontrolowanego rozpraszania zabudowy i wymagające zachowania ciągłości ekologicznej.

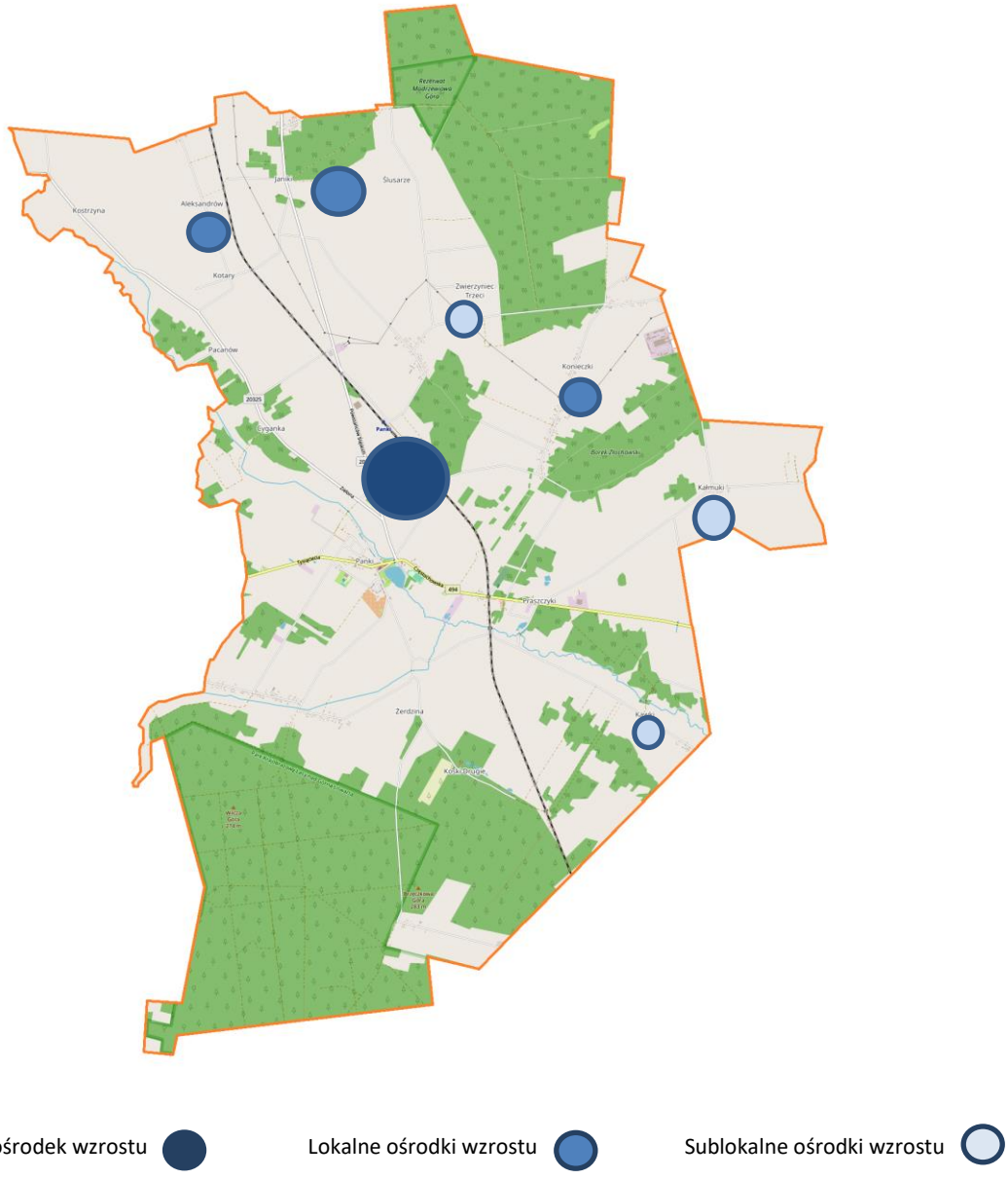
Znaczenie Gminy Panki w układzie ponadlokalnym wzmacniają powiązania komunikacyjne. Główną osią drogową jest droga wojewódzka nr 494 relacji Bierdzany – Olesno – Panki – Wręczyca Wielka – Częstochowa, uzupełniana przez sieć dróg powiatowych i gminnych. Przez obszar gminy przebiega również linia kolejowa nr 181 relacji Herby Nowe – Kępno – Oleśnica, ze stacją kolejową w Pankach. Układ ten nadaje miejscowości Panki szczególne znaczenie jako lokalnemu węzłowi dostępności, łączącemu funkcje administracyjno-usługowe z obsługą komunikacyjną mieszkańców gminy.

Rola i hierarchia jednostek osadniczych

Hierarchia osadnicza Gminy Panki ma charakter jednoośrodkowy. Miejscowość Panki pełni funkcję nadrzędnego ośrodka administracyjno-usługowego, w którym koncentrują się najważniejsze funkcje publiczne, społeczne, edukacyjne, kulturalne i komunikacyjne. Pozostałe miejscowości tworzą układ uzupełniający, oparty głównie na funkcjach mieszkaniowych, rolniczych, lokalnie usługowych oraz przyrodniczo-krajobrazowych. Z punktu widzenia modelu funkcjonalno-przestrzennego oznacza to potrzebę wzmacniania miejscowości Panki jako centrum obsługi mieszkańców, przy jednoczesnym utrzymaniu roli pozostałych jednostek osadniczych jako miejsc zamieszkania, aktywności rolniczej i lokalnej integracji społecznej. Rozwój zabudowy powinien być prowadzony przede wszystkim w powiązaniu z istniejącą strukturą miejscowości, dostępnością komunikacyjną oraz możliwością obsługi infrastrukturalnej, tak aby ograniczać rozpraszanie zabudowy i nadmierne koszty rozwoju sieci technicznych.

Poniżej przedstawiono przyjęty w modelu podział Gminy Panki na główny ośrodek gminny, miejscowości uzupełniające oraz powiązania funkcjonalno-przestrzenne istotne dla dalszego kształtowania struktury osadniczej gminy.

Rysunek 23 Ośrodki wzrostu w gminie Panki

Źródło: opracowanie własne

Panki stanowią główny ośrodek rozwoju Gminy Panki, koncentrujący podstawowe funkcje administracyjne, usługowe, społeczne, oświatowe, kulturalne i sportowe. Jest to siedziba gminy wiejskiej położonej w północno-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie kłobuckim. W miejscowości Panki zlokalizowane są najważniejsze instytucje obsługi mieszkańców, w tym Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki oraz Publiczne Przedszkole. Koncentracja tych funkcji powoduje, że Panki pełnią rolę podstawowego centrum życia społeczno-gospodarczego i administracyjnego całej gminy.

Znaczenie Panek wzmacniają również lokalne uwarunkowania przestrzenne i środowiskowe. Gmina ma charakter typowo rolniczy, a prawie 60% jej powierzchni stanowią użytki rolne; jednocześnie na jej obszarze występują liczne lasy wchodzące w skład Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”.

Dodatkowym elementem tożsamości lokalnej jest historyczny związek miejscowości Panki z dawnym hutnictwem, odzwierciedlony również w symbolice gminy.

Rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy gminy determinowany jest przede wszystkim przez funkcję Panek jako centralnego ośrodka administracyjno-usługowego oraz przez położenie gminy w układzie powiązań z Krzepicami, Kłobuckiem, Częstochową, Przystajnią, Opatowem i Wręczycą Wielką. Przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 494 relacji Częstochowa – Bierdzany, stanowiąca główną oś komunikacyjną gminy, a układ transportowy uzupełniają drogi powiatowe i gminne obsługujące poszczególne sołectwa. Istotne znaczenie ma także linia kolejowa nr 181 relacji Herby Nowe – Oleśnica, na której znajduje się stacja kolejowa Panki.

Lokalne ośrodki wzrostu, pełniące funkcje uzupełniające wobec miejscowości Panki, tworzą przede wszystkim sołectwa o znaczeniu mieszkaniowym, rolniczym, usługowym i komunikacyjnym, w tym Konieczki, Aleksandrów, Janiki. Ich znaczenie wynika z obsługi lokalnych potrzeb mieszkańców, powiązań drogowych z głównym ośrodkiem gminnym, funkcji rolniczych, aktywności społecznej oraz lokalizacji wybranych usług publicznych, w szczególności placówek oświatowych w Konieczkach i Aleksandrowie.

Sublokalne ośrodki wzrostu stanowią pozostałe sołectwa, w tym Koski, Kałmuki i Zwierzyniec Trzeci, które pełnią przede wszystkim funkcje mieszkaniowe, rolnicze, środowiskowe i lokalno-społeczne. Układ tych jednostek tworzy strukturę osadniczą typową dla gminy wiejskiej: z wyraźnie dominującym ośrodkiem centralnym w Pankach oraz siecią mniejszych miejscowości zapewniających obsługę lokalnych potrzeb mieszkańców i utrzymanie funkcji rolniczo-przyrodniczych. Oficjalny wykaz sołectw gminy obejmuje m.in. Koski-Żerdzinę, Panki, Kawki, Praszczyki, Cygankę-Pacanów, Kałmuki, Jaciska, Zwierzyniec Trzeci, Kostrzynę-Kotary, Konieczki, Janiki-Ślusarze oraz Aleksandrów.

W efekcie struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Panki ma charakter hierarchiczny. Wieś Panki pełni funkcję głównego centrum administracyjnego, usługowego, społecznego i komunikacyjnego, natomiast pozostałe sołectwa stanowią zaplecze mieszkaniowe, rolnicze, przyrodnicze i lokalno-usługowe. Kierunki rozwoju gminy powinny wzmacniać tę strukturę poprzez koncentrację podstawowych usług publicznych w Pankach, poprawę dostępności komunikacyjnej sołectw, rozwój infrastruktury technicznej, ochronę terenów rolnych i leśnych oraz podnoszenie jakości przestrzeni publicznych w miejscowościach wiejskich.

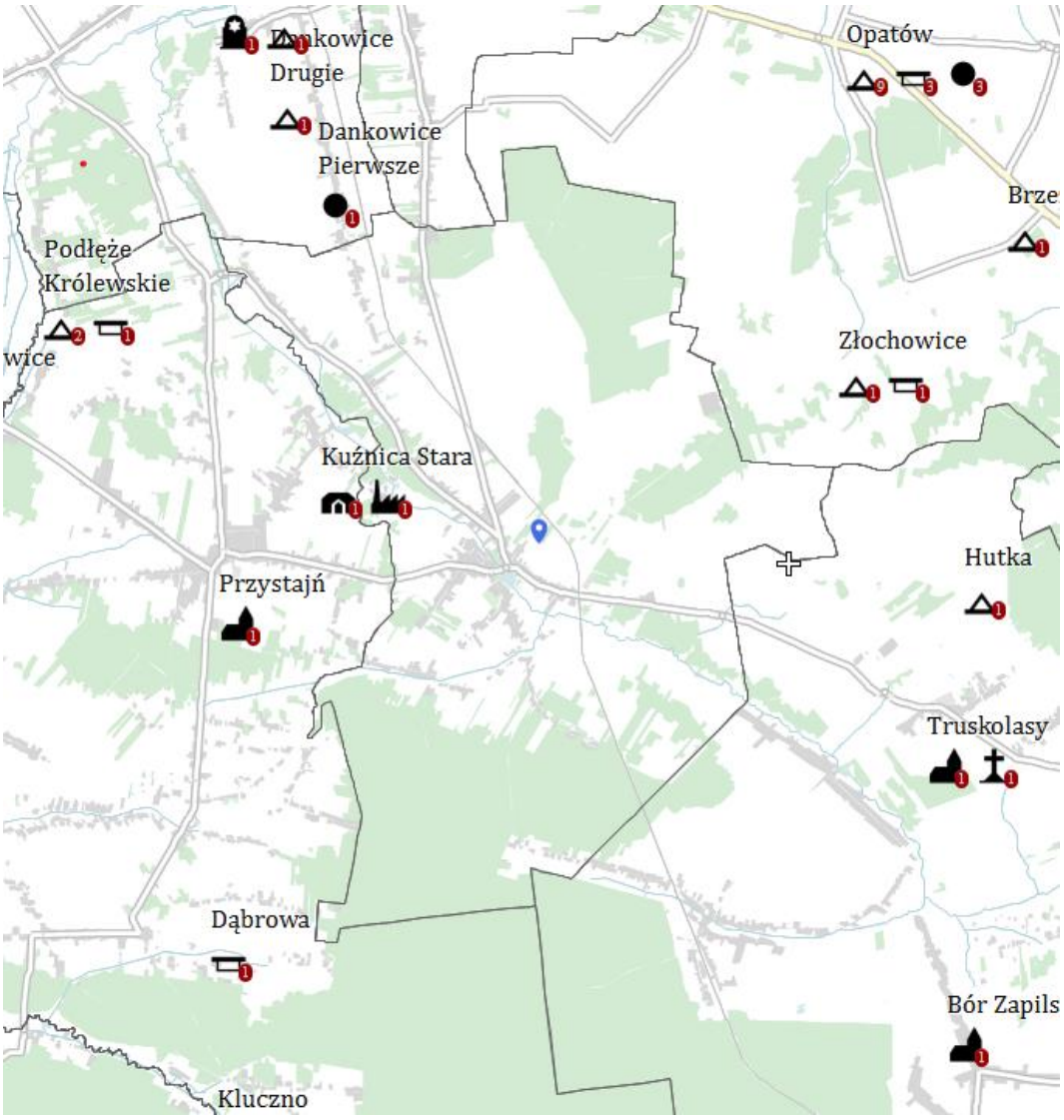
Charakterystyka funkcjonalno-przestrzenna gminy

Poniżej opisano szczegółowo kwestie wpływające na rozwój funkcjonalno-przestrzenny gminy Panki

a) Dobra kulturowe

Poniżej przedstawiono graficznie orientacyjne rozmieszczenie dóbr kulturowych (zabytki wpisane do Rejestru Zabytków) w gminie Panki

Rysunek 24 Rozmieszczenie dóbr kulturowych o dużej wartości kulturowej i historycznej w gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy.zabytek.gov.pl

Na terenie Gminy Panki występują obiekty i stanowiska objęte ochroną konserwatorską przede wszystkim poprzez ujęcie w Gminnej Ewidencji Zabytków oraz w dokumentach planistycznych gminy. Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Panki gminna ewidencja zabytków obejmuje 21 nieruchomych obiektów zabytkowych, przy czym na terenie gminy brak jest obiektów wpisanych do rejestru zabytków (Rysunek 27.). Do obiektów ujętych w ewidencji należą m.in. budynki mieszkalne w miejscowościach Aleksandrów, Janiki, Konieczki, Panki i Zwierzyniec Trzeci, kaplica w Janikach, most żelazny w Pankach, dwór w Pankach, kościół parafialny w Pankach, cmentarz w Pankach, budynek dworca PKP w Pankach oraz obora i stodoła w Zwierzyńcu Trzecim.

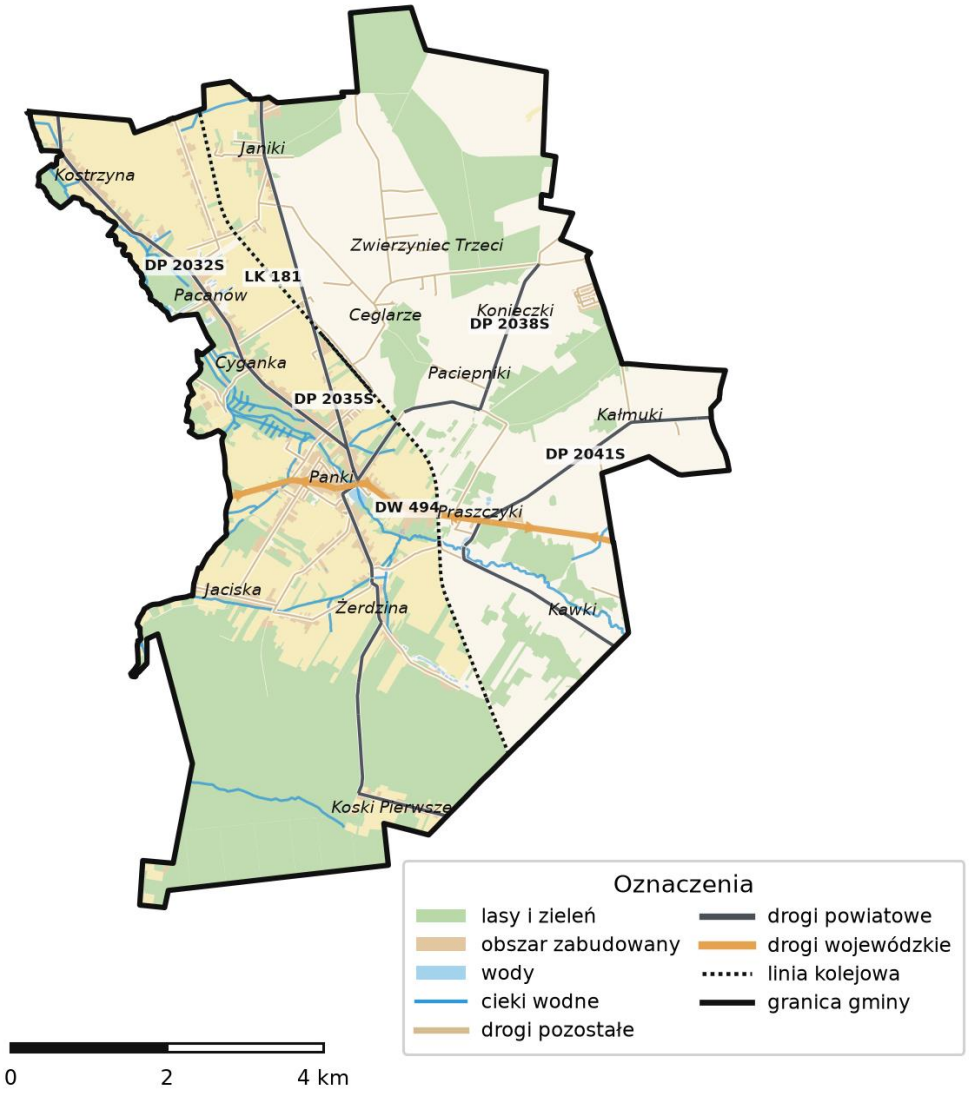
Znaczenie dziedzictwa kulturowego Gminy Panki nie ogranicza się wyłącznie do pojedynczych obiektów ujętych w ewidencji. Istotne są również historyczne układy zabudowy wiejskiej, lokalne obiekty sakralne, cmentarze, obiekty kolejowe, zabudowa mieszkalna i gospodarcza, relikty dawnej działalności przemysłowej związanej z górnictwem rud żelaza i hutnictwem oraz stanowiska archeologiczne. Na obszarze gminy zlokalizowano 60 stanowisk archeologicznych, jednak zgodnie z dokumentami planistycznymi nie występują tu stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.

Przy planowaniu działań inwestycyjnych należy zatem uwzględniać ochronę obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, stanowisk archeologicznych, stref ochrony archeologicznej oraz obszarów krajobrazu kulturowego związanych z dawnym górnictwem rud żelaza i hutnictwem. Szczególnej ostrożności wymagają działania prowadzone w miejscowości Panki, w rejonie Cyganki oraz w obszarach występowania stanowisk archeologicznych, ponieważ prace ziemne i inwestycje infrastrukturalne mogą wymagać uzgodnień z właściwymi służbami konserwatorskimi.

b) Główne korytarze i elementy sieci transportowych

Poniżej przedstawiono graficznie orientacyjny przebieg dróg w gminie Panki

Rysunek 25 Układ transportowy i osadniczy gminy Panki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK i OpenStreetMap.

Układ komunikacyjny Gminy Panki opiera się przede wszystkim na drodze wojewódzkiej nr 494, drogach powiatowych i gminnych oraz linii kolejowej nr 181. Główną osią komunikacyjną gminy jest droga wojewódzka nr 494 relacji Częstochowa – Bierdzany, która zapewnia powiązania z Częstochową,

Wręczycą Wielką, Przystajnią, Olesnem oraz układem ponadlokalnym. Układ drogowy uzupełniają drogi powiatowe i gminne, obsługujące poszczególne miejscowości oraz zapewniające powiązania z gminami sąsiednimi, w tym z Krzepicami, Opatowem, Przystajnią i Wręczycą Wielką. Dokumenty planistyczne wskazują, że przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 494, a układ drogowy uzupełnia sieć dziewięciu dróg powiatowych.

W ujęciu funkcjonalnym największe znaczenie ma dostępność miejscowości Panki jako głównego ośrodka administracyjno-usługowego gminy oraz zapewnienie powiązań transportowych pomiędzy Pankami a pozostałymi miejscowościami wiejskimi. Istotnym elementem dostępności zewnętrznej jest również linia kolejowa nr 181 relacji Herby Nowe – Oleśnica, przebiegająca przez obszar gminy, ze stacją kolejową w miejscowości Panki. W projekcie planu ogólnego wskazano, że odcinek tej linii na terenie gminy ma długość około 9 km, a stacja w Pankach jest jedyną stacją kolejową w gminie.

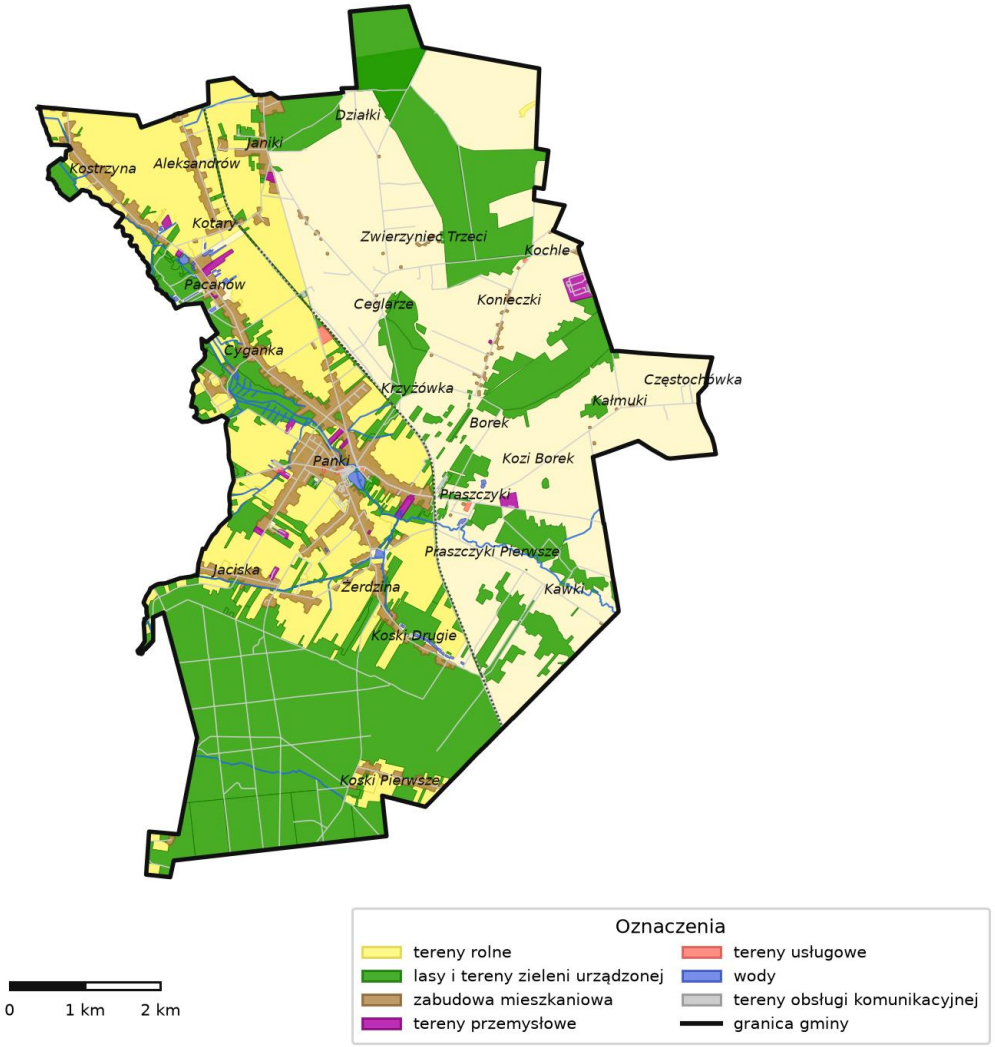
Komunikacja zbiorowa w gminie realizowana jest przez połączenia autobusowe regionalne oraz połączenia kolejowe. Dokumenty planistyczne wskazują autobusowe kierunki połączeń m.in. do Częstochowy, Przystajni, Krzepic, Kłobucka, Olesna, Kuźnicy Nowej, Starokrzepic, Kamińska i Stanów, a także dalsze relacje ponadregionalne. W zakresie kolei linia nr 181 zapewnia połączenia m.in. w kierunku Herbów Nowych, Krzepic, Tarnowskich Gór, Wielunia, Bytomia i Katowic.

Ograniczona dostępność transportu zbiorowego w części miejscowości oraz rozproszony układ osadniczy stanowią istotne uwarunkowanie funkcjonalno-przestrzenne, ponieważ wpływają na dostęp mieszkańców do edukacji, usług publicznych, ochrony zdrowia, rynku pracy i kultury. Z tego względu rozwój układu drogowego, poprawa bezpieczeństwa ruchu, modernizacja dróg lokalnych, budowa chodników w miejscach koncentracji ruchu pieszego oraz rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej powinny być traktowane jako ważne kierunki polityki przestrzennej gminy. Studium wskazuje także na potrzebę poprawy stanu nawierzchni oraz budowy chodników, szczególnie na odcinkach dojść do szkół i obiektów użyteczności publicznej.

c) System powiazań przyrodniczych

Poniżej przedstawiono graficznie orientacyjny podział terenu gminy na tereny rolnicze, mieszkaniowe, zielone i wody.

Rysunek 26 Struktura użytkowania terenu gminy Panki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przestrzennych GUGiK i OpenStreetMap.

Z powyższej mapy wynika, że w strukturze użytkowania terenu gminy Panki dominują tereny rolnicze, a znaczący udział mają również kompleksy leśne. Układ uzupełniają wody powierzchniowe oraz zabudowa mieszkaniowa skoncentrowana w miejscowości Panki i pozostałych wsiach gminy.

d) Model funkcjonalno-przestrzenny

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Panki przedstawia docelowy, kierunkowy układ najważniejszych elementów przestrzeni gminy w perspektywie obowiązywania Strategii. Łączy on strukturę sieci osadniczej i hierarchię miejscowości, system powiązań przyrodniczych, główne korytarze transportowe, elementy infrastruktury technicznej i społecznej oraz obszary o określonych funkcjach i potencjałach rozwojowych. Model nie stanowi wyłącznie odwzorowania istniejącego zagospodarowania, lecz wskazuje sposób dalszego kształtowania spójnej struktury przestrzennej, z uwzględnieniem

zarówno potrzeb rozwojowych, jak i konieczności ochrony zasobów środowiska. Takie rozumienie modelu odpowiada jego ustawowej definicji jako docelowego układu elementów składowych przestrzeni gminy.

Podstawę układu osadniczego stanowi miejscowość Panki, pełniąca funkcję głównego ośrodka administracyjnego, usługowego, społecznego i gospodarczego gminy. Koncentrują się w niej najważniejsze obiekty usług publicznych, infrastruktury społecznej i technicznej oraz funkcje związane z obsługą mieszkańców całej gminy. Pozostałe miejscowości tworzą układ osadniczy rozwinięty przede wszystkim wzdłuż istniejących dróg powiatowych i gminnych. Kierunkiem rozwoju powinno być wzmacnianie funkcji centralnych Panek, uzupełnianie zabudowy w granicach istniejących struktur osadniczych oraz ograniczanie jej niekontrolowanego rozpraszania na terenach rolnych, leśnych i przyrodniczo cennych. Pozwoli to na bardziej efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury, poprawę dostępności usług oraz ograniczenie kosztów rozbudowy sieci technicznych.

Główną osią zewnętrznych powiązań komunikacyjnych pozostaje droga wojewódzka nr 494, zapewniająca dostęp do Częstochowy oraz połączenie z zachodnią częścią regionu. Układ ten uzupełniają drogi powiatowe, które łączą Panki z poszczególnymi miejscowościami i tworzą podstawowy system obsługi komunikacyjnej gminy. Istotne znaczenie posiada również linia kolejowa nr 181 Herby Nowe–Oleśnica, przebiegająca przez centralną część gminy, ze stacją kolejową w Pankach. W modelu zakłada się zachowanie i wzmacnianie dostępności transportowej ośrodka gminnego, poprawę parametrów lokalnego układu drogowego oraz rozwój bezpiecznych powiązań pieszych i rowerowych pomiędzy miejscowościami, usługami publicznymi i terenami rekreacyjnymi.

Integralnym elementem modelu jest system przyrodniczy gminy, którego podstawę stanowią zwarte kompleksy leśne, doliny rzeczne, tereny rolne i łąkowe, zadrzewienia śródpolne oraz obszary objęte ochroną przyrody. Szczególne znaczenie mają doliny Pankówki i Kukówki wraz z lokalnymi ciekami, rowami melioracyjnymi i terenami podmokłymi. Pełnią one jednocześnie funkcje hydrologiczne, retencyjne, krajobrazowe i ekologiczne, dlatego powinny być chronione przed nadmiernym uszczelnianiem powierzchni, zabudową ograniczającą odpływ wód oraz przerywaniem ciągłości roślinności nadrzecznej. System ten obejmuje również fragment Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”, rezerwat przyrody „Modrzewiowa Góra”, pomniki przyrody oraz lasy ochronne.

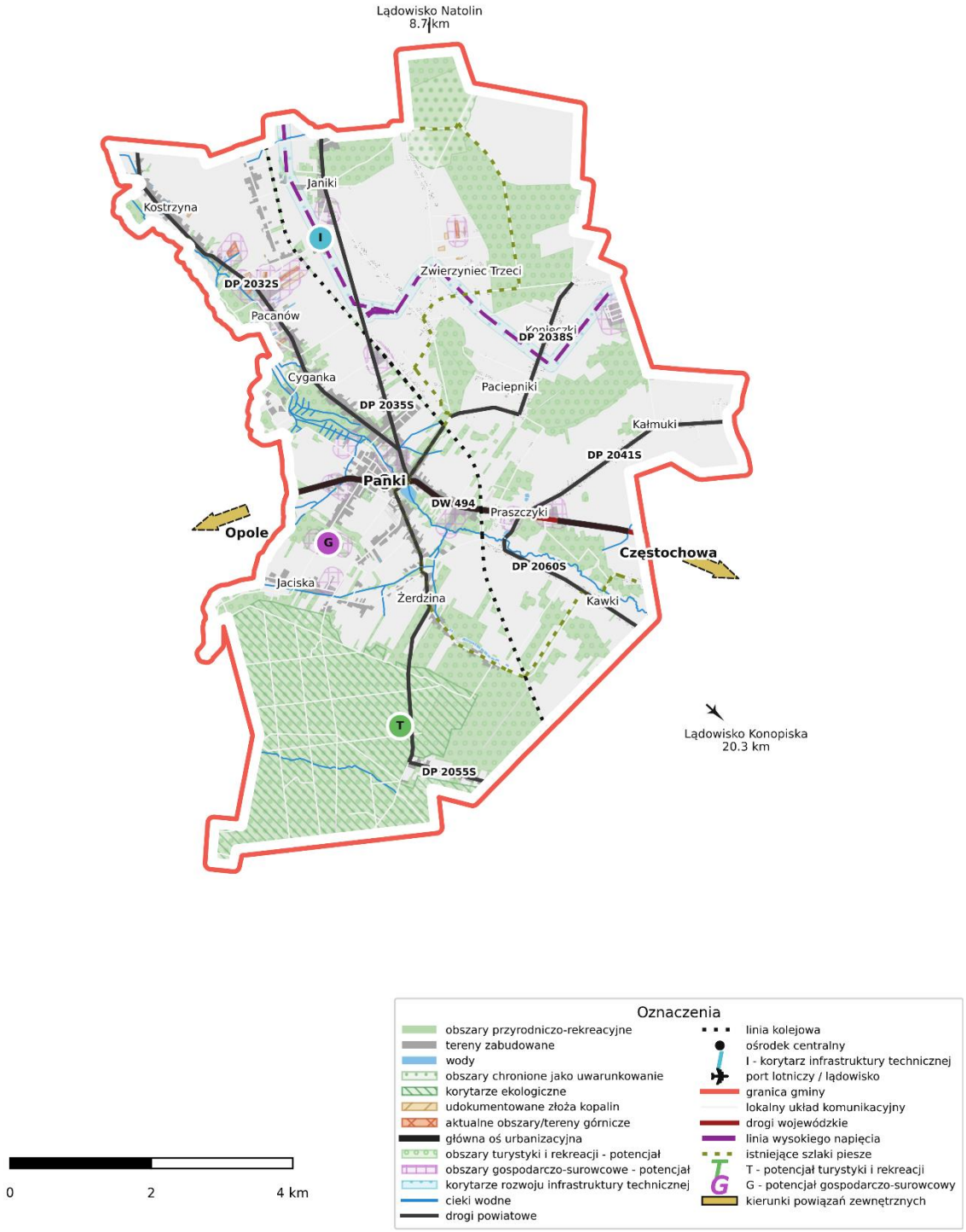
W modelu należy wyraźnie wyodrębnić system korytarzy ekologicznych, ponieważ odpowiada on ustawowemu komponentowi „systemu powiązań przyrodniczych” i warunkuje zachowanie ciągłości siedlisk oraz możliwości przemieszczania się organizmów. Na obszarze Gminy Panki występują dwa istotne powiązania tego rodzaju. Południową część gminy obejmuje krajowy korytarz ekologiczny wskazany w ramach sieci ECONET POLSKA, natomiast przez część północno-wschodnią przebiega krajowy korytarz spójności obszarów chronionych „Modrzewiowa Góra–Dębowa Góra”, łączący rezerwat „Modrzewiowa Góra” w Gminie Panki z rezerwatem „Dębowa Góra” położonym na terenie Gminy Kłobuck.

Polityka przestrzenna powinna zmierzać do zachowania drożności tych korytarzy poprzez ochronę kompleksów leśnych, dolin cieków, zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadrzecznych oraz ograniczanie powstawania nowych barier przestrzennych. W szczególności należy przeciwdziałać rozpraszaniu zabudowy, tworzeniu ciągłych pasm zabudowy przecinających korytarze, grodzeniu terenów uniemożliwiającemu migrację zwierząt oraz lokalizowaniu infrastruktury powodującej istotną fragmentację siedlisk. Przy planowaniu dróg i infrastruktury technicznej należy zachowywać biologiczną przepuszczalność terenu, a w miejscach kolizji przewidywać odpowiednie rozwiązania minimalizujące. Obowiązujące studium wskazuje m.in. potrzebę utrzymania zadrzewień oraz zachowania przejść umożliwiających ciągłość korytarza „Modrzewiowa Góra–Dębowa Góra".

Model wskazuje również obszary posiadające potencjał rozwoju funkcji gospodarczych, surowcowych, technicznych oraz turystyczno-rekreacyjnych. Rozwój tych funkcji powinien następować przede wszystkim w miejscach posiadających odpowiednią dostępność komunikacyjną i możliwość obsługi infrastrukturalnej, przy jednoczesnym respektowaniu ograniczeń wynikających z ochrony przyrody, krajobrazu, wód, lasów i ciągłości korytarzy ekologicznych. Rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych powinien wykorzystywać walory kompleksów leśnych, krajobrazu wiejskiego i istniejących zasobów wodnych, lecz mieć charakter ekstensywny i nie prowadzić do degradacji terenów przyrodniczo cennych.

Model stanowi przestrzenne przełożenie celów i kierunków rozwoju gminy oraz podstawę formułowania rekomendacji dotyczących prowadzenia polityki przestrzennej. Ma on charakter strategiczny i kierunkowy — nie zastępuje planu ogólnego ani miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i nie przesądza o szczegółowych granicach przeznaczenia poszczególnych nieruchomości. Konkretne lokalizacje, parametry zabudowy, zasady zagospodarowania oraz warunki realizacji przedsięwzięć powinny być ustalane w aktach planowania przestrzennego, dokumentacji projektowej i odpowiednich postępowaniach administracyjnych.

Rysunek 27 Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Panki

Źródło: opracowanie własne

Zauważalna jest znaczna koncentracja planowanych przedsięwzięć w Gminie Panki

Znaczna część planowanych inwestycji, w tym również wpisanych do przedmiotowej Strategii, dotyczy obszaru całej gminy a ich dokładna lokalizacja nie jest możliwa do określenia na etapie tworzenia Strategii i rzeczonego modelu funkcjonalno-przestrzennego (np. termomodernizacja obiektów komunalnych). Są to inwestycje pożądane w gminie, ale ich dokładne umiejscowienie i określenie skali czy sposobu realizacji nie zostało dokonane przez Gminę na etapie opracowywania niniejszego dokumentu

e) Obszar Strategicznej Interwencji gminy

Problemy rozwojowe Gminy Panki występują w różnych częściach jej obszaru, jednak ich natężenie i charakter przestrzenny są zróżnicowane. Z tego względu lokalny obszar strategicznej interwencji należy definiować funkcjonalnie i selektywnie, zgodnie z dalszymi ustaleniami modelu, a nie utożsamiać z całym obszarem gminy.

f) Problemy funkcjonalno-przestrzenne

Do głównych problemów funkcjonalno-przestrzennych Gminy Panki należą: problem tzw. „niskiej emisji", brak sieci gazowej, stan części dróg wymagający modernizacji, niedobory infrastruktury rowerowej, ograniczony zasięg kanalizacji sanitarnej oraz potrzeba poprawy jakości zasobów mieszkaniowych.

W układzie regionalnym Gmina Panki pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjno-usługowego w Subregionie Północnym i pozostaje funkcjonalnie powiązana z Kłobuckiem oraz Częstochową.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Kształtowanie polityki przestrzennej Gminy Panki powinno opierać się na wzmacnianiu istniejącej struktury osadniczej, ochronie zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz racjonalnym wykorzystaniu terenów już wyposażonych lub możliwych do wyposażenia w infrastrukturę techniczną. W układzie funkcjonalno-przestrzennym szczególne znaczenie posiada miejscowość Panki jako główny ośrodek administracyjno-usługowy gminy, a także główne korytarze komunikacyjne, tj. droga wojewódzka nr 494 oraz linia kolejowa nr 181. Wokół tych elementów powinna być koncentrowana zasadnicza część działań związanych z poprawą dostępności usług publicznych, obsługą komunikacyjną mieszkańców, porządkowaniem przestrzeni publicznych oraz rozwojem funkcji mieszkaniowych i gospodarczych. Dokumentacja planu ogólnego wskazuje, że droga wojewódzka nr 494 stanowi główną oś komunikacyjną gminy, natomiast przez obszar gminy przebiega również linia kolejowa nr 181 Herby Nowe – Oleśnica, ze stacją kolejową w Pankach.

Znaczna część działań rozwojowych może mieć charakter ogólnogminny i nie wymaga wskazania jednej punktowej lokalizacji na etapie opracowywania Strategii. Dotyczy to zwłaszcza przedsięwzięć z zakresu poprawy dostępności komunikacyjnej, modernizacji dróg lokalnych, rozwoju infrastruktury pieszej i rowerowej, rozbudowy kanalizacji sanitarnej, poprawy zaopatrzenia w wodę, zwiększania efektywności energetycznej, ochrony środowiska, retencji, adaptacji do zmian klimatu oraz poprawy jakości przestrzeni publicznych. W dokumentacji planu ogólnego wskazano, że sieć kanalizacyjna nie obejmuje całego obszaru gminy, a zorganizowany system odprowadzania ścieków obejmuje przede wszystkim część miejscowości Panki; jednocześnie przewiduje się kompleksową realizację kanalizacji w pozostałej części gminy.

W polityce przestrzennej gminy należy zachować wyraźne rozróżnienie pomiędzy obszarami koncentracji funkcji osadniczych i usługowych a obszarami wymagającymi ochrony przyrodniczej, krajobrazowej lub hydrologicznej. W granicach Gminy Panki występują formy ochrony przyrody, w tym Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą", rezerwat przyrody „Modrzewiowa Góra" oraz pomniki przyrody. Oznacza to konieczność prowadzenia polityki przestrzennej w sposób ograniczający presję inwestycyjną na tereny leśne, doliny cieków, obszary cenne przyrodniczo oraz krajobrazy otwarte, szczególnie tam, gdzie pełnią one funkcje ekologiczne, retencyjne i krajobrazowe.

Istotnym uwarunkowaniem przestrzennym są również obszary szczególnego zagrożenia powodzią związane z układem hydrograficznym Pankówki. W dokumentacji planu ogólnego wskazano, że teren gminy położony jest w zlewni Liswarty, główną rzeką jest Pankówka, a na terenie gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. W związku z tym rozwój zabudowy powinien być ograniczany na terenach zagrożonych zalaniem, a doliny cieków wodnych powinny być traktowane jako obszary pełniące funkcje retencyjne, ekologiczne i krajobrazowe, a nie jako podstawowa rezerwa terenów inwestycyjnych.

Obszar Strategicznej Interwencji gminy

W przypadku Gminy Panki nie należy utożsamiać lokalnego obszaru strategicznej interwencji z obszarem rewitalizacji, ponieważ w aktualnej dokumentacji planu ogólnego wskazano, że na terenie gminy nie wyznaczono obszarów zdegradowanych ani obszarów rewitalizacji. Nie występują również obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji. Oznacza to, że interwencja strategiczna powinna być definiowana funkcjonalnie, a nie poprzez przeniesienie modelu rewitalizacyjnego właściwego dla innych gmin.

Lokalny obszar strategicznej interwencji w Gminie Panki powinien obejmować przede wszystkim: miejscowość Panki jako główny ośrodek administracyjno-usługowy, obszary wymagające poprawy obsługi infrastrukturalnej, w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, tereny powiązane z głównymi korytarzami komunikacyjnymi, doliny Pankówki i lokalnych cieków oraz obszary przyrodniczo-krajobrazowe wymagające ochrony przed nadmierną presją inwestycyjną. Tak rozumiany OSI gminny nie oznacza objęcia całej gminy jednakowym zakresem działań, lecz wskazanie tych części struktury przestrzennej, w których interwencja publiczna ma największe znaczenie dla spójności osadniczej, dostępności usług, bezpieczeństwa środowiskowego i ograniczania kosztów rozwoju infrastruktury.

W szerszym ujęciu Gmina Panki powinna być analizowana jako część Subregionu Północnego Województwa Śląskiego. Strategia Rozwoju Subregionu Północnego wskazuje, że subregiony w polityce rozwoju województwa śląskiego stanowią regionalne obszary strategicznej interwencji w ujęciu funkcjonalnym, a Gmina Panki jest jedną z jednostek tworzących Subregion Północny. Wymaga to koordynacji lokalnej polityki przestrzennej z kierunkami działań subregionalnych, zwłaszcza w zakresie transportu, usług publicznych, ochrony środowiska, energetyki, gospodarki wodno-ściekowej, rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i jakości przestrzeni życia mieszkańców.

Problemy funkcjonalno-przestrzenne

Do głównych problemów funkcjonalno-przestrzennych Gminy Panki należy zaliczyć rozproszony układ części miejscowości wiejskich, konieczność wzmacniania roli Panek jako centrum gminnego, potrzebę poprawy dostępności komunikacyjnej, ograniczony zasięg kanalizacji sanitarnej, brak infrastruktury gazowej, presję na tereny otwarte, występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz potrzebę ochrony terenów leśnych i przyrodniczo cennych. Dokumentacja planistyczna wskazuje, że

zabudowa koncentruje się głównie w miejscowości Panki, natomiast pozostałe wsie mają bardziej rozproszony układ osadniczy. Wskazuje również, że sieć wodociągowa obejmuje 99,3% budynków, ale skanalizowanie gminy jest słabiej rozwinięte i obejmuje 58,6% budynków.

Szczególnego znaczenia nabiera więc prowadzenie rozwoju przestrzennego w sposób selektywny i uporządkowany. Nowa zabudowa powinna być lokalizowana przede wszystkim w powiązaniu z istniejącymi strukturami osadniczymi, dostępnością komunikacyjną oraz możliwością racjonalnej obsługi infrastrukturą techniczną. Należy ograniczać rozpraszanie zabudowy na terenach rolnych, leśnych, dolinnych i zagrożonych powodzią, ponieważ prowadzi ono do wzrostu kosztów infrastrukturalnych, pogorszenia ładu przestrzennego oraz zwiększenia presji na środowisko.

W opracowaniu graficznego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej należy uwzględnić przede wszystkim: miejscowość Panki jako centrum administracyjno-usługowe, pozostałe miejscowości wiejskie jako układ uzupełniający, drogę wojewódzką nr 494, linię kolejową nr 181, drogi powiatowe i gminne, dolinę Pankówki, obszary szczególnego zagrożenia powodzią, Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą”, rezerwat „Modrzewiowa Góra”, lasy, grunty rolne, obszary wymagające rozwoju kanalizacji oraz tereny wskazane do ochrony krajobrazowej. W dokumentacji planu ogólnego odnotowano również, że audyt krajobrazowy województwa śląskiego wskazuje na terenie gminy krajobraz priorytetowy „Krzepice”, co dodatkowo wzmacnia potrzebę uwzględniania aspektu krajobrazowego w polityce przestrzennej.

Wobec powyższego ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Panki powinny obejmować: wzmacnianie miejscowości Panki jako głównego ośrodka usług publicznych; koncentrację nowej zabudowy w istniejących strukturach osadniczych; ograniczanie rozpraszania zabudowy; rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej; poprawę bezpieczeństwa i dostępności transportowej; ochronę dolin cieków, lasów i obszarów przyrodniczo cennych; uwzględnianie zagrożenia powodziowego; ochronę krajobrazu otwartego oraz koordynację lokalnych działań inwestycyjnych z dokumentami planistycznymi gminy, województwa śląskiego i Subregionu Północnego.

a) Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Jednym z podstawowych kierunków polityki przestrzennej Gminy Panki powinno być zachowanie ciągłości systemu przyrodniczego, ochrona zasobów wodnych, ograniczanie presji zabudowy na tereny otwarte oraz poprawa jakości środowiska w obszarach zamieszkania. Gmina posiada istotne uwarunkowania środowiskowe związane z doliną Pankówki, lokalnymi ciekami i rowami melioracyjnymi, terenami leśnymi, gruntami rolnymi oraz formami ochrony przyrody. W granicach gminy występują m.in. Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą”, rezerwat przyrody „Modrzewiowa Góra” oraz pomniki przyrody, co wymaga prowadzenia rozwoju przestrzennego w sposób podporządkowany ochronie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i hydrologicznych.

Polityka przestrzenna powinna ograniczać rozpraszanie zabudowy, zwłaszcza na terenach leśnych, rolnych, dolinnych, zmeliorowanych, zagrożonych powodzią oraz w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo. Rozwój zabudowy należy koncentrować przede wszystkim w ramach istniejących struktur osadniczych, w miejscach możliwych do racjonalnej obsługi komunikacyjnej i infrastrukturalnej. Uzasadnienie do projektu planu ogólnego wskazuje, że zabudowa koncentruje się głównie w miejscowości Panki, natomiast pozostałe wsie mają bardziej rozproszony układ osadniczy, co wzmacnia potrzebę porządkowania rozwoju przestrzennego i ograniczania kosztów obsługi infrastrukturalnej.

Ochrona wód powinna obejmować zachowanie funkcji doliny Pankówki i Kukówki, utrzymanie drożności rowów melioracyjnych, ochronę terenów retencyjnych, ograniczanie spływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych oraz stopniową poprawę gospodarki wodno-ściekowej. Gmina Panki położona jest w dorzeczu Liswarty, a lokalny układ hydrograficzny tworzą m.in. Pankówka, Kukówka, lokalne potoki i rowy melioracyjne. Dokumenty środowiskowe wskazują również, że Pankówka jest odbiornikiem ścieków oczyszczonych z oczyszczalni w Pankach, co dodatkowo uzasadnia ostrożność w zakresie rozwoju zabudowy i gospodarki wodno-ściekowej.

Szczególnego uwzględnienia wymagają obszary szczególnego zagrożenia powodzią. W uzasadnieniu do projektu planu ogólnego wskazano, że na terenie Gminy Panki występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, związane przede wszystkim z Pankówką, natomiast wały przeciwpowodziowe nie występują. Z tego względu tereny dolinne powinny być traktowane jako obszary pełniące funkcje retencyjne, ekologiczne i krajobrazowe, a nie jako podstawowa rezerwa terenów inwestycyjnych.

Ochrona powietrza powinna być prowadzona poprzez ograniczanie niskiej emisji, poprawę efektywności energetycznej budynków, wymianę nieefektywnych źródeł ciepła, rozwój odnawialnych źródeł energii w skali dostosowanej do uwarunkowań przestrzennych oraz ograniczanie spalania odpadów i paliw niskiej jakości. Program ochrony środowiska wskazuje, że główną przyczyną przekroczeń dla pyłu PM10 i benzo(a)pirenu w województwie śląskim pozostaje emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, czyli tzw. niska emisja.

b) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Polityka przestrzenna Gminy Panki powinna uwzględniać ochronę lokalnego dziedzictwa kulturowego, w szczególności obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, stanowisk archeologicznych oraz obszarów krajobrazu kulturowego związanych z historycznym górnictwem rud żelaza i hutnictwem. Studium wskazuje, że Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje 21 nieruchomych obiektów zabytkowych, przy czym na terenie gminy brak jest obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Do obiektów ujętych w ewidencji należą m.in. budynki mieszkalne, kaplica w Janikach, most żelazny w Pankach, dwór w Pankach, kościół parafialny w Pankach, cmentarz, budynek dworca PKP oraz obiekty gospodarcze w Zwierzyńcu Trzecim.

Ochroną planistyczną powinny być objęte również stanowiska archeologiczne oraz strefy ochrony archeologicznej, zwłaszcza w rejonie Panek, Cyganki i Praszczyk. Studium wskazuje, że na obszarze gminy zlokalizowano 60 stanowisk archeologicznych, reprezentujących okresy od pradziejów, przez średniowiecze, po okres nowożytny, jednak nie występują tu stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków. Na obszarach stanowisk archeologicznych i w strefach ochrony archeologicznej prace naruszające powierzchnię ziemi powinny być prowadzone z uwzględnieniem wymogów właściwych służb konserwatorskich.

Szczególne znaczenie dla tożsamości przestrzennej gminy mają obszary krajobrazu kulturowego w Pankach i Cygance, związane z dawnym górnictwem rud żelaza oraz hutnictwem. Nowe inwestycje w ich otoczeniu powinny być prowadzone z poszanowaniem skali zabudowy, lokalnego układu przestrzennego, historycznych form terenu, osi widokowych i charakteru krajobrazu. Studium wskazuje również, że na obszarze gminy nie występują obiekty, które można zakwalifikować jako dobra kultury współczesnej.

c) Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów powinny wynikać z wiejskiego charakteru Gminy Panki, jednoośrodkowej hierarchii osadniczej oraz potrzeby racjonalnego wykorzystania istniejącej infrastruktury. Miejscowość Panki powinna pozostać głównym ośrodkiem administracyjno-usługowym, natomiast pozostałe miejscowości powinny rozwijać przede wszystkim funkcje mieszkaniowe, rolnicze, lokalnie usługowe oraz przyrodniczo-krajobrazowe.

Rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej powinien być prowadzony przede wszystkim jako uzupełnianie istniejących struktur osadniczych, a nie jako rozproszona ekspansja na tereny rolne, leśne i dolinne. Uzasadnienie do projektu planu ogólnego wskazuje zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w perspektywie 20-letniej na poziomie 485 mieszkańców oraz wyznaczenie obszaru uzupełnienia zabudowy w celu bardziej kontrolowanego i uporządkowanego rozwoju urbanistycznego.

Przy lokalizacji nowej zabudowy należy uwzględniać dostępność komunikacyjną, możliwość obsługi wodociągowej i kanalizacyjnej, bliskość usług publicznych, ograniczenia wynikające z ochrony przyrody, zagrożenie powodziowe oraz koszty rozbudowy infrastruktury technicznej. Szczególnej ostrożności wymagają obszary dolin cieków, tereny zmeliorowane, grunty leśne, obszary objęte ochroną przyrody oraz tereny oddalone od istniejącej infrastruktury.

d) Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

Handel wielkopowierzchniowy nie stanowi podstawowego kierunku rozwoju przestrzennego Gminy Panki. Z uwagi na wiejski charakter gminy, skalę lokalnego rynku oraz rolę miejscowości Panki jako ośrodka administracyjno-usługowego priorytetem jest wzmacnianie usług lokalnych, dostępnych dla mieszkańców i powiązanych z istniejącą strukturą osadniczą.

Ewentualna lokalizacja obiektów handlowych o większej skali powinna być każdorazowo analizowana pod kątem wpływu na układ komunikacyjny, bezpieczeństwo ruchu, zapotrzebowanie na miejsca postojowe, lokalny handel, ład przestrzenny, krajobraz oraz sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej. Projekt planu ogólnego przewiduje strefę handlu wielkopowierzchniowego jako jedną z kategorii stref planistycznych, dlatego szczegółowe decyzje lokalizacyjne powinny wynikać z aktów planowania przestrzennego, a nie z ogólnego założenia o potrzebie rozwoju tego typu funkcji.

e) Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Kluczowe inwestycje celu publicznego powinny być lokalizowane w sposób wzmacniający spójność funkcjonalno-przestrzenną gminy, poprawiający jakość życia mieszkańców oraz ograniczający koszty obsługi infrastrukturalnej. Priorytet powinny mieć inwestycje związane z gospodarką wodno-ściekową, poprawą dostępności komunikacyjnej, bezpieczeństwem ruchu, rozwojem infrastruktury pieszej i rowerowej, ochroną środowiska, retencją, efektywnością energetyczną, dostępnością obiektów publicznych oraz jakością przestrzeni publicznych.

Szczególne znaczenie mają przedsięwzięcia dotyczące rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej. Uzasadnienie do projektu planu ogólnego wskazuje, że sieć wodociągowa obejmuje 99,3% budynków, natomiast skanalizowanie gminy wynosi 58,6% budynków; w Pankach funkcjonuje oczyszczalnia ścieków, a na terenie gminy brak infrastruktury gazowej. Oznacza to, że gospodarka wodno-ściekowa oraz energetyczna powinny być traktowane jako jedne z kluczowych obszarów interwencji publicznej.

Inwestycje celu publicznego powinny wzmacniać przede wszystkim miejscowość Panki jako centrum gminne, ale jednocześnie poprawiać dostępność usług dla mieszkańców pozostałych miejscowości. W gminie wskazano 23 obiekty infrastruktury społecznej, obejmujące m.in. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminną Bibliotekę Publiczną, placówki oświatowe, jednostki OSP, apteki, przychodnię zdrowia i placówkę pocztową. Rozmieszczenie i dostępność tych obiektów powinny być uwzględniane przy planowaniu inwestycji drogowych, pieszych, rowerowych i społecznych.

f) Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

W zakresie komunikacji należy dążyć do poprawy bezpieczeństwa ruchu, modernizacji dróg lokalnych, rozwoju chodników, przejść dla pieszych, oświetlenia oraz infrastruktury rowerowej. Główną osią komunikacyjną gminy pozostaje droga wojewódzka nr 494 relacji Częstochowa – Bierdzany, uzupełniona przez sieć dróg powiatowych i gminnych. Przez teren gminy przebiega także linia kolejowa nr 181 relacji Herby Nowe – Oleśnica, ze stacją kolejową w Pankach, co wzmacnia znaczenie miejscowości Panki jako lokalnego węzła dostępności.

Transport publiczny powinien być traktowany jako element polityki społecznej i przestrzennej, ponieważ wpływa na dostęp do edukacji, pracy, usług zdrowotnych, administracji, kultury i aktywności społecznej. Dokumentacja planistyczna wskazuje funkcjonowanie autobusowych połączeń regionalnych m.in. w kierunkach Częstochowy, Przystajni, Krzepic, Kłobucka i Olesna, a kolej zapewnia powiązania w układzie linii nr 181. Dalszy rozwój transportu powinien wzmacniać dostępność miejscowości Panki oraz ograniczać zależność mieszkańców rozproszonych miejscowości od transportu indywidualnego.

W zakresie infrastruktury technicznej podstawowe znaczenie powinny mieć działania dotyczące rozbudowy kanalizacji sanitarnej, utrzymania wysokiej dostępności sieci wodociągowej, poprawy gospodarki wodami opadowymi, ograniczania strat wody, retencji, efektywności energetycznej oraz ochrony wód powierzchniowych i podziemnych. W zakresie infrastruktury społecznej należy wzmacniać funkcję Panek jako głównego ośrodka usługowego, przy równoczesnym zapewnianiu dostępności podstawowych usług dla mieszkańców pozostałych miejscowości.

g) Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych o mocy przekraczającej 500 kW powinna następować wyłącznie w miejscach zgodnych z obowiązującymi aktami planowania przestrzennego oraz po uwzględnieniu oddziaływania na krajobraz, środowisko, zabudowę mieszkaniową, grunty rolne, system przyrodniczy i układ komunikacyjny. W Gminie Panki funkcja ta była już przedmiotem ustaleń planistycznych — miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszarów w obrębach Panki, Janiki i Zwierzyniec III dopuszcza lokalizację farm fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 500 kW na wskazanych terenach.

Preferowane powinny być lokalizacje o ograniczonej wrażliwości przyrodniczej i krajobrazowej, w powiązaniu z istniejącą infrastrukturą techniczną i bez konieczności wyznaczania ograniczeń dla terenów pozostających poza dyspozycją inwestora. W dokumentacji planu ogólnego wskazano również rekomendacje dotyczące nielokalizowania farm wiatrowych i fotowoltaicznych na obszarach szczególnie wrażliwych przyrodniczo oraz ograniczenie lokalizacji elektrowni wiatrowych o mocy przekraczającej 100 kW.

h) Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko powinny być lokalizowane w sposób ograniczający ryzyko konfliktów przestrzennych, środowiskowych i społecznych. Należy unikać ich lokalizacji w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, obiektów usług społecznych, terenów rekreacyjnych, dolin cieków, terenów leśnych, obszarów objętych ochroną przyrody oraz obszarów o wysokiej wartości krajobrazowej.

W przypadku Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą" należy uwzględniać ograniczenia wynikające z przepisów i dokumentów ochronnych dla tego obszaru. Uzasadnienie do projektu planu ogólnego przywołuje zakazy obowiązujące na terenie parku, w tym zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zakaz niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych oraz zakaz działań prowadzących do niekorzystnych zmian stosunków wodnych, z wyjątkami wynikającymi z przepisów szczególnych.

Na terenie Gminy Panki oraz w jej bezpośrednim sąsiedztwie nie występują zakłady o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Nie oznacza to jednak dowolności lokalizacyjnej dla funkcji uciążliwych. Dla przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko należy każdorazowo wymagać zgodności z miejscowymi planami, oceną oddziaływania na środowisko, ochroną wód, ochroną krajobrazu oraz zasadami minimalizowania emisji, hałasu, zapachów i presji transportowej.

i) Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna powinna być kształtowana z poszanowaniem funkcji gospodarczych, środowiskowych i krajobrazowych. Gmina Panki posiada wyraźny charakter rolniczo-leśny: studium wskazuje, że użytki rolne zajmują około 60% powierzchni gminy, natomiast lasy zajmują ponad 34% jej powierzchni. Oznacza to konieczność równoważenia funkcji produkcyjnej z ochroną krajobrazu, retencji, gleb, zadrzewień, dolin cieków i terenów leśnych.

Na terenach rolnych należy ograniczać nieuzasadnione rozpraszanie zabudowy, chronić grunty przydatne rolniczo, utrzymywać system rowów melioracyjnych oraz zachowywać zadrzewienia śródpolne, pasy buforowe i tereny otwarte. W planie ogólnym wskazano, że obszary gruntów zmeliorowanych występują głównie na użytkach rolnych w Aleksandrowie, Janikach, Cygance, Zwierzyńcu Trzecim, Kostrzynie i Pankach, a ich funkcją jest poprawa warunków gospodarowania oraz regulacja stosunków wodnych.

Na terenach leśnych i w ich sąsiedztwie należy unikać działań prowadzących do fragmentacji siedlisk, degradacji krajobrazu oraz zwiększenia presji inwestycyjnej. Uzasadnienie do projektu planu ogólnego wskazuje, że powierzchnia lasów na terenie Gminy Panki wynosi 1 885,69 ha, a lasy występują głównie w północnej i południowej części gminy. Grunty leśne powinny zasadniczo pozostać lasami, a ich funkcje przyrodnicze, retencyjne i krajobrazowe powinny być traktowane jako trwałe ograniczenie dla ekspansji zabudowy.

j) Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

W przypadku Gminy Panki nie należy przenosić rozwiązań właściwych dla gmin posiadających wyznaczony obszar rewitalizacji. Aktualna dokumentacja planu ogólnego wskazuje, że na terenie gminy

nie wyznaczono obszarów zdegradowanych ani obszarów rewitalizacji. Wskazano również, że nie występują obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Nie wyklucza to prowadzenia punktowych działań porządkujących, modernizacyjnych i przestrzennych, zwłaszcza w miejscach koncentracji usług publicznych, w rejonie istniejącej zabudowy, przy obiektach infrastruktury społecznej, w sąsiedztwie terenów pokopalnianych o znaczeniu krajobrazu kulturowego oraz w obszarach wymagających poprawy jakości przestrzeni publicznej. Działania te powinny mieć jednak charakter funkcjonalny i porządkujący, a nie być przedstawiane jako formalna rewitalizacja.

Podsumowując, polityka przestrzenna Gminy Panki powinna opierać się na wzmacnianiu miejscowości Panki jako centrum gminnego, koncentracji nowej zabudowy w istniejących strukturach osadniczych, rozwoju gospodarki wodno-ściekowej, poprawie dostępności komunikacyjnej, ochronie dolin Pankówki i Kukówki, ochronie lasów, terenów rolnych i obszarów objętych ochroną przyrody, a także na ostrożnym lokalizowaniu funkcji mogących generować konflikty środowiskowe, krajobrazowe lub społeczne.

4 Założenia wdrożeniowe

W punkcie opisano założenia systemu realizacji Strategii, przewidywane koszty realizacji działań wpisanych do Strategii oraz potencjalne źródła ich finansowania.

4.1 Planowane przedsięwzięcia

Poniżej przedstawiono priorytetowe przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym w przyjętej perspektywie czasowej Strategii.

Tabela 29 Lista priorytetowych przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym w ramach Strategii

Lp.	Inwestycja/projekt	Lokalizacja
1.	Przebudowa dróg gminnych nr 693024S i 693027S Panki-Ceglarze, Zwierzyniec Trzeci-Konieczki oraz budowa chodnika na ul. Ogrodowej od Hali Sportowej do bloków	Zwierzyniec Trzeci, Panki ul. Ogrodowa
2.	Przebudowa drogi gminnej nr 693032S Cyganka - Panki	Cyganka - Panki
3.	Przebudowa drogi gminnej nr 693008S i 693009S Jaciska - Panki	Jaciska - Panki
4.	Przebudowa drogi gminnej nr 693007S Panki - ul. Leśna	Panki ul. Leśna
5.	Budowa Centrum Przesiadkowego na terenie Gminy Panki realizowana w ramach projektu partnerskiego pn. „Budowa centrów przesiadkowych oraz sieci przystanków autobusowych na terenie Gmin: Krzepice, Przystajń, Panki”	Panki
6.	Rozbudowa sieci przystanków autobusowych na terenie Gminy Panki	teren całej Gminy
7.	Rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Panki	teren całej Gminy
8.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Praszczyki-Kawki	Praszczyki, Kawki
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej na ternie Gminy Panki	teren całej Gminy
10.	Budowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Panki	Panki, ul. Polna
11.	Budowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Panki	teren całej Gminy
12.	Rozbudowa ujęcia wody pitnej przy ul. Dworcowej w ms-c. Panki, Gmina Panki	Panki ul. Dworcowa
13.	Budowa systemu odprowadzania wód popłucznych ze stacji uzdatniania wody przy ul. Dworcowej w Pankach	Panki ul. Dworcowa
14.	Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych na terenie Gminy Panki	Panki ul. Łąkowa 8b
15.	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Panki-Termomodernizacja budynku Gminnego Przedszkola w Pankach wraz z realizacją programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Aktywny Maluch 2022-2029	Panki, ul. 1-ego Maja 7a
16.	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Pankach	Panki, ul. Tysiąclecia 17
17.	Utworzenie mieszkań socjalnych	teren całej Gminy
18.	Budowa instalacji OZE w budynkach i obiektach użyteczności publicznej na terenie Gminy Panki	Panki, ul. Tysiąclecia 5
19.	Wymiana źródeł ciepła w budynkach użyteczności publicznej	teren całej Gminy
20.	Budowa odnawialnych źródeł energii	teren całej Gminy
21.	Budowa magazynu sprzętu, żywności, artykułów medycznych w m-ci Panki, Gmina Panki	Panki
22.	Utworzenie miejsc doraźnego schronienia na terenie Gminy Panki	teren całej Gminy
23.	Likwidacja azbestu z nieruchomości położonych na terenie Gminy Panki	teren całej Gminy
24.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej	Praszczyki, Panki
25.	Budowa strefy rekreacji i sportu w Gminie Panki	teren całej Gminy
26.	Cyfryzacja urzędu	teren całej Gminy

Źródło: opracowanie własne

4.2 Ramy finansowe i źródła finansowania

Ramy finansowe

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Panki wymagać będzie zapewnienia odpowiednich ram organizacyjnych i finansowych, umożliwiających stopniowe wdrażanie zaplanowanych kierunków działań, przedsięwzięć inwestycyjnych oraz działań społecznych i środowiskowych. Ze względu na wieloletni charakter Strategii oraz zmienność uwarunkowań gospodarczych, finansowych i prawnych, ramy finansowe należy traktować jako układ otwarty, podlegający aktualizacji wraz z kolejnymi budżetami gminy, wieloletnią prognozą finansową, harmonogramami naborów zewnętrznych oraz przygotowaniem dokumentacji dla poszczególnych zadań.

Zakres finansowy Strategii będzie zależny przede wszystkim od wartości planowanych przedsięwzięć, możliwości budżetowych Gminy Panki, dostępności zewnętrznych źródeł finansowania, poziomu wymaganego wkładu własnego, zmian cen robót budowlanych, usług, materiałów i energii, a także kosztów przygotowania dokumentacji projektowej, technicznej, środowiskowej i aplikacyjnej. Znaczenie będą miały również koszty organizacyjne i administracyjne związane z koordynacją, monitorowaniem i rozliczaniem procesu wdrażania Strategii.

Finansowanie Strategii powinno opierać się na zasadzie montażu finansowego, polegającego na łączeniu środków własnych Gminy Panki z dostępnymi środkami zewnętrznymi, w tym środkami krajowymi, regionalnymi, europejskimi oraz środkami pochodzącymi od partnerów publicznych, społecznych i prywatnych. Takie podejście jest szczególnie istotne w przypadku zadań infrastrukturalnych, środowiskowych, społecznych i przestrzennych, których realizacja często przekracza możliwości finansowania wyłącznie z budżetu gminy.

Podstawowym źródłem finansowania pozostaje budżet Gminy Panki, w tym środki ujmowane corocznie w uchwale budżetowej oraz w wieloletniej prognozie finansowej. Środki własne gminy będą wykorzystywane zarówno do bezpośredniej realizacji zadań, jak i jako wkład własny wymagany przy ubieganiu się o dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych. Istotne znaczenie mogą mieć również środki Powiatu Kłobuckiego oraz Województwa Śląskiego, zwłaszcza w odniesieniu do przedsięwzięć dotyczących infrastruktury ponadlokalnej, transportu, edukacji, ochrony środowiska, polityki społecznej i rozwoju regionalnego.

Ważnym źródłem finansowania zadań Strategii będą środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2021–2027, w szczególności program regionalny Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 oraz właściwe krajowe programy finansowane z polityki spójności. Środki te mogą wspierać przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury technicznej, gospodarki wodno-ściekowej, efektywności energetycznej, ochrony środowiska, adaptacji do zmian klimatu, transportu, usług społecznych, edukacji, kultury, cyfryzacji oraz poprawy jakości przestrzeni publicznych.

Ze względu na wiejski charakter Gminy Panki istotne znaczenie mogą mieć również środki związane ze Wspólną Polityką Rolną, w szczególności działania ukierunkowane na rozwój obszarów wiejskich, poprawę jakości życia mieszkańców, wsparcie lokalnej przedsiębiorczości, ochronę środowiska, rozwój infrastruktury oraz aktywizację społeczności lokalnych. Uzupełniająco możliwe będzie korzystanie z

instrumentów krajowych i sektorowych, w tym programów rządowych, funduszy celowych, środków Banku Gospodarstwa Krajowego oraz programów właściwych ministerstw i agencji krajowych.

Dla przedsięwzięć środowiskowych, energetycznych, wodno-kanalizacyjnych, retencyjnych i związanych z ochroną powietrza szczególne znaczenie mogą mieć środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach. W przypadku zadań drogowych i poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego możliwe będzie ubieganie się o środki przeznaczone na rozwój dróg lokalnych, w tym instrumenty krajowe wspierające budowę, przebudowę i remont dróg gminnych oraz powiatowych.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności może stanowić źródło finansowania wyłącznie dla tych przedsięwzięć, które będą zgodne z zakresem tego instrumentu oraz możliwe do przygotowania, realizacji i rozliczenia w wymaganym terminie. Z tego względu KPO należy traktować jako źródło uzupełniające i krótkookresowe, a nie jako podstawę finansowania całej perspektywy strategicznej.

Uzupełniającym źródłem finansowania mogą być również programy Komisji Europejskiej, Fundusze Norweskie i Europejskiego Obszaru Gospodarczego, środki międzynarodowych instytucji finansowych, środki prywatne, wkład przedsiębiorców, organizacji społecznych i mieszkańców, a także finansowanie realizowane w formule partnerstw. Wykorzystanie tych źródeł będzie zależne od dostępności naborów, kwalifikowalności projektów, możliwości organizacyjnych gminy oraz gotowości partnerów do współpracy.

Przyjmuje się, że realizacja Strategii będzie następować etapowo, z uwzględnieniem hierarchii potrzeb rozwojowych, gotowości projektów do realizacji, możliwości pozyskania dofinansowania oraz wpływu poszczególnych zadań na jakość życia mieszkańców. Priorytet powinny uzyskiwać przedsięwzięcia wzmacniające podstawowe funkcje gminy, w szczególności w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, dostępności komunikacyjnej, bezpieczeństwa, ochrony środowiska, efektywności energetycznej, usług społecznych, edukacji, kultury, cyfryzacji i jakości przestrzeni publicznych.

Potencjalne źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Panki obejmują w szczególności:

– budżet Gminy Panki,
– wieloletnią prognozę finansową Gminy Panki,
– budżet Powiatu Kłobuckiego,
– budżet Województwa Śląskiego,
– środki budżetu państwa, w tym programy rządowe i fundusze celowe,
– Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027,
– krajowe programy operacyjne finansowane z polityki spójności 2021–2027,
– środki Wspólnej Polityki Rolnej,
– Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności, w zakresie zgodnym z terminami i zasadami tego instrumentu,
– środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
– środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach,
– środki Banku Gospodarstwa Krajowego,
– programy właściwych ministerstw i agencji krajowych,
– programy Komisji Europejskiej,
– Fundusze Norweskie i Europejskiego Obszaru Gospodarczego, jeżeli zostaną uruchomione nabory odpowiadające celom Strategii,
– środki prywatne oraz środki partnerów społecznych i gospodarczych.

4.3 System realizacji Strategii oraz wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniżej opisano podmioty zaangażowane w realizację Strategii, podstawy prawne regulujące funkcjonowanie Strategii, sposób wdrażania Strategii oraz jej wskaźniki.

Podmioty zaangażowane w realizację Strategii

W realizację Strategii zaangażowane będą instytucje publiczne z terenu Gminy Panki, jednostki organizacyjne gminy, podmioty finansujące i współfinansujące przedsięwzięcia zgodne z jej celami, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, podmioty społeczne oraz mieszkańcy gminy. Realizacja Strategii będzie wymagała współpracy zarówno na poziomie lokalnym, jak i ponadlokalnym, w szczególności w zakresie infrastruktury technicznej, edukacji, pomocy społecznej, kultury, ochrony środowiska, transportu, gospodarki wodno-ściekowej oraz aktywizacji społecznej.

Do instytucji publicznych z terenu gminy należy zaliczyć Gminę Panki wraz z jej jednostkami organizacyjnymi. Wśród jednostek tych wskazuje się w szczególności Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, Gminną Bibliotekę Publiczną w Pankach, Szkołę Podstawową im. Tadeusza Kościuszki w Pankach, Szkołę Podstawową im. Jana Pawła II w Konieczkach, Szkołę Podstawową im. Stanisława Staszica w Aleksandrowie oraz Publiczne Przedszkole w Pankach. Jednostki te będą uczestniczyć w realizacji Strategii w zakresie odpowiadającym ich zadaniom statutowym, zwłaszcza w obszarze usług społecznych, edukacji, kultury, sportu, integracji mieszkańców i wsparcia rodzin.

W realizację Strategii mogą być również zaangażowane jednostki powiatowe i ponadlokalne, których działalność oddziałuje na obszar Gminy Panki. Należy do nich zaliczyć w szczególności Powiat Kłobucki, Starostwo Powiatowe w Kłobucku, Powiatowy Zarząd Dróg w Kłobucku, Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku, Powiatową Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Kłobucku oraz Zespół Opieki Zdrowotnej w Kłobucku. Współpraca z tymi podmiotami może mieć znaczenie przede wszystkim przy realizacji zadań dotyczących dróg powiatowych, rynku pracy, pomocy społecznej, edukacji specjalistycznej, ochrony zdrowia oraz koordynacji działań o zasięgu ponadgminnym.

W zakresie ochrony zdrowia Strategia może uwzględniać współpracę z podmiotami leczniczymi funkcjonującymi na terenie gminy i w powiecie, jednak nie należy ich automatycznie traktować jako jednostek organizacyjnych Gminy Panki. W dokumentach gminnych wskazano, że w Pankach funkcjonuje Poradnia Medycyny Rodzinnej, obejmująca poradnię ogólną, poradnię ginekologiczną oraz laboratorium analiz lekarskich, a ponadto na terenie gminy działa niepubliczny zakład opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie oraz apteki.

Do organizacji pozarządowych oraz podmiotów społecznych należy zaliczyć w szczególności Ochotnicze Straże Pożarne, koła gospodyń wiejskich, kluby sportowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje działające w obszarze kultury, edukacji, sportu, rekreacji, turystyki, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, aktywizacji mieszkańców oraz rozwoju lokalnego. Rejestr stowarzyszeń publikowany przez Gminę Panki wskazuje m.in. koła gospodyń wiejskich w Pankach, Kostrzynie, Praszczykach i Kawkach, a dokumenty gminne odnoszą się również do współpracy z OSP, KGW, klubami sportowymi i organizacjami pożytku publicznego.

Jako podmioty finansujące i współfinansujące przedsięwzięcia w ramach Strategii należy wskazać, w zależności od charakteru projektu, m.in. Powiat Kłobucki, Samorząd Województwa Śląskiego, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, instytucje wdrażające program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Bank Gospodarstwa Krajowego, właściwe ministerstwa, agencje krajowe oraz inne instytucje obsługujące środki krajowe i europejskie. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 został przyjęty przez Zarząd Województwa Śląskiego i stanowi jedną z podstawowych ram finansowania przedsięwzięć regionalnych w obecnej perspektywie finansowej.

W odniesieniu do przedsięwzięć środowiskowych, energetycznych, wodno-kanalizacyjnych i klimatycznych szczególne znaczenie może mieć współpraca z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach oraz Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W przypadku projektów finansowanych ze środków regionalnych właściwym partnerem instytucjonalnym pozostaje samorząd województwa śląskiego oraz instytucje systemu wdrażania Funduszy Europejskich dla Śląskiego 2021–2027, natomiast w przypadku zadań rządowych, nadzorczych i zleconych — Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach.

Tabela 30 Podmioty zaangażowane w realizację Strategii

PODMIOTY ZAANGAŻOWANE W REALIZACJĘ STRATEGII	ROLA
Instytucje publiczne z terenu gminy	– stymulowanie podejmowania działań zgodnych ze Strategią, – monitoring realizacji Strategii, – współpraca z innymi podmiotami – aktualizacja Strategii – finansowanie i współfinansowanie działań – realizacja przedsięwzięć
Organizacje pozarządowe, fundacje w tym działające na terenie gminy Panki	– realizacja działań w szczególności w obszarze kultury, promocji gminy, aktywności fizycznej
Podmioty finansujące i współfinansujące przedsięwzięcia	– finansowanie i współfinansowanie przedsięwzięć
Przedsiębiorcy	– finansowanie i realizacja przedsięwzięć
Mieszkańcy	– udział w konsultacjach

Źródło: opracowanie własne

Najważniejszą rolę we wdrażaniu Strategii mają odgrywać instytucje publiczne z terenu gminy.

Regulacje prawne

Podstawowym aktem prawnym zobowiązującym samorządy gminne do prowadzenia polityki rozwoju jest Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2024 poz. 324 ze zm.). Zgodnie z tą ustawą politykę rozwoju prowadzą:

- w skali kraju - Rada Ministrów,
- w skali regionu - samorząd województwa,
- w skali lokalnej - samorząd powiatowy i gminny (art. 3).

Polityką rozwoju jest, w rozumieniu art. 2 tej ustawy, zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej, w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej. Zgodnie z ustawą zakres przedmiotowy tych działań obejmować powinien w szczególności zagadnienia:

- ochrony środowiska,
- ochrony zdrowia,
- promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych,
- rozwoju kultury, kultury fizycznej, sportu i turystyki,
- rozwoju miast i obszarów metropolitarnych,
- rozwoju obszarów wiejskich,
- rozwoju nauki i zwiększenia innowacyjności gospodarki, w tym rozwoju sektorów opartych na wykorzystaniu nowoczesnych technologii,
- rozwoju zachowań prospołecznych wspólnot lokalnych oraz budowy i umacniania struktur społeczeństwa obywatelskiego,
- rozwoju zasobów ludzkich, w tym podnoszenia poziomu wykształcenia społeczeństwa, kwalifikacji obywateli, jak również zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz łagodzeniu jego negatywnych skutków,
- stymulowania powstawania nowych miejsc pracy,
- tworzenia i modernizacji infrastruktury społecznej i technicznej,
- wspierania i unowocześniania instytucji państwa,
- wspierania rozwoju przedsiębiorczości,
- wspierania wzrostu gospodarczego,
- zwiększania konkurencyjności gospodarki.

Zgodnie z art. 4 przedstawionej wyżej ustawy politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju przy pomocy programów operacyjnych.

Ustawodawca jedynie bardzo ogólnie określił przedmiot, funkcje i procedury tworzenia strategii rozwoju na szczeblach lokalnych, pozostawiając decyzje w tym zakresie samorządom powiatów i gmin, koncentrując się głównie na zadaniach Rady Ministrów i samorządów województw.

Zasady realizacji Strategii

System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Panki obejmuje zasady wdrażania, monitorowania, oceny oraz finansowania działań wynikających z dokumentu. Jego celem jest zapewnienie spójności pomiędzy celami strategicznymi, kierunkami działań, dokumentami wykonawczymi gminy, corocznym budżetem, wieloletnią prognozą finansową oraz przedsięwzięciami realizowanymi przez jednostki organizacyjne gminy i partnerów zewnętrznych.

Strategia będzie wdrażana w sposób etapowy, z uwzględnieniem możliwości finansowych Gminy Panki, dostępności środków zewnętrznych, gotowości projektów do realizacji, wymogów formalnoprawnych oraz aktualnych potrzeb mieszkańców. Za koordynację procesu wdrażania odpowiadać będzie Wójt Gminy Panki, natomiast Rada Gminy Panki pełnić będzie funkcję uchwałodawczą, kontrolną i kierunkową w zakresie zgodności działań rozwojowych z przyjętymi celami Strategii.

W proces realizacji Strategii zaangażowane będą następujące podmioty:

Wójt Gminy Panki:

– odpowiada za koordynację wdrażania Strategii,
– inicjuje działania służące realizacji celów strategicznych i operacyjnych,
– koordynuje działania podejmowane przez Urząd Gminy Panki oraz jednostki organizacyjne gminy,
– podejmuje działania związane z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na realizację przedsięwzięć strategicznych,
– przedstawia Radzie Gminy informacje dotyczące postępów we wdrażaniu Strategii,
– inicjuje ewentualną aktualizację Strategii, jeżeli wynika to ze zmian prawnych, finansowych, społecznych, przestrzennych lub gospodarczych.

Rada Gminy Panki:

– analizuje postępy wdrażania Strategii,
– podejmuje uchwały niezbędne do realizacji przedsięwzięć wynikających ze Strategii,
– uwzględnia zadania strategiczne przy uchwalaniu budżetu gminy oraz wieloletniej prognozy finansowej,
– rozpatruje wnioski dotyczące aktualizacji Strategii,
– sprawuje funkcję kontrolną i kierunkową w zakresie zgodności działań rozwojowych z celami Strategii.

Urząd Gminy Panki oraz jednostki organizacyjne gminy:

– realizują zadania zgodne z celami i kierunkami działań Strategii,
– przygotowują projekty inwestycyjne, społeczne, środowiskowe, edukacyjne, kulturalne i organizacyjne,
– gromadzą dane potrzebne do monitorowania postępów realizacji Strategii,
– przekazują Wójtowi informacje o stopniu realizacji zadań, osiągniętych efektach, poniesionych nakładach i napotkanych trudnościach,
– identyfikują bariery, ryzyka i potrzeby aktualizacji działań strategicznych,
– współpracują z partnerami zewnętrznymi przy przygotowaniu i realizacji projektów.

Do jednostek organizacyjnych gminy, zgodnie z informacjami publikowanymi w BIP, należą m.in. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły podstawowe oraz Przedszkole w Pankach.

Partnerzy zewnętrzni:

- uczestniczą w realizacji zadań zgodnych z celami Strategii,
- współpracują przy przygotowywaniu i wdrażaniu projektów partnerskich,
- wspierają działania dotyczące rozwoju społecznego, gospodarczego, infrastrukturalnego, środowiskowego i przestrzennego gminy,
- uczestniczą w konsultacjach społecznych, działaniach informacyjnych oraz procesach monitorowania efektów Strategii.

Do partnerów zewnętrznych należy zaliczyć w szczególności Powiat Kłobucki, Województwo Śląskie, administrację rządową, instytucje zarządzające i pośredniczące w dystrybucji środków zewnętrznych,

organizacje pozarządowe, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, kluby sportowe, przedsiębiorców, podmioty społeczne, instytucje edukacyjne, mieszkańców oraz lokalnych liderów społecznych.

Strategia stanowi podstawowy dokument wyznaczający kierunki rozwoju Gminy Panki w przyjętej perspektywie czasowej. Dokumenty wykonawcze, sektorowe i programowe przygotowywane przez gminę powinny pozostawać z nią spójne, w szczególności w zakresie celów rozwojowych, kierunków działań, ustaleń przestrzennych, zasad ochrony środowiska, polityki społecznej, polityki inwestycyjnej oraz sposobu finansowania przedsięwzięć.

Zgodność dokumentów wykonawczych ze Strategią powinna być oceniana przede wszystkim na poziomie:

– celów strategicznych i operacyjnych,
– kierunków działań,
– planowanych efektów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych,
– rekomendacji dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej,
– zasad ochrony środowiska, adaptacji do zmian klimatu i poprawy jakości życia mieszkańców,
– zgodności przedsięwzięć inwestycyjnych z możliwościami finansowymi gminy i źródłami zewnętrznego finansowania.

Monitoring Strategii będzie służył systematycznej ocenie stopnia realizacji celów oraz identyfikacji zmian wymagających reakcji organizacyjnej, finansowej lub programowej. Monitoring powinien obejmować zarówno postęp rzeczowy i finansowy zadań, jak również ocenę ich efektów w odniesieniu do jakości życia mieszkańców, dostępności usług publicznych, stanu infrastruktury, ochrony środowiska, ładu przestrzennego i aktywności społecznej.

Informacje niezbędne do monitorowania Strategii powinny być gromadzone przez właściwe komórki Urzędu Gminy Panki oraz jednostki organizacyjne gminy, a następnie przekazywane Wójtowi Gminy Panki. Zakres monitoringu może obejmować w szczególności: stopień realizacji zadań, poniesione nakłady finansowe, źródła finansowania, osiągnięte wskaźniki, napotkane bariery, ryzyka opóźnień oraz potrzebę aktualizacji zakresu działań.

Monitoring może być prowadzony corocznie albo w innym przyjętym cyklu, dostosowanym do systemu sprawozdawczości gminy, prac nad budżetem i wieloletnią prognozą finansową oraz harmonogramu realizacji zadań. Wyniki monitoringu powinny stanowić podstawę do podejmowania decyzji dotyczących kontynuacji, modyfikacji, etapowania lub aktualizacji przedsięwzięć wskazanych w Strategii.

Aktualizacja Strategii może być przeprowadzona w przypadku istotnych zmian uwarunkowań prawnych, finansowych, społecznych, gospodarczych, środowiskowych lub przestrzennych, a także w przypadku przyjęcia nowych dokumentów nadrzędnych, zmiany dostępności źródeł finansowania albo wystąpienia nowych potrzeb rozwojowych gminy. Aktualizacja powinna być prowadzona w trybie właściwym dla dokumentów strategicznych gminy, z zachowaniem wymaganych procedur konsultacyjnych i uchwałodawczych.

Wdrażanie Strategii powinno odbywać się z zachowaniem zasady partnerstwa, przejrzystości i racjonalności wydatkowania środków publicznych. Oznacza to konieczność współpracy pomiędzy organami gminy, jednostkami organizacyjnymi, mieszkańcami, partnerami społecznymi,

przedsiębiorcami oraz instytucjami ponadlokalnymi. Szczególne znaczenie będzie miało przygotowywanie projektów w sposób umożliwiający skuteczne ubieganie się o dofinansowanie zewnętrzne oraz zapewnienie zgodności inwestycji z dokumentami planistycznymi, środowiskowymi i finansowymi gminy.

Przegląd i aktualizacja

Przegląd Strategii Rozwoju Gminy Panki może być prowadzony okresowo, w szczególności corocznie, w połowie okresu jej obowiązywania albo w sytuacji stwierdzenia istotnej potrzeby aktualizacji dokumentu. Potrzeba taka może wynikać ze zmiany uwarunkowań społecznych, gospodarczych, demograficznych, przestrzennych, środowiskowych, prawnych lub finansowych, a także z przyjęcia nowych dokumentów strategicznych i planistycznych na poziomie krajowym, regionalnym, powiatowym lub lokalnym.

Przegląd Strategii powinien służyć ocenie, czy przyjęte cele, kierunki działań, model funkcjonalno-przestrzenny, system wdrażania oraz potencjalne źródła finansowania pozostają aktualne wobec zmieniających się potrzeb mieszkańców i możliwości rozwojowych gminy. Szczególne znaczenie ma weryfikacja tych elementów, które bezpośrednio wpływają na skuteczność prowadzenia polityki lokalnej, w tym dostępność usług publicznych, stan infrastruktury technicznej, układ komunikacyjny, ochronę środowiska, gospodarkę przestrzenną oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych.

W przypadku stwierdzenia konieczności aktualizacji Strategii Wójt Gminy Panki może przedstawić Radzie Gminy Panki wniosek o rozpoczęcie procesu przeglądu lub aktualizacji dokumentu. Na tej podstawie określony zostanie zakres prac, sposób ich przeprowadzenia oraz harmonogram aktualizacji. Proces ten może być realizowany przy wykorzystaniu zasobów własnych gminy albo przy udziale ekspertów, konsultantów zewnętrznych lub partnerów instytucjonalnych.

W ramach przeglądu i ewentualnej aktualizacji analizie mogą podlegać w szczególności:

– zapisy części diagnostycznej, w odniesieniu do aktualnych danych statystycznych, dokumentów planistycznych, uwarunkowań środowiskowych i zmian zachodzących w otoczeniu gminy;
– misja i wizja rozwoju Gminy Panki oraz ich aktualność wobec zmieniających się potrzeb mieszkańców, sytuacji demograficznej, gospodarczej i przestrzennej;
– cele strategiczne i operacyjne oraz ich adekwatność do zweryfikowanych problemów, potencjałów i ograniczeń rozwojowych;
– kierunki działań, w tym ich zgodność z możliwościami finansowymi, organizacyjnymi i instytucjonalnymi gminy;
– model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej;
– system monitorowania, wskaźniki realizacji, zasady sprawozdawczości oraz potencjalne źródła finansowania;
– zgodność Strategii z dokumentami nadrzędnymi, w tym dokumentami krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i lokalnymi.

Zaktualizowany dokument Strategii powinien zostać poddany wymaganym procedurom konsultacyjnym i opiniodawczym, jeżeli wynika to z obowiązujących przepisów prawa lub zakresu wprowadzanych zmian. Następnie projekt aktualizacji Strategii zostaje przedstawiony Radzie Gminy Panki do przyjęcia w trybie właściwym dla dokumentów strategicznych gminy.

Ewaluacja ex-ante

Ewaluacja ex-ante, czyli ocena uprzednia, służy sprawdzeniu jakości dokumentu przed rozpoczęciem jego wdrażania. Jej celem jest ustalenie, czy Strategia została opracowana w sposób logiczny, spójny i adekwatny do zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych Gminy Panki. Ocena ta powinna obejmować zarówno część diagnostyczną, jak i cele, kierunki działań, model funkcjonalno-przestrzenny, system realizacji oraz założenia dotyczące finansowania.

W ramach ewaluacji ex-ante analizie podlegać powinny w szczególności następujące kryteria:

– trafność, rozumiana jako adekwatność przyjętych celów i kierunków działań do zidentyfikowanych problemów, potrzeb, zasobów i potencjałów rozwojowych Gminy Panki;
– skuteczność, czyli ocena, czy zaproponowane kierunki działań i przedsięwzięcia mogą realnie przyczynić się do osiągnięcia celów Strategii;
– efektywność, rozumiana jako relacja pomiędzy planowanymi efektami a przewidywanymi nakładami finansowymi, organizacyjnymi i instytucjonalnymi;
– spójność wewnętrzna, obejmująca zgodność pomiędzy diagnozą, celami, kierunkami działań, modelem funkcjonalno-przestrzennym, systemem wdrażania i wskaźnikami monitorowania;
– spójność zewnętrzna, obejmująca zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu, w szczególności dokumentami krajowymi, województwa śląskiego, powiatu kłobuckiego oraz dokumentami lokalnymi.

Pozytywny wynik ewaluacji ex-ante oznacza, że Strategia może stanowić podstawę prowadzenia polityki rozwoju Gminy Panki w przyjętej perspektywie czasowej. W przypadku stwierdzenia niespójności, braków lub ryzyk wdrożeniowych, wnioski z ewaluacji powinny zostać wykorzystane do korekty dokumentu przed jego przyjęciem lub rozpoczęciem realizacji.

Ewaluacja ex-post

Po zakończeniu okresu obowiązywania Strategii przewiduje się przeprowadzenie ewaluacji ex-post, czyli oceny końcowej wdrażania dokumentu. Jej celem będzie określenie, w jakim stopniu osiągnięto przyjęte cele strategiczne i operacyjne oraz jakie efekty społeczne, gospodarcze, przestrzenne i środowiskowe przyniosła realizacja zaplanowanych działań.

Ewaluacja ex-post powinna obejmować w szczególności analizę zrealizowanych przedsięwzięć, ocenę stopnia osiągnięcia celów, identyfikację działań niezrealizowanych lub zrealizowanych częściowo, ocenę efektywności wykorzystania środków finansowych oraz wskazanie czynników, które ułatwiały lub utrudniały wdrażanie Strategii. Istotnym elementem oceny końcowej powinno być również odniesienie efektów Strategii do zmian zachodzących w gminie, w szczególności w zakresie jakości życia mieszkańców, dostępności usług publicznych, stanu infrastruktury, ochrony środowiska, ładu przestrzennego, aktywności społecznej i rozwoju lokalnej gospodarki.

Wyniki ewaluacji ex-post powinny zostać wykorzystane jako materiał wyjściowy do opracowania kolejnych dokumentów strategicznych, planistycznych i sektorowych Gminy Panki. Pozwoli to zachować ciągłość polityki rozwoju, ograniczyć ryzyko powielania nieskutecznych działań oraz lepiej ukierunkować przyszłe interwencje publiczne na rzeczywiste potrzeby mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych i instytucji działających na terenie gminy.

Wnioski z ewaluacji końcowej powinny mieć charakter praktyczny i służyć nie tylko ocenie minionego okresu, lecz także przygotowaniu kolejnego cyklu programowania rozwoju lokalnego. Szczególne

znaczenie będzie miało wskazanie działań wymagających kontynuacji, obszarów wymagających zmiany podejścia oraz przedsięwzięć, które powinny zostać uwzględnione w kolejnych dokumentach strategicznych Gminy Panki.

Podsumowanie

Strategia Rozwoju Gminy Panki na lata 2026–2035 została opracowana przy udziale mieszkańców, radnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i instytucji publicznych z terenu gminy Panki. Zainteresowani mieszkańcy i podmioty mieli możliwość przedstawienia swoich uwag do treści Strategii w ramach konsultacji społecznych i warsztatów strategicznych. Sprawia to, że Strategia w możliwie największym stopniu odpowiada na potrzeby lokalnej społeczności.

Główne założenia Strategii są oparte na wnioskach z analizy sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Panki. Analizy te wykazały, że gmina boryka się z problemami w każdej z analizowanych sfer i niezbędne są działania w celu ich rozwiązania. W Strategii zdefiniowano następujące cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Panki na lata 2026–2035 związane ze sferą społeczną, gospodarczą, przestrzenną i klimatyczno-środowiskową:

- Cel strategiczny 1: Warunki odpowiednie dla rozwoju społecznego gminy Panki:
  - Cel operacyjny 1.1 Tworzenie sieci powszechnego dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz upowszechnianie e-usług ,
  - Cel operacyjny 1.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych oraz profilaktyka zdrowia,
  - Cel operacyjny 1.3 Podniesienie jakości kształcenia,
  - Cel operacyjny 1.4 Wspieranie działań na rzecz włączenia społecznego,
  - Cel operacyjny 1.5 Wspieranie sektora organizacji pozarządowych,
  - Cel operacyjny 1.6 Rozwój oferty kulturalnej,
- Cel strategiczny 2: Podniesienie konkurencyjności gminy Panki:
  - Cel operacyjny 2.1 Rozwój przedsiębiorczości,
  - Cel operacyjny 2.2 Racjonalne wykorzystanie walorów gospodarczych gminy,
  - Cel operacyjny 2.3 Budowa i modernizacja systemów infrastruktury zapobiegającej zagrożeniom,
  - Cel operacyjny 2.4 Rozwój różnych form rolnictwa,
  - Cel operacyjny 2.5 Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej oraz rozwój infrastruktury sportowej,
- Cel strategiczny 3: Poprawa jakości przestrzeni gminy Panki i zrównoważony rozwój:
  - Cel operacyjny 3.1 Zintegrowane działania naprawcze w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym, społecznym, gospodarczym i technicznym,
  - Cel operacyjny 3.2 Rozwój funkcji społecznie użytecznych, włączenie społeczne, walka z ubóstwem,
  - Cel operacyjny 3.3 Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego
  - Cel operacyjny 3.4 Rozbudowa infrastruktury technicznej,
- Cel strategiczny 4: Poprawa stanu środowiska naturalnego gminy Panki
  - Cel operacyjny 4.1: Wspieranie i promocja efektywności energetycznej i strategii niskoemisyjnych,
  - Cel operacyjny 4.2: Wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Panki wykazują zgodność z dokumentami strategicznymi i planistycznymi o charakterze lokalnym, powiatowym, regionalnym, krajowym i europejskim. System wdrażania Strategii oparty będzie na współpracy organów Gminy Panki, w szczególności Wójta Gminy Panki i Rady Gminy Panki, przy udziale Urzędu Gminy Panki, jednostek organizacyjnych gminy oraz partnerów zewnętrznych. Strategia może obejmować listę przedsięwzięć priorytetowych, traktowaną jako katalog otwarty, możliwy do aktualizacji w przypadku identyfikacji nowych zadań odpowiadających celom strategicznym i operacyjnym

gminy. Realizacja działań przewidzianych w Strategii będzie uzależniona od możliwości finansowych Gminy Panki, dostępności środków zewnętrznych, gotowości projektów do realizacji oraz spełnienia wymogów formalnych właściwych dla poszczególnych źródeł finansowania. Bieżący monitoring postępów oraz okresowy przegląd Strategii pozwolą na ocenę skuteczności podejmowanych działań, identyfikację potrzeb aktualizacyjnych oraz zachowanie ciągłości polityki rozwoju lokalnego w kolejnych latach.

Spis tabel, rysunków, wykresów i zdjęć

Spis tabel

Tabela 1 Liczba ludności w gminie Panki w latach 2021-2025 6
Tabela 2 Saldo migracji w gminie Panki w latach 2021-2025 7
Tabela 3 Przyrost naturalny w gminie Panki w latach 2021-2025 11
Tabela 4 Wydatki z budżetu gminy Panki na oświatę i wychowanie w latach 2020-2024 (zł) 13
Tabela 5 Wskaźnik liczby zgonów na 1000 mieszkańców w gminie Panki w latach 2021-2025 15
Tabela 6 Liczba beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w gminie Panki w latach 2020-2024 16
Tabela 7 Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Panki w latach 2020-2024 16
Tabela 8 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w gminie Panki w latach 2020-2024 16
Tabela 9 Czytelnicy Biblioteki Publicznej Gminy Panki w latach 2021-2025 17
Tabela 10 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w gminie Panki w latach 2021-2025 18
Tabela 11 Rodzaj działalności gospodarczej z podziałem na sekcje PKD wśród podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminie Panki w latach 2021-2025 22
Tabela 12 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w gminie Panki w latach 2021-2025 24
Tabela 13 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w gminie Panki w latach 2021-2025 24
Tabela 14 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Panki w latach 2021-2025 25
Tabela 15 Dochody gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Panki w latach 2020-2024 26
Tabela 16 Dochody budżetowe na 1 mieszkańca w gminie Panki na tle powiatu kłobuckiego i województwa śląskiego w 2024 r. 26
Tabela 17 Dane dotyczące bezrobocia w gminach powiatu kłobuckiego i w powiecie kłobuckim – stan na 2025 r. 27
Tabela 18 Pomniki przyrody w gminie Panki 46
Tabela 19 Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej gminy Panki 52
Tabela 20 Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej gminy Panki 53
Tabela 21 Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej gminy Panki 53
Tabela 22 Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej gminy Panki 54
Tabela 23 Analiza SWOT gminy Panki w sferze społecznej 55
Tabela 24 Analiza SWOT gminy Panki w sferze gospodarczej 56
Tabela 25 Analiza SWOT gminy Panki w sferze przestrzennej 56
Tabela 26 Analiza SWOT gminy Panki w sferze klimatyczno-środowiskowej 57
Tabela 27 Cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań i wskaźniki realizacji celów 66
Tabela 28 Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych 72
Tabela 29 Lista priorytetowych przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym w ramach Strategii 116
Tabela 30 Podmioty zaangażowane w realizację Strategii 120

Spis rysunków

Rysunek 1 Schemat organizacyjny Gminy Panki 6
Rysunek 2 Położenie gminy Panki w województwie śląskim 29
Rysunek 3 Położenie gminy Panki w powiecie kłobuckim..... 30
Rysunek 4 Położenie komunikacyjne gminy Panki na tle regionu..... 31
Rysunek 5 Wody powierzchniowe na obszarze gminy Panki 42
Rysunek 6 Wody podziemne na obszarze gminy Panki..... 43
Rysunek 7 Położenie gminy Panki względem rezerwatu przyrody „Modrzewiowa Góra” 45
Rysunek 8 Położenie gminy Panki względem Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą” 46
Rysunek 9 Rozmieszczenie pomników przyrody w gminie Panki..... 47
Rysunek 10 Ekstremalne temperatury maksymalne i minimalne w Polsce w latach 2024-2025 49
Rysunek 11 Anomalie sumy opadów w Polsce w latach 2024-2025..... 50
Rysunek 12 Anomalie usłonecznienia w Polsce w latach 2024-2025 50
Rysunek 13 Struktura wniosków z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Panki 52
Rysunek 14 Proces formułowania głównych założeń Strategii 61
Rysunek 15 Cele strategiczne Strategii..... 65
Rysunek 16 Mapa zagrożenia suszą atmosferyczną..... 81
Rysunek 17 Mapa zagrożenia suszą rolniczą..... 82
Rysunek 18 Mapa zagrożenia suszą hydrologiczną..... 83
Rysunek 19 Mapa zagrożenia suszą hydrogeologiczną..... 84
Rysunek 20 Mapa łącznego zagrożenia suszą 85
Rysunek 21 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią rzeczną w gminie Panki 90
Rysunek 22 Lokalizacja gminy Panki na mapie województwa śląskiego uwzględniającej Obszary Strategicznej Interwencji..... 94
Rysunek 23 Ośrodki wzrostu w gminie Panki..... 99
Rysunek 24 Rozmieszczenie dóbr kulturowych o dużej wartości kulturowej i historycznej w gminie 101
Rysunek 25 Układ transportowy i osadniczy gminy Panki 102
Rysunek 26 Struktura użytkowania terenu gminy Panki..... 104
Rysunek 27 Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Panki..... 107

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r..... 7
Wykres 2 Gęstość zaludnienia w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r. (osoby na km²)..... 8
Wykres 3 Ludność gminy Panki według płci w 2025 r. 8
Wykres 4 Ludność gminy Panki według ekonomicznych grup wieku w 2025 r. 9
Wykres 5 Liczba mieszkańców jednostek osadniczych gminy Panki w 2024 r. 10
Wykres 6 Piramida wieku ludności gminy Panki w 2025 r. 11
Wykres 7 Liczba uczniów szkół podstawowych i dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Panki w 2024 r. 12
Wykres 8 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminie Panki, powiecie kłobuckim i województwie śląskim w latach 2022-2026..... 13

Wykres 9 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminie Panki, powiecie kłobuckim i województwie śląskim w latach 2022-2026 14
Wykres 10 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminie Panki, powiecie kłobuckim i województwie śląskim w latach 2022-2026 14
Wykres 11 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Panki w latach 2021-2025 18
Wykres 12 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r. 19
Wykres 13 Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Panki według sektorów działalności w 2025 r. 23
Wykres 14 Podmioty gospodarcze w gminie Panki według wybranych form własności w 2025 r. 24
Wykres 15 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r. 25
Wykres 16 Dochody i wydatki budżetu gminy Panki w latach 2020-2024 (mln zł) 26
Wykres 17 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Panki w latach 2021-2025 27
Wykres 18 Wpływy, wydatki i zaległości systemu gospodarowania odpadami w gminie Panki w latach 2021-2025 (tys. zł) 33
Wykres 19 Masa odebranych odpadów komunalnych w gminie Panki w latach 2021-2025 (Mg) 33
Wykres 20 Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w gminie Panki w latach 2021-2025 (%) 34
Wykres 21 Udział mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w gminach powiatu kłobuckiego w 2024 r. (%) 34
Wykres 22 Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w gminach powiatu kłobuckiego w 2024 r. (%) 36
Wykres 23 Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej w gminach powiatu kłobuckiego w 2024 r. (%) 37
Wykres 24 Liczba mieszkań w gminie Panki w latach 2021-2025 39
Wykres 25 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w gminach powiatu kłobuckiego w 2025 r. 40
Wykres 26 Wskaźnik wilgotności gleby (0-100%) dla powiatu kłobuckiego w 2024 r. 51